

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ**

ФІНАНСОВИЙ ФАКУЛЬТЕТ

СТУДЕНТСЬКА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

«ФІНАНСИ ОЧИМА СТУДЕНТІВ»

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

28-29 ЛИСТОПАДА 2018 РОКУ

ХАРКІВ – 2018

УДК 336 (063)
ББК 65.26Я4
Ф 59

*Рекомендовано до видання рішенням Вченої ради фінансового факультету
Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця
(протокол № 6 від 12 листопада 2018 року)*

Редакційна колегія збірника (оргкомітет конференції):

Проноза П. В. д.е.н., професор, декан фінансового факультету

Журавльова І. В. д.е.н., професор, завідувач кафедри фінансів

Меренкова Л. О. к.е.н., доцент кафедри фінансів

Ф 59 Фінанси очима студентів: Збірник матеріалів студентської науково-
практичної конференції (28-29 листопада 2018 року). – Харків :
ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2018. – 81 с.

*У збірнику матеріалів конференції представлені власні бачення студентів
фінансового факультету щодо вирішення актуальних проблем управління
фінансами в сучасних умовах.*

ББК 65.26я4

ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ І ЗМІСТ КАТЕГОРІЇ «УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РИЗИКАМИ»

АКБАЄВА А.О.

(науковий керівник – к.е.н., доц. Берест М.М.)

Ризик, будучи невіддільною частиною економічного, політичного та соціального життя суспільства, неминуче супроводжує всі сфери діяльності та напрямки будь-якої організації, яка функціонує в умовах ринку. Ризик пов'язаний з управлінням і безпосередньо залежить від ефективності, обґрунтованості та своєчасності управлінських рішень. У конкурентному ринковому середовищі підприємцям часто доводиться приймати нетрадиційні та сміливі рішення. Однак це підвищує рівень економічного та фінансового ризику. За таких умов підприємства мають своєчасно ідентифікувати і правильно оцінювати рівень ризику, ефективно управляти ним із метою обмеження його негативного впливу та мінімізації обсягів фінансових втрат. Фінансова діяльність підприємства пов'язана з багатьма ризиками. Вплив цих ризиків став особливо відчутним із переходом до ринкової економіки.

Дослідженням системи управління фінансовими ризиками на підприємстві, зокрема, управління ризиками, які впливають на фінансові результати його діяльності займалися такі вітчизняні дослідники, як: О. А. Бабак, І. О. Бланк, О. Б. Жихор, М. С. Клапків, Л. О. Коваленко, Л. М. Ремньова [1-5]. Серед усіх ризиків діяльності суб'єктів господарювання, фінансові ризики є основними, оскільки ставлять під загрозу подальшу успішну діяльність підприємства. Їхня дія зумовлює зниження фінансових результатів і фінансової стійкості підприємства. Фінансові ризики визначають як імовірність виникнення фінансових втрат через неефективну структуру капіталу, що спричиняє розбалансованість грошових потоків підприємства. У науковій літературі немає однозначності в трактуванні сутності фінансових ризиків та їхнього місця у системі господарської діяльності підприємства.

Так, науковці розглядають фінансові ризики як окремий вид ризиків підприємства. Деякі економісти вважають, що ці ризики входять до складу інших ризиків – ринкового, інвестиційного. М.С. Клапків [4] відносить до групи фінансових ризиків практично всі майнові ризики, оскільки, на його думку, збитки, які виникають внаслідок прояву майнових ризиків, майже завжди мають фінансовий характер, тобто набувають грошового виміру. Л.О. Коваленко і Л.М. Ремньова [5], досліджуючи послідовність розроблення політики управління ризиками, виділили етапи формування політики управління фінансовими ризиками. Водночас, в умовах фінансово-економічної кризи, подальшого дослідження потребує проблема вдосконалення системи управління фінансовими ризиками на підприємстві.

Важливо вчасно аналізувати причини небажаного розвитку подій, враховувати попередній негативний досвід, постійно коригувати систему оперативних господарських операцій з позиції максимізації результату. Причини виникнення фінансових ризиків різноманітні й можуть виникати

спонтанно в процесі діяльності підприємства, їх поділяють на зовнішні та внутрішні. До основних зовнішніх причин формування фінансових ризиків можна віднести такі: слабка та нестабільна економіка країни; економічна криза; інфляція; неефективне державне регулювання банківської облікової ставки; підвищення рівня конкурентної боротьби; зниження цін на світовому ринку; політичні чинники тощо. Всі ці причини мають зовнішнє щодо підприємства походження і тому їх підприємство контролювати не може. До внутрішніх причин формування фінансових ризиків можна віднести: підвищення витрат на підприємстві, незадовільну фінансову політику підприємства, неефективне управління витратами, доходами та фінансовими результатами.

Для формування ефективної системи управління фінансовими ризиками їх необхідно попередньо ідентифікувати. Ідентифікація фінансових ризиків полягає у виявленні всіх видів можливих ризиків, пов'язаних із кожною конкретною операцією. Управління ризиками можна розглядати як певний управлінський процес, що складається з декількох етапів: ідентифікація ризиків; прийняття рішення щодо методу оцінки ризику; оцінка ризику; прийняття рішення щодо методів впливу на ризик; реалізація обраних методів впливу на ризик та корегування системи управління ризиками на підприємстві після моніторингу результатів управління.

У процесі управління ризиком потрібно враховувати загальні правила прийняття рішень в умовах ризику: ризикувати можна лише в межах власного капіталу; не можна ризикувати значними сумами заради малого виграшу; необхідно зважувати можливі негативні наслідки ризику; необхідно паралельно розглядати інші альтернативи з меншим рівнем ризику.

Отже, управління фінансовими ризиками підприємства ґрунтується на передбаченні та нейтралізації їх негативних наслідків. Для успішної діяльності підприємствам необхідно враховувати чинники ризику при прийнятті управлінських рішень, ґрунуючись на методах управління ризиками. Для ефективного управління фінансовими ризиками і ризиками взагалі необхідно спиратися на наукові розробки, вміло комбінувати відомі методи і застосовувати їх в щоденній роботі. Основне завдання побудови системи полягає в тому, щоб система управління фінансовими ризиками була простою, прозорою, практичною і відповідала стратегічним цілям підприємства.

Література

1. Бабак О.А. Фінансові ризики та основні методи їх нейтралізації / О. А. Бабак // Вісник УАБС. – 2010. – №6 (23). – С. 71-78.
2. Бланк И. А. Управление финансовыми рисками / И. А. Бланк. – К.: Ника-Центр, 2005. – 600 с.
3. Жихор О.Б. Управління фінансовими ризиками та методи їх нейтралізації на підприємстві [Електронний ресурс] / О.Б. Жихор, Ю.С. Балясна // Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики. – 2011. – Том 2. – № 11. – Режим доступу : <http://fkd.org.ua/article/view/28932/26011>.
4. Клапків М.С. Страхування фінансових ризиків: Монографія. – Тернопіль: Економічна думка, Карт-бланш, 2002. – 570 с.
5. Коваленко Л.О. Фінансовий менеджмент : навч. посібн. / Л.О. Коваленко, Л.М. Ремньова. – К. : Вид-во "Знання", 2005. – 485 с.

ВИЗНАЧЕННЯ МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РИЗИКАМИ ПІДПРИЄМСТВА

АКСЬОНОВА К. С.

(науковий керівник – к.е.н., доц. Добринь С.В.)

Діяльність підприємства зазвичай схильна до впливу комплексу різних видів ризиків, консолідований вплив яких може призвести до негативних наслідків і навіть до банкрутства підприємства. Тому необхідним є точне прогнозування ступеня ризику, поєднаного з діяльністю підприємства в цілому і окремими його сферами. Для підприємства, що не застосовує механізми управління ризиками та опинилося у критичному становищі, необхідний ефективний механізм управління ключовим елементом якого є передбачення і управління ризиками.

Під механізмом управління фінансовими ризиками розуміють сукупність методів, форм, інструментів, важелів впливу на економічні відносини й процеси, що мають місце в процесі розроблення й реалізації ризикових рішень у сфері фінансової діяльності підприємства.

Головною метою управління ризиками на підприємстві може бути отримання прибутку при оптимальному співвідношенні витрат та ступеня ризику, а у довгостроковій перспективі – стійке та ефективне функціонування підприємства та високого потенціалу розвитку та зростання в майбутньому.

Механізми нейтралізації фінансових ризиків підприємства як складовий елемент моделі управління фінансовими ризиками суб'єкта господарювання являє собою фінансово-математичну технологію обґрунтування, прийняття, виконання та контролю виконання управлінських фінансових рішень щодо реалізації превентивних заходів фінансового, організаційного або правового характеру з метою забезпечення зіставності та результативності господарської операції та рівня операційного, інвестиційного та фінансового ризиків як складових сукупного ризику господарської діяльності.

У сукупності основних стратегій нейтралізації фінансових ризиків, що найчастіше використовуються у сучасній практиці, виділяють дві альтернативні форми: стратегія уникнення ризику; стратегія утримання ризику [1].

Забезпечення нейтралізації фінансових ризиків підприємства на основі стратегії уникнення ризику передбачає прийняття управлінських фінансових рішень на основі порівняльного аналізу фінансово-математичних моделей альтернативних сценаріїв з метою визначення без ризикового сценарію із наступним прийняттям його як основного. Стратегію уникнення ризиків можна назвати «пасивною» стратегією управління ризиком, адже суб'єкт господарювання абстрагується від здійснення будь-яких заходів, спрямованих на попередження негативних наслідків для його фінансово-господарської діяльності, джерелом яких є сукупність ризиків.

Прийняття суб'єктом господарювання певної величини фінансового ризику на утримання як форми нейтралізації таких ризиків ставить проблему попередження настання ймовірних негативних наслідків для операційної,

інвестиційної та фінансової діяльності такого суб'єкта господарювання. Це попередження передбачає реалізацію активної стратегії нейтралізації фінансових ризиків на противагу пасивній стратегії (стратегії уникнення ризиків).

В системі основних методів нейтралізації фінансових ризиків підприємства виділяють дві групи інструментів [2]:

внутрішні механізми нейтралізації фінансових ризиків;

зовнішні механізми нейтралізації фінансових ризиків;

Основним об'єктом використання внутрішніх механізмів нейтралізації є, зазвичай, всі види допустимих фінансових ризиків, значна частина ризиків критичної групи, а також катастрофічні ризики, які не підлягають страхуванню, якщо їх підприємство приймає через об'єктивну необхідність. У сучасних умовах внутрішні механізми нейтралізації охоплюють переважну частину фінансових ризиків підприємства [3].

Основними формами нейтралізації фінансових ризиків є [4, 5]:

формування резервного фонду підприємства;

формування цільових резервних фондів;

формування резервних сум фінансових ресурсів у системі бюджетів, що належать різним центрам відповідальності;

формування системи страхових запасів матеріальних і фінансових ресурсів за окремими елементами оборотних активів підприємства;

нерозподілений залишок прибутку, отриманого в звітному періоді.

Форми уникнення фінансового ризику здебільшого позбавляють підприємство додаткових джерел формування прибутку і відповідно негативно впливають на темпи його економічного розвитку та ефективність використання власного капіталу.

Отже, для того, щоб об'єктивно та раціонально визначити стратегію діяльності підприємства, з урахуванням фінансових ризиків, необхідно спочатку їх виявити та ідентифікувати, далі провести детальне оцінювання загроз, після чого приймати відповідні управлінські рішення щодо стратегії управління підприємством за цих умов.

Література

1. Клименко С. М. Обґрунтування та оцінка ризиків : навч. посібник / С. М. Клименко, О. С. Дуброва. – К. : КНЕУ, 2005. – 252 с.
2. Момот Т. В. Фінансовий менеджмент. навч. посібн. / Т. В. Момот, В. О. Безугла, Ю. О. Тараруєв. – К. : Центр учбової літератури, 2011. – 712 с.
3. Пиріг Д. З. Урахування ризиків в оцінці економічної ефективності інноваційних проектів малих підприємств / Д. З. Пиріг // Актуальні проблеми економіки. – 2010. – № 7. – С. 144-152.
4. Пасічник В. Г. Планування діяльності підприємства: навчальний посібник / В. Г. Пасічник, О. В. Акіліна. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 256 с.
5. Сирочук Н. А. Ризик як економічна категорія в діяльності підприємства / Н. А. Сирочук // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2010. – № 4. – Т.4. – С. 54-61.

СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

БАБЕНКО В.О.

(науковий керівник – д.е.н., проф. Проноза П.В.)

Висока ймовірність виникнення і розвитку кризи в процесі діяльності підприємства зумовлює необхідність здійснення спеціалізованого антикризового управління. Цей термін набув значного поширення, однак розуміння сутності цього напрямку управління, його змісту, особливостей, теоретичного підґрунтя ще знаходиться на стадії формування. Це спричинює різні підходи та тлумачення, нетотожність оцінок окремих базових положень.

Поняття антикризового управління досить розпливчате і багатозначне. В одних випадках під ним розуміють управління підприємством в умовах загальної кризи економіки, в інших – управління підприємством, що потрапило в кризову ситуацію в результаті незадовільного менеджменту, у третьому випадку – управління підприємством на порозі банкрутства, у четвертому – у період банкрутства [0].

Проблемам антикризового управління присвячено значну кількість наукових робіт.

Довгань Д. А. стверджує, що антикризове управління – ефективний менеджмент, який дає можливість вивести підприємство з кризи, сукупність заходів, спрямованих на досягнення чи відновлення платоспроможності, ліквідності, прибутковості і конкурентоспроможності підприємства і здатних привести підприємство до фінансового оздоровлення [0].

В. О. Василенко вважає, що антикризове управління – це управління, в якому передбачена небезпека кризи, аналіз її симптомів, заходів щодо зниження негативних наслідків кризи та використання її факторів для позитивного розвитку [0].

Бурий С. А., Мацеха Д. С. зазначають, що антикризове управління – це система постійних системних дій менеджерів, спрямованих на всі елементи організації з метою швидкого і вчасного реагування на можливі зовнішні та внутрішні загрози при ефективному функціонуванні чи розвитку організації [0].

Маховка В. М. називає антикризовим управлінням особливий його вид, спрямований на попередження, максимальне оперативне та ефективне усунення можливих ускладнень, загроз і негативних наслідків кризових явищ, а також відновлення стабільного функціонування соціально-економічних систем і створення передумов для стійкого розвитку [0].

Ситник Л. С. трактує антикризове управління як систему управління, що спрямована на вирішення задач інтенсивного розвитку підприємства завдяки мобілізації та інтенсифікації всіх ресурсів у протидію екстенсивному розвитку [0].

Лігоненко Л. О. визначає антикризове управління як спеціальне, постійно організоване управління, націлене на найбільш оперативне виявлення ознак кризового стану та створення відповідних передумов для

його своєчасного подолання з метою забезпечення відновлення життєздатності окремого підприємства, недопущення виникнення ситуації його банкрутства [0].

Калюжна Ю. В. дає визначення антикризового управління як сукупність заходів, що спрямовані на досягнення чи відновлення платоспроможності, ліквідації, прибутковості і конкурентоспроможності підприємства, які включають попередню оцінку безперервності діяльності, фундаментальну діагностику банкрутства та «посткризовий» етап управління, що передбачає можливість настання посттравматичного зростання або подолання наслідків постстресового синдрому [0].

На основі вищевикладеного, можна зазначити, що сутність антикризового управління полягає у об'єктивному виявленні причин кризи, виду, стадії та закономірностей її протікання, можливих сценаріїв розвитку, інструментів по виходу з неї та недопущення наступних кризових явищ. Процес антикризового управління має передбачати цілеспрямованість, послідовність, своєчасність прийняття рішень та їх адаптованість у процесі життєдіяльності підприємства

Отже, антикризове управління – це організований вид менеджменту, який націлений на запобігання ендогенного та екзогенного негативних впливів на підприємство, з метою подолання ознак кризового стану підприємства протягом всього його періоду функціонування, за допомогою добре налагоджених економічних, нормативно-правових та методологічних механізмів.

Література

1. Бурий, С. А. Антикризове управління та управлінські рішення – проблеми підприємств малого бізнесу : монографія / С. А. Бурий, Д. С. Мацеха. – Хмельницький: ТОВ «Тріада-М», 2006. – 93 с
2. Василенко В. О. Антикризове управління підприємством: навч. посібник. / В. О. Василенко. – К. : ЦУЛ, 2003. – 504 с.
3. Довгань Д. А. Антикризове управління як спосіб запобігання та упередження неплатоспроможності корпорації / Д. А. Довгань // Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. Економічні науки. – 2013. – Вип. 3. – С. 152-156.
4. Калюжна Ю.В. Ризики в системі антикризового управління підприємствами машинобудування: автореф. дис. канд. екон. наук: спец. 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)» / Ю.В. Калюжна. – Запоріжжя, 2016. – 23 с.
5. Король В.С. Антикризовий менеджмент в умовах ринкової трансформації економіки / НАН України; Ін-т регіон досліджень. – Л., 2001. – 20 с.
6. Лігоненко Л. О. Антикризове управління підприємством: навч. посіб. / Л. О. Лігоненко, М. В. Тарасюк, О. О. Хіленко. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2005. – 377 с.
7. Маховка, В. М. Формування системи антикризового управління туристичними підприємствами : дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)» / Маховка В. М. – Полтава, 2015. – 277 с.
8. Ситник Л. С. Організаційно-економічний механізм антикризового управління підприємством / Л. С. Ситник. – Донецьк : ІЕП НАН України, 2000. – 503 с.

ЕКОНОМІЧНИЙ ЗМІСТ КАТЕГОРІЇ «УПРАВЛІННЯ ВАРТІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА»

БОЙКО О. М.

(науковий керівник - к. е. н., доц. Берест М. М.)

Розвиток підприємства як складної динамічної системи потребує використання в процесах прийняття рішень узагальнюючих або результируючих показників, важливе місце серед яких займає вартість підприємства. В сучасних умовах управління вартість підприємства є основним параметром, що характеризує економічний потенціал суб'єкта господарювання, а динаміка зміни вартості є важливим показником якості управління. Вхідження вітчизняних підприємств до світової економічної системи в якості рівноправних учасників вимагає прийняття рішень з використанням новітніх методів управління їх вартістю. Оцінка та ефективне управління вартістю суб'єктів господарювання неможливе без визначення його сутності та змісту [1], що обумовлює актуальність теми роботи.

Дослідженню проблеми управління вартістю суб'єктів господарювання приділяється значна увага в наукових працях та дослідженнях багатьох зарубіжних і вітчизняних учених-економістів – таких, як В.М. Бутиріна, С.В. Валдайцев, Н.М. Внукова, О.І. Давидов, Ю.М. Дерев'янка, І.В. Івашковська, Є. Є. Іонін, І. В. Колос, Т. С. Коупленд, О.А. Лаговська, О. С. Новикова, І.В. Ревуцькі, В.Е. Хаустова та ін. Відсутність в науковій літературі однозначного та повного визначення управління вартістю підприємства зумовила необхідність здійснення подальших досліджень у даному напрямі.

Метою роботи є розкриття сутності та змісту економічної категорії «управління вартістю підприємства» та аналіз підходів до її визначення.

У сучасних умовах функціонування суб'єктів господарювання важливим питанням є розуміння сутності та змісту управління їх вартістю. Аналіз підходів до тлумачення поняття «управління вартістю підприємства», свідчить, що дана дефініція інтерпретується різними науковцями неоднозначно. Так, для деяких авторів основним змістом управління вартістю підприємства є регулювання інтересів акціонерів і менеджерів підприємства (А.С. Тонких, А.В. Іонов, І.Є. Єремєєва), інші – передбачають розгляд процесу управління вартістю як певної управлінської концепції, що має чітко визначені параметри та механізм її реалізації в практичній діяльності підприємств (І.Й. Плікус, А.Г. Мнацаканян, А.Г. Харін).

Інвестиційний підхід базується на розгляді вартості підприємства з позиції його власників як інвестиції, внаслідок чого процес управління підприємством не виключає управління ним як цілісним майновим комплексом (О.Г. Мендрул).

Моделний підхід до визначення змісту «управління вартістю суб'єктом господарювання» ґрунтується на розробці відповідних моделей управління вартістю, які дозволяють здійснювати моніторинг очікувань різноманітних економічних агентів, здійснювати управління «ринковим шумом», оцінювати внесок кожного із факторів генерування вартості у формування кінцевого показника вартості підприємства (Т. Коупленд, А. Долгофф, І.В. Нікітушкіна, Н.І. Козлова, Т.В. Теплова, І.В. Івашковська) [2].

В основу стратегічного підходу покладена концепція стратегічного управління підприємством, яка передбачає, що всі рівні та елементи управління вартістю орієнтовані на стратегічний приріст вартості підприємства (А.В. Ковальов, А.Я. Аркатов, Н.М. Якупова).

Комплексний підхід до визначення змісту «управління вартістю суб'єктом господарювання» передбачає формування бізнес-моделі підприємства, виявлення всіх можливих факторів, які здійснюють вплив на формування і зміну вартості підприємства, вибір підходу і методу оцінки вартості підприємства та проведення її розрахунку, розробку системи показників ефективності функціонування працівників підприємства, моніторинг бізнес-моделі підприємства (А.В. Фрезе, Е.С. Райкін).

У свою чергу, фінансовий підхід до визначення поняття «управління вартістю суб'єктом господарювання» ґрунтується на використанні сучасних фінансових інструментів та технологій, які дозволяють забезпечити зростання вартості в довгостроковому і короткостроковому періодах (А.П. Кульгускін, Е.Т. Кулієва) [3].

Як свідчать результати досліджень, різні автори визначають по різному зміст управління вартістю, проте у будь-якому випадку його метою є збільшення вартості підприємства, створення додаткової цінності для зацікавлених осіб.

Виходячи з вищевказаного аналізу підходів до визначення змісту «управління вартістю суб'єкта господарювання», доцільно уточнити зміст даного поняття, спираючись на його багатоаспектний та комплексний характер, а саме: управління вартістю підприємства – це система методів впливу на внутрішні фактори підприємства і методи реагування на фактори зовнішнього середовища з метою забезпечення його динамічного розвитку, підвищення стійкості у зовнішньому середовищі, інвестиційної привабливості за допомогою досягнення зростання його вартості.

Таким чином проведене дослідження дозволяє визначити сутність та зміст поняття управління вартістю суб'єктів господарювання з метою формування повного розуміння концепції управління вартістю, та подальшого його використання у наукових дослідженнях.

Література

1. Валдайцев С. В. Оценка бизнеса и управление стоимостью предприятия. [Текст] : учебное пособие для вузов / С. В. Валдайцев. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2010. – 720 с.
2. Колос І.В. Обґрунтування ключових чинників вартості підприємства / І.В. Колос // Економіка та держава. – 2006. – № 11. – С. 30-32.
3. Круш П.В. Управління вартістю підприємств / П.В. Круш, С.В. Поліщук/Маркетинг в Україні. – 2003. – № 4. – С. 16-19.
4. Левчак І. Я. Вартість підприємства як критерій ефективності управління / І. Я. Левчак // Наук. вісн. Ужгород. ун-ту. – 2014. – № 1 (42). – С. 104–108.
5. Мендрул О.Г. Управління вартістю підприємства : монографія / О.Г. Мендрул. – К. : Вид-во КНЕУ, 2002. – 272 с.
6. Островська Г. Оцінювання вартості підприємства як основа ефективного управління / Г. Островська // Галицький економічний вісник. – 2011. – №1(30). – С. 107-115.

ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ ПОНЯТТЯ «УПРАВЛІННЯ СТРУКТУРОЮ КАПІТАЛУ»

БУКАРЄВА Г. І.

(науковий керівник – к.е.н., доц. Добринь С. В.)

Одним з найважливіших понять розвитку та функціонування економічної системи є капітал. Капітал посідає головне місце в системі розподілу і перерозподілу, а також споживання матеріальних благ, тому що саме йому належить ця функція. Науковці протягом багатьох століть інтерпретують поняття «капітал» як складну, неоднозначну категорію, еволюція якої відобразила історичний процес розвитку суспільства.

Досліджувана тема безспірно є актуальною у зв'язку з тим, що успішне управління ресурсною базою підприємства дає змогу визначити доцільність залучення ресурсів та раціональне їх розміщення в активні операції у поєднанні зі стратегією зниження ризику фінансової діяльності, а значить отримувати прибутки на належному рівні.

Проблеми формування та управління структурою капіталу, її впливу на кінцеві результати діяльності підприємства досліджені у фундаментальних працях таких вчених, як: І. Бланк, Ю. Брігхем, Дж. Ван Хорн, І. Івашковська, В. Ковальова, М. Мельнік, Л. Івченко, Н. Лахметкіна, І. Латишева [1-6] тощо.

Структура капіталу підприємств є важливим стратегічним параметром та інструментом обґрунтування управлінських рішень, спрямованих на підвищення раціональності і результативності формування джерел фінансування інвестиційної діяльності підприємств. З одного боку, надмірно низька частка позикового капіталу фактично означає недовикористання потенційно дешевшого, ніж власний капітал, джерела фінансування. У підприємства складаються вищі витрати на капітал, що створює завищені вимоги до прибутковості майбутніх інвестицій. З іншого боку, структура капіталу, де домінують позикові засоби, також пред'являє дуже високі вимоги до прибутковості капіталу внаслідок підвищення вірогідності неплатежу і зростання ризику для інвестора.

Система управління капіталом є одним з елементів управління підприємством. Управління капіталом – система принципів і методів розробки і реалізації управлінських рішень, пов'язаних з: установленням оптимального обсягу і структури капіталу; обґрунтуванням джерел і форм залучення капіталу на стадії формування; забезпеченням ефективності використання капіталу в різних видах діяльності на всіх стадіях його кругообігу з метою забезпечення прибуткової діяльності підприємства [4].

При формуванні методики управління структурою капіталу Латишева І. [5] пропонує звернути увагу на фінансову функцію. Вона являє собою вид діяльності з забезпечення та оптимізації використання підприємством своїх ресурсів для досягнення поставлених цілей. Тобто вона забезпечує формування та управління важливого стратегічного параметру підприємства – структури капіталу. На нашу думку, виділення цієї функції недоцільне, управління структурою інтелектуального капіталу – бізнес-процес, в ході реалізації якого проявляються всі основні функції управління.

Механізм управління капіталом підприємства передбачає [6]:
постановку цілей і завдань управління капіталом;
удосконалення методики аналізу ефективності використання усіх видів капіталу;
розроблення та аналіз напрямів оптимізації процесу управління капіталом;
розроблення методики оперативного управління високоліквідними обіговими активами;
розроблення загальної стратегії управління капіталом;
використання у процесі управління економічних методів і моделей.

При визначенні оптимальної структури капіталу слід враховувати, що головною метою діяльності будь-якого підприємства є максимізація прибутку в довгостроковому періоді. Ця мета, зазвичай, конфліктує з іншим важливим завданням – мінімізацією фінансових ризиків, тобто ризиків, пов'язаних з фінансуванням підприємства. Отже, оптимальною буде така структура капіталу підприємства, за якої досягається оптимальне співвідношення між ризиком структури капіталу та рентабельністю власного капіталу, наслідком чого буде максимізація ринкової вартості підприємства і його корпоративних прав. Згідно з теорією середньозваженої вартості капіталу оптимальна структура капіталу перебуватиме в точці, в якій значення середньозваженої вартості капіталу буде мінімальним.

На снові вище викладеного матеріалу, можемо зробити висновок, що у сучасній фінансовій практиці при визначенні оптимальної структури капіталу фінансовим менеджерам підприємства доцільно застосовувати комбінацію декількох теоретичних підходів, які враховують мінливість різних факторів. Також слід брати до уваги ризику, що виникають при формуванні структури капіталу.

Управління капіталом є доволі багатофакторним процесом, який має відмінності залежно від розміру підприємств, їх галузевої приналежності. Окреме підприємство зазвичай керується саме тим критерієм, який на певний момент його діяльності є найбільш доцільним. Контроль за раціональною структурою капіталу та ефективністю його використання сприяє підвищенню ефективності діяльності підприємства та підвищенню рівня його конкурентоспроможності.

Література

1. Брігхем Є.Ф. Фінансовий менеджмент. / Є. Ф. Брігхем. – К.: Молодь, 2005. – 668 с.
2. Бланк И. А. Управление формированием капитала / И. А. Бланк. – К.: Ника-Центр, Эльга, 2002. - 512 с.
3. Ван Хорн Основы финансового менеджмента. 11-е изд: Пер. с англ. / Ван Хорн, К. М.Джейли. – М. : Издательский дом "Вильямс", 2001. – 992 с.
4. Мельник М. А. Економічні методи управління капіталом підприємства / М. А. Мельник / Вісник східноукраїнського національного університету імені Володимира. – 2014. – №1(208). – С. 94-97.
5. Латишева І. Л. Методичний підхід до управління структурою капіталу на основі стратегічних карт [Електронний ресурс] / І. Л. Латишева // Ефективна економіка, № 4, 2015. – Режим доступу : <http://www.economy.nayka.com.ua/>
6. Івченко Л. В. Власний капітал: джерела формування та функції / Л. В. Івченко, Н. Л. Удовик / Молодий вчений. – 2016. – №1 (28) – С. 55-59.

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ СТІЙКІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

ВАРИЧ В. М.

(науковий керівник – к.е.н., доц. Кузенко Т. Б.)

В сучасних умовах господарювання, особливо за умов фінансової кризи та соціально-політичної нестабільності, перед підприємствами стоїть складна задача забезпечення сталого та ефективного функціонування. Проте, не лише вплив факторів зовнішнього середовища негативно впливає на діяльність підприємств, а й відсутність ефективного механізму управління фінансовою стійкістю та забезпечення відповідного рівня фінансової безпеки підприємств, які б могли протистояти постійним змінам в умовах господарювання.

Значний внесок у розвиток теоретичних та методичних засад механізму управління фінансовою стійкістю підприємства зробили такі вчені, як: Донченко Т. В., Верзун А. О., Базілінська О. Я., Кальченко О. М., Скляр Г. П. та інші.

У публікаціях зазначених вище авторів та інших науковців досить широко висвітлені теоретичні аспекти сутності й аналізу управління фінансовою стійкістю підприємств. Але деякі теоретичні та практичні питання, які стосуються методики прийняття управлінських рішень щодо забезпечення належного рівня фінансової стійкості суб'єкта господарювання вимагають поглиблених досліджень та уточнень. Тому визначення змісту механізму управління фінансовою стійкістю підприємств та його складових є важливим завданням.

Метою роботи є теоретичне обґрунтування механізму управління фінансовою стійкістю підприємства, визначення його структури, умов, принципів та етапів реалізації.

Ефективне управління фінансовою стійкістю сучасного підприємства є стратегічним фактором його фінансової безпеки, інвестиційної привабливості, кредитоспроможності та ділової активності. Виходячи з цього, особливе значення в сучасних умовах повинно приділятися забезпеченню сталого функціонування суб'єктів господарювання, що можливо за умови впровадження дієвого механізму управління фінансовою стійкістю підприємства [1].

У науковій літературі під механізмом управління фінансовою стійкістю підприємства прийнято розглядати сукупність методів, форм, інструментів, прийомів та важелів, які в сукупності використовуються суб'єктами господарювання для досягнення високого рівня фінансової стійкості підприємства [2].

Крім зазначеного вище, до складу механізму управління фінансовою стійкістю підприємства також слід включити такі елементи, як: мета, завдання та функції управління, організаційна структура, система забезпечення механізму та критерії оцінювання рівня фінансової стійкості. Ґрунтуючись на теорії управління, до основних функцій управління фінансовою стійкістю підприємства доцільно віднести: фінансове планування та прогнозування, фінансовий аналіз, фінансове забезпечення та регулювання, фінансовий контроль. Реалізація

кожної із зазначених функцій передбачає використання відповідних фінансових форм та методів, а також належного фінансового інструментарію [3].

Важливим під час побудови механізму є визначення основної мети процесу управління фінансовою стійкістю підприємства. На нашу думку, головною метою впровадження механізму управління фінансовою стійкістю є досягнення задовільного фінансового стану та збереження або забезпечення належного рівня фінансової стійкості підприємства, за якого підприємство було б рентабельним, платоспроможним, конкурентоспроможним та інвестиційно привабливим.

Процес реалізації основної мети механізму управління фінансовою стійкістю підприємства повинен бути спрямований на вирішення таких завдань: досягнення оптимальної структури джерел фінансування підприємства; формування оптимального співвідношення активів та джерел їх фінансування; досягнення стану постійної платоспроможності та кредитоспроможності підприємства; досягнення максимальної рентабельності операційної, фінансової та інвестиційної діяльності за рахунок підвищення ефективності використання фінансових ресурсів тощо [4].

Основними умовами ефективного формування та функціонування зазначеного механізму мають бути: забезпечення інтересів всіх суб'єктів фінансових відносин; зворотний зв'язок всіх складових механізму управління фінансовою стійкістю підприємства; своєчасність реакції складових механізму на зміни, що відбуваються під впливом факторів зовнішнього та внутрішнього середовища. Також, механізм управління фінансовою стійкістю підприємства повинен функціонувати за такими принципами: регламентованості, інтегрованості, ефективності, гнучкості, комплексності, цілеспрямованості, взаємоузгодженості та функціональності [5].

Отже, управління фінансовою стійкістю із застосуванням фінансового механізму може досягти необхідного результату лише за умови поєднання доцільно спрямованого взаємовпливу всіх його елементів.

Література

1. Донченко Т. В. Теоретичні основи формування механізму управління фінансовою стійкістю підприємства [Електронний ресурс] / Т. В. Донченко // Вісник Хмельницького національного університету: Економічні науки. – 2010. – № 1. – Режим доступу : <http://elar.khnu.km.ua/jspui/bitstream/123456789/3037/1.pdf>.
2. Верзун А. О. Теоретичні підходи до формування та забезпечення фінансової стійкості підприємств [Електронний ресурс] / А. О. Верзун // Агросвіт. – 2013. – № 15. – Режим доступу : http://www.agrosvit.info/pdf/15_2013/12.pdf.
3. Базилінська О. Я. Фінансовий аналіз: теорія та практика : навчально-методичний посібник / О. Я. Базилінська. – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 328 с.
4. Кальченко О. М. Інноваційно-інвестиційний механізм підвищення ефективності підприємств туристичної сфери / О. М. Кальченко // Науковий вісник Полтавського університету споживчої кооперації України. Серія «Економічні науки». – 2011. – № 11. – С. 58–67.
5. Скляр Г. П. Механізм забезпечення фінансової стійкості підприємств споживчої кооперації та його удосконалення в умовах перехідної економіки [Електронний ресурс] / Г. П. Скляр, О. О. Педик // Українська кооперація. – 2010. – № 3. – Режим доступу : <http://www.ukrcoopjournal.com.ua/2010-3/num/Cskljar.htm>.

ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ СТІЙКІСТЮ ПІДПРИЄМСТВ МАШИНОБУДУВАННЯ

ВІВЧАР Т.М.

(науковий керівник – к.е.н., доц. Меренкова Л. О.)

Однією з найважливіших галузей національної економіки є машинобудування. Продукція машинобудування не тільки безпосередньо задовольняє потреби споживачів, але і забезпечує виробництво товарів і послуг підприємствами інших галузей. Розвиток машинобудівного виробництва характеризує стан науково-технічного потенціалу та визначає місце країни у міжнародному розподілі праці та глобальному конкурентному середовищі.

Характеризуючи сучасний стан фінансової стійкості машинобудівних підприємств, можна констатувати ситуацію замкнутого кола: з одного боку, підприємства в силу сильного впливу з боку екзогенних чинників, відчувають гострий дефіцит інвестиційних ресурсів, внаслідок чого складається вкрай несприятливе для інноваційної діяльності зовнішнє середовище, яке, в свою чергу, виступає причиною інвестиційної непривабливості окремих господарюючих суб'єктів. У цих умовах актуальності набуває проблема забезпечення системи управління фінансовою стійкістю машинобудівного підприємства.

Дослідження стану та тенденції розвитку управління фінансовою стійкістю машинобудівної галузі представлені в роботах: Вишневецького В.В., Карачинової Н.П., Лахтіонової Л.Н. та Опаріна В.М.

Метою роботи є розкриття проблем управління фінансовою стійкістю підприємств машинобудування.

Фінансова стійкість підприємства може бути забезпечена тільки за умови стабільної реалізації (своєчасної оплати за поставлену продукцію, надані послуги, виконані роботи) і отримання доходу, достатнього за обсягом, щоб виконати свої зобов'язання перед бюджетом, розрахуватися з постачальниками, кредиторами та працівниками [1].

На формування фінансової стійкості підприємства впливають різноманітні чинники, які доцільно поділяти на внутрішні (пов'язані безпосередньо з діяльністю окремого підприємства) та зовнішні.

До зовнішніх чинників належать: зміна політичного курсу влади та правового поля; рівень розвитку фінансового ринку; стан економіки в цілому та рівень інфляції. Хоча світова фінансова криза відкрила нові складнощі функціонування машинобудівної галузі, але актуальними залишаються і проблеми, отримані ще в спадок, а саме: критичне зростання зношеності основних засобів; недостатній рівень платоспроможності замовників продукції; обмежений внутрішній попит [2].

Одною з найбільш гострих проблем залишається незадовільний фінансовий стан машинобудівних підприємств: нерозвиненість інфраструктури внутрішнього ринку; недостатність обігових коштів та недосконалість механізму середньо- та довгострокового кредитування; відсутність реальних джерел фінансування, що унеможливорює

реконструкцію та технічне переоснащення на підприємстві, освоєння виробництва нової конкурентоспроможної продукції; відсутність фінансових механізмів та інструментів, що стимулюють активізацію інноваційної діяльності [3].

Необхідно також враховувати вплив на фінансову стійкість фази економічного циклу, в якій знаходиться економіка країни. В період кризи відбувається відставання темпів реалізації продукції від темпів її виробництва. Зменшуються інвестиції в товарні запаси, що ще більше скорочує обсяги збуту. Знижуються доходи суб'єктів економічної діяльності, скорочуються відносно і навіть абсолютно масштаби прибутку [4].

Все це призводить до зниження ліквідності підприємств, їх платоспроможності і як наслідок зростає загроза банкрутства підприємства. Суттєвими макроекономічними чинниками фінансової стійкості є податкова і кредитна політика, рівень розвитку фінансового ринку, страхової справи і зовнішньоекономічних зв'язків.

Водночас для розвитку підприємств машинобудування необхідно, щоб після здійснення всіх розрахунків і всіх зобов'язань у нього залишався такий розмір прибутку, який би дав змогу розвивати виробництво й виводити його на конкурентоздатний рівень, здійснювати соціально-культурні програми для своїх працівників, забезпечувати посилення стимулів для їхньої високоефективної праці.

Отже, фінансова стійкість підприємств машинобудування передбачає насамперед такий рух його грошових потоків, який забезпечує постійне перевищення доходів над витратами, а необхідною умовою покращення позицій машинобудування є безпосередня участь в його підтримці державних і регіональних органів управління, перегляд державної стратегії розвитку машинобудівної галузі при врахуванні світових тенденцій інноваційного розвитку.

Література

1. Бридин Є. Активізація фінансових результатів як чинник розвитку машинобудування // Економіст. – 2001. - №10. – С. 30-33.
2. Вишневський В. Промислова політика: теоретичний аспект // Економіка України. – 2012. – № 2. – С. 4-15
3. Дончак Л.Г. Машинобудування в умовах глобальної кризи, особливості реформування економіки України в умовах глобальної економічної кризи. Збірник матеріалів Всеукраїнського науково-практичного семінару від 23 квітня 2009 р. – ВІЕ ТНЕУ, 2009. – С. 218-219.
4. Карачина Н.П. Композиційна модель розвитку машинобудування України // Економіка і держава. – 2010. - №1. – С.43-48.
5. Лахтіонова Л.Н. Фінансовий аналіз суб'єктів господарювання. – К. Знання. – 2001. – 410с.
6. Опарін В.М. Фінанси: навч. посібник. – К.: КНЕУ, 2002. – 240 с.

АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ БУДІВЕЛЬНОЇ ГАЛУЗІ В УКРАЇНІ

ГЛАЗКО Д. Р.

(науковий керівник – к.е.н., доц. Берест М. М.)

Будівництво, як галузь, що належить до матеріальної сфери, призначено для створення та відновлення основних засобів всіх учасників економічної системи – юридичних та фізичних осіб; бюджетних та комерційних організацій, тощо. Тому актуальним уявляється статистичний аналіз основних показників, що характеризують його стан та результати діяльності. Метою дослідження є оцінка сучасного стану будівельної галузі.

Розглянемо, яку частку в загальному обсязі валового внутрішнього продукту (ВВП) займає будівельна галузь. Дані проаналізуємо за період 2008-2017 роки. Так, на протязі 2008-2012 років будівельна галузь складає у середньому 3% від загального обсягу ВВП, за період 2013- 2016 роки показник знизився до 2%, у 2017 році значення підвищилось та складає 2,38% загального обсягу ВВП.

Важливим показником для аналізу галузі є абсолютні та відносні показники прибутковості. Саме вони визначають, чи займає вона головне місце у формуванні доходу країни або є збитковою. Аналізуємо дані за 2008-2017 роки [1]. З 2008 по 2012 рік галузь знаходиться у зоні збитку, але у 2012 року він становить мінімальний розмір за увесь період аналізу та складає 1012 млн. грн., проте вже у 2013-2014 роках відбувається погіршення показника, через нестабільну ситуацію в Україні. Збиток за 2014 рік складає 27948,8 млн грн. За період 2014-2017 роки діяльність будівельної галузі поступово приносить все менш збитку. За даними 2017 року розмір збитку складає 5259 млн.грн., що в 5 разів менше, аніж у 2014 році, та прагне до зменшення.

Стан прибутковості галузі також відображають показники рентабельності, зокрема, рентабельність операційної діяльності. Цей показник відображає скільки прибутку припадає на 1 грн. понесених операційних витрат, тобто характеризує ефективність основної діяльності підприємств галузі.

Аналізуємо період 2008-2017 роки. Незважаючи на максимальний збиток у 2014 році, галузь мала найбільший коефіцієнт рентабельності операційної діяльності за 2008-2017 рік, у 2014 році коефіцієнт рентабельності операційної діяльності склав 5,8, за 2015 рік він знизився до значення -7,6, що відображає вплив політичної кризи. За даними 2017 року він складає 1,8, що каже про поступовий вихід галузі на вищий рівень ефективності операційної діяльності, завдяки підвищеному попиту на житлову площу.

Будівельна галузь також характеризується надходженнями капітальних інвестицій, за період 2010-2017 роки аналізуємо наступні дані. У 2010 році обсяг капітальних інвестицій у будівельну галузь складає 16,48% від загального обсягу надходжень. У 2011-2012 роках значення зменшується до 14%. За 2013-2015 роки воно знову зростає до 16,3%, у 2016 році був спад який продовжується й сьогодні. Відсоток капітальних інвестицій у будівельну

галузь у 2017 році складає 11,6% від загального обсягу надходжень капітальних інвестицій в економіку.

За період з 1995 до 2000 року зазначаємо спад у кількості побудованих квадратних метрів до 5558 тис.м². Надалі до 2008 року динаміка позитивна, збільшується кількість побудованих та проданих квартир, вона складає 10498 тис м². Наступний спад відбувається у 2009 році, через фінансову кризу у країні, недостатність фінансових коштів, низький вклад інвесторів у галузь, це усе також впливає на розвиток та об'єми виробництва. З 2009 року галузь знову виходить у позитивну динаміку аж до 2015 року, введено в експлуатацію 11044 тис. м², і навіть, відзначаючи зменшення території країни внаслідок політичних проблем, відзначаємо, що це лише підштовхнуло підприємства до ще більшого виробництва, адже більшість людей з східних територій потребують нових житлових площ. У 2017 році бум будівництва трохи спадає, в експлуатацію прийнято 10206 тис м².

Проаналізовуємо додатково структуру будівельних робіт за видами будівельної продукції за 2003-2017 роки, а саме скільки збудовано у житлових будівлях однокімнатних, дво- та більше кімнатних квартир. На протязі 2003-2008 років введення в експлуатацію однокімнатних квартир стабільно тримається на рівні 6000-8000 тис.м² за рік, проте у 2009 році, під час фінансової кризи, було експлуатовано лише 2364 тис.м², що в 3 рази менше, ніж у попередньому періоді. У 2010-2013 рока метраж поступово вирівнюється до 6000-8000 тис.м², до 2014, коли знову, вже через політичну кризу та через зменшення території будівництва, в експлуатацію введено 4553 тис м², у 2015-2017 це значення залишається на тому ж рівні. Що стосується введення в експлуатацію квартир с двома та більше кімнатами, протягом аналізованого періоду 2003-2017 роки їх кількість стабільно тримається на рівні 4000-5000 тис.м².

За проведенням аналізом робимо висновок, що на протязі 2008-2017 років було відзначено два періоди зниження ефективності операційної діяльності підприємств будівельної галузі.

Перший був у 2008 році, внаслідок глобальної фінансової кризи, що відобразилась на усіх видах економічної діяльності. У 2009-2014 роках спостерігається поступове зростання значень по усім показникам, зменшується розмір збитків, підвищуються показники рентабельності, загалом росте попит на житло.

Внаслідок політичної кризи у 2014-2015 роках знову відбувається спад за всіма показниками операційної діяльності, зросли збитки, зменшився попит на житло, зменшився розмір капітальних інвестицій. Частково це пояснюється зменшенням територіального розташування будівельних споруд. За даними 2017 року ситуація поступово вирівнюється, оскільки росте попит на житлову площу, через міграцію населення зі східних областей, як наслідок зменшується розмір збитків та галузь поступово виходить на вищий рівень операційної діяльності.

Література

1. Державна служба статистики України [Електронний ресурс] // Офіційний сайт. – Режим доступу до ресурсу : <http://ukrstat.gov.ua>.

ОСНОВНІ ПІДХОДИ ДО УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ НА ПІДПРИЄМСТВІ

ГУРБА О. О.

(науковий керівник – к.е.н., доц. Кіна М. О.)

Трансформаційні процеси в розвитку національної економіки та активізація підприємницької діяльності в Україні вимагають підвищення ефективності управління фінансовими ресурсами підприємств. Фінансові ресурси – це найважливіший чинник економічного розвитку підприємства та економічного зростання в країні. Фінансові ресурси підприємства забезпечують безперервність процесу виробництва та реалізації продукції. Для забезпечення економічного зростання як на макро-, так і на мікрорівні підприємство повинно виважено керувати фінансовими ресурсами, зокрема ефективно їх формувати та використовувати. Адже саме від цього залежить фінансова стабільність держави.

Обґрунтування економічної сутності фінансових ресурсів підприємств, їх ролі в економічній системі держави, питання оптимізації джерел їх формування та ефективного використання отримали широке висвітлення в працях зарубіжних та вітчизняних учених-економістів: Г. Дональдсона, Дж. С. Мілля, К. Макконнела, С. Брю, О.Д. Василика, Л.А. Дробозіної, Л.О. Лігоненко, В.М. Опаріна, К.В. Павлюка, А.М. Поддєрьогіна, О.Р. Романенко, М.І. Савлука та ін. На сьогодні ще не повною мірою розв'язано питання щодо розкриття економічної природи та категоріальної сутності фінансових ресурсів суб'єктів господарювання.

В ринкових умовах господарювання управління фінансовими ресурсами підприємства слід розглядати як сукупність скоординованих та цілеспрямованих заходів і дій щодо розробки та реалізації управлінських рішень, пов'язаних із залученням, розміщенням і використанням фінансових ресурсів з метою максимізації ринкової вартості підприємства. Кінцевою метою управління фінансовими ресурсами на мікрорівні, на нашу думку, має бути максимізація ринкової вартості, що забезпечує зростання добробуту власників підприємства, Кінцева мета управління фінансовими ресурсами підприємства знаходить своє відображення у реалізації низки завдань, до яких ми відносимо:

забезпечення формування достатнього об'єму фінансових ресурсів;

оптимізація структури джерел формування фінансових ресурсів підприємства; оптимізація розподілу сформованих фінансових ресурсів в розрізі основних напрямів господарської діяльності; забезпечення швидкої трансформації пропорцій розподілу фінансових ресурсів в розрізі видів діяльності підприємства, під час непередбачуваного впливу факторів зовнішнього середовища; забезпечення найбільш ефективного використання фінансових ресурсів; забезпечення мінімального рівня, пов'язаного з формуванням, розподілом та використанням фінансових ресурсів підприємства [2,3].

Щоб досягти виконання поставлених задач використовують різні підходи до управління фінансовими ресурсами підприємства (табл. 1).

Таблиця 1

Основні підходи до управління фінансовими ресурсами

Підхід до управління фінансовими ресурсами	Визначення
Комплексний підхід	Заснований на проведенні комплексу заходів, які призводять до стратегічних змін в управлінні фінансовими ресурсами та дозволяють підприємству бути стратегічно орієнтованим [0].
Системний підхід	Деяка цілість, що складається із взаємозалежних частин, кожна з яких певною мірою характеризує ціле [0].
Ситуаційний підхід	Ґрунтується на тому, що пріоритетність методів управління визначається ситуацією відповідно до умов зовнішнього та внутрішнього середовища [0].
Процесний підхід	Трактує управління фінансовими ресурсами як серію безпосередніх взаємопов'язаних дій. Ці дії, кожна з яких сама по собі вже є процесом, значною мірою визначають кінцевий результат [0].
Системно-ситуаційний підхід	Комбінація двох підходів системного та ситуаційного, кожен з яких описується окремо, але розглядається сукупністю
Портфельний підхід	Планований комплекс включених до складу стратегії проектів, спрямованих на досягнення визначених стратегічних цілей, який реалізується в межах визначеного планування та обсягу фінансових ресурсів [0].
Комплексно-системний підхід	Логічно обґрунтований підхід, який є комбінацією комплексного та системного підходів. Методологією цього підходу є розгляд певних систем під час проведення комплексу заходів [0].

Управління фінансовими ресурсами підприємств це систематичний та безперервний вплив суб'єкта управління на фінансові ресурси з метою їх раціонального формування, розподілу та ефективного використання у процесі операційної, фінансової, та інвестиційної діяльності. Під час управління фінансовими ресурсами підприємств необхідно дотримуватися комплексно-системного підходу. Цей підхід дасть змогу підприємствам систематично та комплексно проводити політику джерел формування та використання фінансових ресурсів з метою максимального одержання прибутку при мінімальних ризиках.

Література

1. Балабанов И.Т. Финансовый менеджмент./ И. Т. Балабанов – М.: Финансы и статистика. 1996. –192 с.
2. Стецюк П. А. Стратегія і тактика управління фінансовими ресурсами: [монографія] / П.А. Стецюк.– К. ННЦ ІАЕ, 2009.– 370 с.
3. Бланк И.А. Управления финансовыми ресурсами / И.А. Бланк.– М.: Издательство «Омега-Л»: ООО «Эльга», 2011.– 768 с.
4. Ван Хорн Дж. К. Основы управления финансами. / Ван Хорн –М.: Финансы и статистика, 1997.– С. 67.
5. Гудзь О. Є. Фінансові ресурси сільськогосподарських підприємств: [монографія] / О.Є. Гудзь.– К.: ННЦ ІАЕ, 2007.– 578 с.

СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ ПІДПРИЄМСТВ МАШИНОБУДІВНОЇ ГАЛУЗІ

ДАРСАНІЯ Н.Р.

(науковий керівник – к.е.н., доц. Голофаєва І.П.)

Реалії як економіки України, так і зокрема, її машинобудівної галузі, свідчать, що нестача фінансових ресурсів негативно впливає на виробничо-господарську діяльність підприємств, спричиняє виникнення та зростання заборгованостей і також зменшує можливості фінансування подальшого розвитку підприємств. Особливої уваги заслуговують проблеми фінансування машинобудівних підприємств, у яких, на відміну від орієнтованих на споживчі ринки, виробничий цикл триваліший за термінами і вимагає більших обсягів інвестицій та фінансування. За цих обставин важливого значення набуває система управління фінансовими ресурсами підприємств машинобудівної галузі.

Фундаментальні теоретичні, методичні та прикладні аспекти дослідження системи управління фінансовими ресурсами підприємств машинобудівної галузі представлені у працях багатьох вітчизняних вчених, таких як: Бердар М.М. [1], Близнюк О.П., Горпинченко А.П. [2], Прушківська Е.В. [3], Романенко Т.В. [4], Хотомлянський О.Л. [5] та ін.

Метою дослідження є визначення ролі і особливостей системи управління фінансовими ресурсами машинобудівних підприємств у забезпеченні підвищення ефективності їх діяльності.

Головною метою управління фінансовими ресурсами є своєчасне виявлення та усунення недоліків у фінансовій діяльності підприємства та пошук резервів зміцнення фінансового стану підприємства та його платоспроможності. А саме:

- загальна оцінка фінансового стану та чинників, що його зумовлюють;
- вивчення змін обсягу, структури та динаміки капіталу підприємства, зокрема: обігових активів, відносних показників управління активами;
- аналіз змін структури власних та залучених коштів і на його основі оцінити рівень раціональності формування джерел фінансової діяльності підприємства та його ринкової стійкості;
- оцінка фінансової незалежності підприємства від зовнішніх джерел;
- аналіз показників управління заборгованістю;
- оцінка платоспроможності підприємства;
- оцінка грошового потоку;
- виявлення причин утворення дебіторської та кредиторської заборгованості;
- вивчення та оцінка кредитних взаємовідносин підприємства з банками [5].

Для того, щоб знайти найбільш ефективний метод управління процесом формування та використання фінансових ресурсів підприємств машинобудівного комплексу, необхідно зробити системний аналіз цих процесів. Під системним аналізом процесу формування та використання фінансових ресурсів підприємств слід розуміти методологічне дослідження

усіх складових елементів цих процесів з метою знаходження найбільш прийнятних методів підвищення ефективності формування та використання фінансових ресурсів підприємства.

Загальна система управління підприємством включає три рівні: стратегічний, тактичний та оперативний. Саме на стратегічному рівні забезпечуються ті процеси, які допоможуть нам у аналізі системи управління фінансовими ресурсами підприємства, а саме:

- формування достатнього обсягу капіталу, що забезпечить необхідні темпи економічного розвитку підприємства;
- оптимізація розподілу сформованого капіталу за видами діяльності та напрямками використання;
- забезпечення умов досягнення максимальної доходності капіталу при запланованому рівні фінансового ризику;
- забезпечення мінімізації фінансового ризику, пов'язаного з використанням капіталу, при запланованому рівні його доходності;
- забезпечення постійної фінансової рівноваги підприємства у процесі його розвитку;
- забезпечення достатнього рівня фінансового контролю над підприємством з боку його засновників;
- забезпечення достатньої фінансової гнучкості підприємства;
- оптимізація обігу капіталу;
- забезпечення своєчасного реінвестування капіталу [3].

Отже, система управління фінансовими ресурсами підприємств включає аналіз, прогноз та контроль формування й використання коштів. Саме таке управління спрямоване на збільшення фінансових ресурсів, інвестицій, нарощування обсягу капіталу, розроблення та прийняття обґрунтованих рішень щодо залучення та ефективного використання фінансових ресурсів.

Література

1. Бердар М.М. Управління процесом формування і використання фінансових ресурсів підприємства / М.М. Бердар // Актуальні проблеми економіки. – 2008. – №5. – С. 133 – 138.
2. Близнюк О.П. Класифікація джерел формування фінансових ресурсів підприємства / О.П. Близнюк, А.П. Горпинченко // Сер.: Економічні науки. – 2013. – С. 52 – 58.
3. Прушківська Е.В. Напрями вдосконалення, формування та використання фінансових ресурсів на підприємстві / Е.В. Прушківська // Вісник. – Запоріжжя, 2011. – № 3 (7). – С. 256 – 262.
4. Романенко Т.В. Шляхи удосконалення формування та використання фінансових ресурсів підприємств / Т.В. Романенко // Наукові праці. – Полтава, 2013. – Економічні науки. – С. 248 – 252.
5. Хотомлянський О.Л. Теоретичні основи управління фінансовими ресурсами підприємств / О.Л. Хотомлянський // Актуальні проблеми економіки. – 2007. – № 2. – С. 145 – 151.

СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ «УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РИЗИКАМИ ПІДПРИЄМСТВА»

ДУДНИК О. М.

(науковий керівник – к.е.н., доц. Юшко С.В.)

У сучасній економіці стрімкий розвиток ринкових відносин зумовлює зростання ризиків, із якими стикаються підприємства у своїй фінансовій діяльності. Із усіх ризиків, що стають на шляху у суб'єктів підприємницької діяльності, фінансові ризики становлять основну небезпеку, бо саме вони загрожують успішній діяльності підприємства у майбутньому. Ця небезпека проявляється у зниженні фінансової стійкості і фінансових результатів суб'єкта господарювання. В українських реаліях реалізація численних політичних ризиків, нестабільність грошового та валютного ринків, зниження інвестиційної привабливості вітчизняної економіки, а також інші чинники роблять проблему ефективного управління ризиками особливо актуальною.

Питанням вивчення сутності поняття «управління фінансовими ризиками підприємства» займалися такі вчені як Бланк І. О., Коваленко Л. О., Римньова Л. М., Лукасевич І. А., Вяткін В. М., Кричевський М. Л., Момот Т. В., та ін. Відсутність в науковій літературі єдиного підходу щодо визначення сутності поняття «управління фінансовими ризиками підприємства» зумовила необхідність здійснення подальших досліджень у даному напрямі.

Метою роботи є розкриття сутності та змісту економічної категорії «управління фінансовими ризиками підприємства» та аналіз підходів до її визначення.

Серед вітчизняних і зарубіжних учених існує декілька підходів щодо визначення цієї економічної категорії. Слід відмітити, що під процесом управління більшість сучасних авторів розуміють систему ризик-менеджменту. Таким чином, цей стандарт можна вважати тотожним поняттю «управління фінансовими ризиками», тобто таким, що містить ідентичний зміст процесів та стратегічну ціль. Так, Бланк І. О. [0] розглядає управління фінансовими ризиками підприємства як систему принципів і методів розробки і реалізації ризикових фінансових рішень, які забезпечують всебічну оцінку різних видів фінансових ризиків і нейтралізацію їх можливих негативних фінансових наслідків. Учені Вяткін В. М. та Лукасевич І. А. розглядають дану категорію як діяльність, яка спрямована на усунення або зниження впливу негативних наслідків фінансових ризиків, які виникають у процесі функціонування підприємства [0]. Такий підхід не конкретизує сам процес управління фінансовими ризиками, а несе в собі узагальнений зміст.

Науковці Коваленко Л. О. та Римньова Л. М. [0] розглядають це явище через призму ризик-менеджменту: для них це система заходів щодо виявлення, оцінки, профілактики та страхування фінансових ризиків, яка враховує стратегію і тактику управлінських рішень. Характерним у цьому підході є зроблений акцент на відношення ризик-менеджменту до стратегічного управління. У свою чергу, вчений Кричевський М. Л. [0] зосереджує свою увагу на стратегічному характері управління фінансовими

ризиками підприємства; для нього це «центральна частина стратегічного управління, у вигляді системи аналізу, оцінки, моніторингу фінансового ризику підприємства»).

Момот Т. В. [0] дає дещо розрізнену характеристику поняттю, не називаючи «сукупність аналітичних, фінансових, організаційних заходів, що мають комплексний послідовний характер та направлені на зменшення або запобігання негативним наслідкам настання фінансових ризиків» як єдину злагоджену систему, виокремлюючи її складові частини. Учений У. Майкл Елліот [0], автор відомої роботи «Основи фінансування ризиків», дає наступне визначення поняттю: управління фінансовими ризиками підприємства – фінансування наслідків фінансових ризиків, які залишаються поза контролем. Така характеристика є дещо односторонньою.

Отже, при визначенні сутності поняття «управління фінансовими ризиками підприємства» автори акцентують увагу на таких аспектах:

система заходів щодо виявлення, оцінки, профілактики та страхування фінансових ризиків;

діяльність, яка спрямована на усунення або зниження впливу негативних наслідків фінансових ризиків;

фінансування наслідків фінансових ризиків, які залишаються поза контролем

центральна частина стратегічного управління;

система принципів і методів розробки і реалізації ризикових фінансових рішень

Таким чином, на основі вище викладеного матеріалу, можемо запропонувати наступне визначення поняття: управління фінансовими ризиками підприємства – це система методів та інструментів, які здійснюються шляхом ідентифікації, аналізу фінансових ризиків, оцінки їх ймовірних наслідків для підприємства, розробки та реалізації заходів щодо нейтралізації їх негативних наслідків в рамках стратегії підприємства.

Література

1. Бланк И. А. Финансовый менеджмент. [учебное пособие] / И. А. Бланк. – К.: Эльга Ника-Центр, 2009. – 345 с.
2. Вяткин В. Н. Управление риском в рыночной экономике / В. Н. Вяткин. – М.: Экономика, 2002. – 195 с.
3. Коваленко Л. О., Ремньова Л. М. Финансовый менеджмент: Навчальний . / Л. О. Коваленко, Л. М. Ремньова.– 3–тє вид., випр. і доп. — К.: Знання, 2008. — 483 с.
4. Кричевский М. Л. Финансовые риски [Текст] : учеб. пособие / М. Л. Кричевский. – 2–е изд. – М. : КНОРУС, 2013. – 248 с.
5. Лукасевич І. Принципи управління фінансовим ризиком / І. Лукасевич // Промисловий маркетинг. – 2009. – № 5. – С.38 – 41.
6. Момот Т. В. Финансовый менеджмент: Навч. посібник / Т. В. Момот, В. О. Безугла. – К.: Центр навч. літ–ри, 2011. – 712 с.
7. Эллит У. Майкл. Основы финансирования риска [учебное пособие] / Пер. с англ.. и науч. ред. к. э. н. И. Б. Котловский. – М. : ИНФРА-М, 2010. – XX, 136 с.

SWOT-АНАЛІЗ РАКЕТНО-КОСМІЧНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

ЖАРІКОВА А.А.

(науковий керівник – к.е.н., доц. Лелюк С.В.)

В умовах міжнародної економічної конкуренції, одним з пріоритетних напрямків розвитку є створення конкурентоспроможної з іншими державами ракетно-космічної галузі, та забезпечення її стійкого фінансово-економічного положення. Головною умовою для ефективності функціонування підприємств є формування стратегії та стратегічної політики з ціллю забезпечення довгострокових інтересів країни та підвищення рівня фінансового потенціалу галузі загалом.

Для формування стратегії підприємства необхідно оцінити зовнішнє та внутрішнє середовище з метою визначення сильних та слабких сторін, переваг та загроз для подальшої діяльності підприємства. Тому актуальним питанням є дослідження зовнішнього та внутрішнього середовища діяльності підприємств космічної галузі, що можна реалізувати засобами стратегічного аналізу.

Дослідженням даної тематики займалися такі вчені: Бланк І. А., Даценко Г. В., Добровенко О. А., Корженевська В. М., Теплінський Г. В. та інші. Проте питання використання стратегічного аналізу в ракетно-космічній галузі України не є достатньо висвітленим, що обумовлює потребу їх подальшого розгляду.

Метою даного дослідження є визначення сучасного стану ракетно-космічної галузі України за допомогою SWOT-аналізу.

На сьогодні Україна є однією з семи держав світу з закінченим циклом у виробництві літаків та ракет, на ряду з США, Росією, Китаєм та іншими. По даним Державного космічного агентства України [1], в 2018 році на території держави знаходиться 24 підприємства космічної галузі. Більшість з них страждає від нестачі державного фінансування, відсутності оновлення матеріально-технічної бази та інших факторів, які впливають на ефективність їх функціонування. З метою уникнення кризових ситуацій, необхідно визначити всі фактори впливу на діяльність підприємств за допомогою SWOT-аналізу.

SWOT-аналіз полягає у виявленні факторів внутрішнього і зовнішнього середовища підприємства, та розподілу їх на чотири категорії - Strengths (сильні сторони), Weaknesses (слабкі сторони), Opportunities (можливості) і Threats (загрози) – та встановленні зв'язків між ними [3].

Застосування SWOT-аналізу об'єднує всю наявну інформацію, створює загальну картину, яка допомагає приймати стратегічні рішення для розвитку підприємства. Перевагами даного методу є його адаптація до будь-якої сфери застосування, легкість та доступність до пошуку інформації, можливість використання для стратегічного планування [3]. Причому, SWOT дає змогу формувати загальний перелік стратегій підприємства з урахуванням їхніх особливостей – адаптації до середовища чи формування впливу на нього. Результати SWOT-аналізу ракетно-космічної галузі наведено в табл.1.

Таблиця 1

SWOT-аналіз ракетно-космічної галузі України

Можливості розвитку галузі	Сильні сторони галузі
Залучення міжнародних інвестицій	Закритий цикл виробництва (здатні самостійно виготовити кінцеву продукцію)
Підвищення екологічності виготовленої продукції	Великий досвід в рамках колишнього СРСР
Оновлення методологій створення ракетно-космічних комплексів	Потужний виробничий потенціал
Підвищення якості пускових послуг, та зниження їх собівартості	Наявність кваліфікованого персоналу для виготовлення складних космічних апаратів
Закріплення позицій України на міжнародній космічній арені	
Загрози розвитку галузі	Слабкі сторони галузі
Політична та економічна нестабільність	Потреба в інвестиціях
Валютні ризики	Відсутність оновлення матеріально-технічної бази
Втрата високопрофесійних кадрів	Скорочення чисельності працюючих у сфері розробки нових технологій галузі
Зменшення державного фінансування	Великий знос виробничого, дослідного та технологічного обладнання, більше 60 %
Скорочення міжнародних контрактів	Залежність від поставок сировини з інших країн світу
Поява нових конкурентів на міжнародній арені, таких як Індія, Японія, Ізраїль	Незадовільне фінансування космічних програм

За результатами проведеного аналізу, для вирішення проблем галузі гідно до Концепції реалізації державної політики у сфері космічної діяльності на період до 2032 року [2], головними напрямками стануть: розвиток космічних технологій, одержання нових знань, удосконалення космічної техніки, модернізація виробництва, комерціалізація космічної діяльності та поглиблення міжнародного співробітництва.

Література

1. Офіційний сайт Державного космічного агентства України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nkau.gov.ua/nsau/catalognew.nsf/predprbytypeU!open>.
2. Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері космічної діяльності на період до 2032 року : Розпорядження КМУ № 238 від 30.03.2011 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/KR110238.html.
3. SWOT-аналіз як інструмент стратегічного планування [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zounb.zp.ua/sites/default/files/news/2014/09/svot.pdf>.

АНАЛІЗ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ЯК НЕОБХІДНА УМОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАБІЛЬНОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ МАЛОГО БІЗНЕСУ

КАРБАН О. В.

(науковий керівник – д.е.н., проф. Журавльова І. В.)

Запорукою стабільного функціонування будь-якого підприємства в ринковій економіці є систематична оцінка та аналіз фінансової стійкості підприємства. Фінансова стійкість підприємства є одним з основних показників фінансового стану що характеризується рівнем залежності підприємства від інвесторів і кредиторів.

Дослідженням фінансової стійкості та її аналізом займалися такі вітчизняні та зарубіжні вчені як М. Д. Білик, А. М. Лисенко, С. В. Невдосекін, М. А. Іванов, Н. М. Притуляк, К. В. Самсонова, О. В. Іваннікова [1] та інші. Огляд наукових праць та досліджень показав, що існує багато різноманітних підходів та систем показників і коефіцієнтів для аналізу фінансової стійкості, але не всі вони адаптовані до аналізу стійкості малих підприємств, через особливості фінансової звітності суб'єктів малого підприємництва.

Метою дослідження є систематизація існуючих методичних підходів до оцінювання фінансової стійкості підприємств малого бізнесу.

Основою інформаційного забезпечення для аналізу фінансової стійкості є фінансова звітність підприємства. Особливості формування звітності малих підприємств, а саме – узагальнення сум статей доходів, витрат, активів не дозволяють використовувати загальні методики фінансового аналізу. Тож виникає потреба в дослідженні особливостей інформаційного забезпечення для проведення фінансового аналізу, систематизації та побудові методики аналізу фінансового стану малих підприємств з урахуванням особливостей спрощеної структури фінансової звітності та обмежених обсягів інформаційного забезпечення всіх етапів аналітичного процесу [2].

Аналіз фінансової стійкості є одним з основних етапів фінансового аналізу, результати якого, за думкою авторів Невдосекіна С. В. та Іванова М. А., характеризують здатність функціонувати та розвиватися для підтримки балансу активів і пасивів в нестабільному внутрішньому і зовнішньому середовищі, яке гарантує стійку платоспроможність, інвестиційний інтерес та допустимий рівень ризику [3].

Фінансова стійкість малого підприємства насамперед залежить від структури джерел власного і позикового капіталу та динаміки їх змін. Аналіз фінансової стійкості ґрунтується на показниках Балансу малого підприємства.

Показники фінансової стійкості малого підприємства умовно можна поділити на 3 групи в залежності від стану активів і пасивів балансу (рис. 1.).

Рис. 1. Система показників фінансової стійкості [4].

Отже, представлені показники фінансової стійкості суб'єктів малого підприємництва характеризують різні аспекти функціонування підприємства та несуть відмінне, для окремих груп користувачів, інформаційне навантаження. Таким чином, управлінські рішення інвесторів, кредиторів та власників підприємства можуть суттєво відрізнятися. Наприклад, банківські установи та інші кредитори оцінюють показники структури джерел формування капіталу, так, що у випадку зростання питомої ваги власного капіталу, фінансова залежність та фінансовий ризик підприємства знижуються. В той час коли для власників бізнесу, в умовах обмеження фінансових ресурсів, навпаки, важливо шукати додаткові ресурси залучення позикових коштів. У нестабільних ринкових умовах господарювання високі показники масової частки власного капіталу та динамічне його зростання не є показниками зміцнення фінансового стану малого підприємства та здатності швидкого адаптуватися до змін ділового клімату. Навпроти, залучення позикових коштів забезпечує гнучкість підприємства і здатність до трансформації.

Література

1. Гоголь Т.А. Особливості методики фінансового аналізу підприємств малого бізнесу / Т.А. Гоголь // Вісник Чернігівського державного технологічного Університету. – 2013. – №2 (66). – С. 386-393.
2. Недосекін С. В., Фінансовий стан підприємства: сутність та організація в сучасних умовах / С. В. Недосекін, М. А. Іванов // Вісник РГАЗУ. – 2011. – ч. 1. [Ел. ресурс]. – Режим доступу: [http://www.rgazu.ru/db/vestnic/2011% 281% 29/economics/020.pdf](http://www.rgazu.ru/db/vestnic/2011%201%20economics/020.pdf)
3. Іваннікова О. В. Аналіз платоспроможності як фактора фінансової стійкості малих підприємств / О. В. Іваннікова // Проблеми системного підходу в економіці. - 2017. - Вип. 2. - С. 130-136. [Ел. ресурс] – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/PSPE_print_2017_2_24
4. Тютюнник Ю.М. Фінансовий аналіз бізнесу: Навч. посібн. – Полтава: ІнтерГрафіка, 2004. – 288 с.

ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ТА ЗМІСТ КАТЕГОРІЇ «УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОВІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА»

КВАСНІКОВ О. В.

(науковий керівник – к.е.н., доц. Лелюк С. В.)

Підвищення рівня прибутковості – головна мета, яку ставлять перед собою власники підприємств, інвестуючи кошти в бізнес, а управління прибутковістю є одним з першочергових завдань фінансового менеджменту. Проте ефективне управління прибутковістю підприємства неможливе без визначення його сутності та змісту.

Проблемам вивчення теоретичних аспектів управління прибутковістю присвячено праці багатьох учених. Серед них – Зятковський І. В., Костирко Л. А., Криклій О. А., Мец В. О., Мних Є. В., Антонюк Р. Р. та ін.

Метою роботи є розкриття сутності та змісту економічної категорії «управління прибутковістю підприємства».

У сучасній вітчизняній та зарубіжній науковій літературі не існує єдиної думки відносно сутності поняття «управління прибутковістю підприємства». Для того, щоб визначити зміст даної категорії, доцільно спочатку розглянути сутність самого поняття «управління».

Узагальнюючи визначення та трактування, які надані у вітчизняних джерелах [1, 2, 3], варто зазначити, що управління – це процес цілеспрямованого, систематичного впливу керуючої підсистеми на керовану за допомогою основних функцій менеджменту (планування, організування, мотивування, контролювання та регулювання) з метою забезпечення розвитку підприємства, як такого, що відповідає поставленим цілям.

Для ефективного управління прибутковістю підприємства необхідно чітко розуміти, що мається на увазі під поняттям «прибутковість».

На сьогодні серед науковців немає спільної точки зору щодо розуміння цього поняття. В науковій літературі часто зустрічається оперування категорією прибутковості з її кількісним оцінюванням, визначенням деяких показників, без відповідного осмислення її змістовного наповнення. Часто її асоціюють виключно з наявністю прибутку.

Вихідною умовою при вивченні поняття «прибутковість» є його відмінність від поняття «прибуток». Адже, якщо під прибутком розуміється результат діяльності на певний момент, втілену у грошовій формі додану вартість, то прибутковість є багатовимірним економічним явищем, що комплексно характеризує економічну ефективність діяльності підприємства, та слугує якісною характеристикою його розвитку.

Виходячи з аналізу публікацій на тему визначення поняття «прибутковість» [4, 5] можна надати наступне трактування цієї категорії: «такий економічний стан підприємства, що вказує на здатність генерувати прибуток, здійснювати рентабельну діяльність, зростання та сталий розвиток».

Наведене визначення дозволяє зробити висновок, що прибутковість це параметр, який позиціонується як результативність діяльності підприємства

та оцінюється за допомогою абсолютного показника прибутку підприємства та відносного показника рентабельності.

Отримання прибутку є основною метою будь-якої підприємницької діяльності. Від розміру отриманого прибутку залежать формування власного капіталу, виконання зобов'язань перед бюджетом, фінансування інвестицій, а також платоспроможність підприємства. Прибуток як головний показник ефективності діяльності підприємства виступає і як критерій визначення рівня виплат дивідендів, як визначальний фактор при встановленні рівня заробітної плати і винагороди адміністрації.

Чим більший прибуток, тим ефективніше відбувається розвиток і з'являються можливості для розширення виробничої діяльності підприємства, однак для оцінки результатів і ефективності господарювання і використання складових процесу виробництва, за допомогою яких отримано прибуток, його суму необхідно віднести до відповідних показників. У підсумку буде отриманий показник рентабельності – це відносний показник, який має властивість порівняння. Саме рентабельність характеризує ступінь дохідності, вигідності, прибутковості.

Якщо сума прибутку показує абсолютний ефект від діяльності, то рентабельність характеризує міру цієї ефективності, тобто відносний рівень прибутковості підприємства або продукції, що виробляється. Рентабельність як показник дає уявлення про достатність прибутку порівняно з іншими окремими величинами, що впливають на фінансово-господарську діяльність підприємства. Під час визначення показника рентабельності прибуток співвідноситься з чинниками, що мають найзначніший вплив на його отримання: доходами, витратами, ресурсами, капіталом [6].

Таким чином, виходячи із визначень понять «управління» та «прибутковість», «управління прибутковістю підприємства» можна розглядати як процес цілеспрямованого, систематичного впливу на здатність підприємства генерувати прибуток, здійснювати рентабельну діяльність, зростання та сталий розвиток з метою забезпечення розвитку підприємства, як такого, що відповідає поставленим цілям.

Література

1. Зятковський І. В. Фінанси підприємств . Навч. посіб / І. В. Зятковський. – 2-ге вид., перероб. та доп. - К.: Кондор – 2003. – 364 с.
2. Костирко Л. А. Адаптивний фінансовий механізм забезпечення прибутковості підприємства / Л. А. Костирко, Е. В. Чернодубова // Часопис економічних реформ. - 2014. - № 4. - С. 56-61. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/jpdf/Cher_2014_4_13.pdf
3. Криклій О. А. Управління прибутком банку: [Монографія] / О.А. Криклій, Н. Г. Маслак. – Суми: ДВНЗ —УАБС НБУІ, 2008, – 136 с.
5. Мец В. О. Економічний аналіз фінансових результатів та фінансового стану підприємства: Навч. посіб. – К.: Вища шк., 2003. – 278 с.
6. Мних Є. В. Економічний аналіз. Підручник : вид. 2-ге , перероб. та доп. – Київ : Центр навчальної літератури, 2005. – 472 с.
7. Антонюк Р. Р. Прибутковість сільськогосподарських підприємств: природа категорії / Р.Р. Антонюк // Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства – 2012. – № 126. – С. 50–55.

СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ В СИСТЕМІ ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ ПІДПРИЄМСТВА

КЛІМОВА В. О.

(науковий керівник – к.е.н., доц. Сабліна Н.В.)

Прискорення інтеграційних процесів України у світовий економічний простір вимагає застосування комплексу сучасних підходів стратегічного управління підприємствами, які направлені на посилення власних конкурентних позицій на ринку. Успішна діяльність підприємств в нових умовах передбачає необхідність ретельного вивчення ринку, внесення змін до товарного асортименту, проведення гнучкої цінової політики, реорганізацію закупівельної та збутової діяльності, перебудови організаційних структур управління. Характерні умови господарювання, які ґрунтуються на дії законів ринку та конкурентної боротьби, змушують українських підприємців швидко адаптуватись до змін ринкового середовища, уникати необґрунтованого ризику, приймати стратегічні управлінські рішення щодо використання всіх наявних ресурсів. Управління підприємством, зокрема стратегічне управління витратами є саме тією сферою діяльності щодо взаємодії макро- і мікроекономічних процесів, які формують економіку підприємства та забезпечують його економічну самостійність та конкурентоспроможність [1].

Проблемам стратегічного управління, зокрема стратегічного управління витратами підприємства, як основному виду управління діяльністю підприємства, приділяється значна увага у дослідженнях вітчизняних і зарубіжних науковців, таких як І. Ансофф, В. Герасимчук, М. Портер, А. Томпсон та ін. Однак, незважаючи на чималу кількість наукових праць, присвячених проблемам управління витратами та їх практичній цінності, концептуальні засади і методичні принципи, теоретичні аспекти комплексної системи управління витратами суб'єктів господарювання потребують свого подальшого вивчення.

В сучасних ринкових умовах майже на всіх вітчизняних підприємствах сформована така система управління, яка спрямована на забезпечення ефективності виробничих процесів, аналіз і використання факторів зниження витрат для покращення фінансових результатів діяльності.

Стратегічне управління витратами – це система, яка включає у себе взаємопов'язані елементи управління (мета, завдання, планування, аналіз, комунікація, мотивація, контроль, оцінка, прийняття рішень) і спрямована на забезпечення реалізації стратегічних завдань підприємства в умовах динамічного й невизначеного підприємницького середовища на основі оптимального використання існуючого потенціалу підприємства [2].

Метою стратегічного управління витратами підприємства є довгострокове забезпечення економічної ефективності підприємства, за умов впливу зовнішніх і внутрішніх чинників на рівень і поведінку витрат, оскільки ці чинники можуть мати як позитивний, так і негативний вплив, то, на нашу думку, насамперед необхідно провести аналіз формування цінності (кінцевого продукту) для споживача та проаналізувати витрати на його

створення. На основі такого аналізу можна виявити шляхи економії або мінімізації чи оптимізації витрат [3].

Інформаційне забезпечення стратегічного управління має відповідати таким вимогам:

- достовірність і точність відображення реальних даних;
- своєчасність формування бази даних для прийняття управлінських рішень;
- змістовність і повнота, тобто інформаційна база має містити достатню кількість показників для прийняття ефективних управлінських рішень;
- доступність для сприйняття, отримання, переробки даних актуальність даних;
- відображення даних в єдиних одиницях вимірювання [4].

Аналіз чинників зовнішнього та внутрішнього середовища та особливостей їхнього впливу на досягнення стратегічної мети є важливим етапом розробки моделі стратегічного управління витратами. Чинники зовнішнього середовища можуть як сприяти можливостям розвитку підприємства, так і створювати певні загрози. Чинники внутрішнього середовища відображають переваги або недоліки, сильні або слабкі сторони діяльності підприємства. Тому створення стратегічного балансу рівноваги, як поєднання позитивних так і негативних чинників впливу на функціонування підприємства є основним завданням стратегічного управління.

Складання стратегічного балансу шляхом аналізу середовища вирішується за допомогою методу SWOT, який передбачає виявлення слабких та сильних сторін, можливостей або загроз підприємства а також встановлення зв'язків між ними. Цю інформацію необхідно враховувати для формування стратегії підприємства.

Отже, стратегічне управління витратами підприємства є одним з важливих шляхів забезпечення розвитку підприємства та конкурентоспроможності його продукції на ринку.

Література

1. Шульга В. М. Механізм стратегічного управління витратами підприємства в конкурентному середовищі : Дис. канд. наук: 08.00.04 [Електронний ресурс] / В. М. Шульга к: Режим доступу: <http://www.lib.ua-ru.net/diss/cont/342364.html>
2. Мокієнко Т.В. Управління витратами у системі стратегічного менеджменту підприємства [Електронний ресурс] / Т. В. Мокієнко. Режим доступу: www.pdaa.edu.ua/sites/default/files/visnyk/2010/02/205.pdf
3. Ясінська А. І. Місце стратегічного управління витратами у системі стратегічного менеджменту підприємства [Електронний ресурс] / А. І. Ясінська. Режим доступу: http://nltu.edu.ua/nv/Archive/2007/17_6/238_Jasinska_17_6.pdf
4. Герасимчук В. Г. Стратегічне управління підприємством. Графічне моделювання: Навч. сел. [Текст] / В. Г. Герасимчук. – К. : КНЕУ, 2000. – 360 с.

СТРУКТУРНО-ФУНКЦІОНАЛЬНЕ МОДЕЛЮВАННЯ ПРОЦЕСУ АНТИКРИЗОВОГО ФІНАНСОВОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВА

КОПОТЬ А.О.

(науковий керівник – д.е.н., проф. Журавльова І.В.)

В процесі своєї діяльності перед підприємствами постають різного роду ризики організаційного, виробничого, фінансового характеру. Ймовірність виникнення й подальшого розвитку кризових явищ зумовлює потребу створення й забезпечення функціонування спеціалізованого антикризового управління. Ефективна робота і забезпечення виконання антикризової програми дає змогу виявити слабкі місця підприємства, негативні фактори макросередовища, котрі мають відчутний вплив на роботу підприємства.

Беручи це до уваги, актуальним є моделювання підприємством шляхів та методів антикризового фінансового управління. За допомогою моделей можна створити структуру, яка дозволить краще зрозуміти існуючі бізнес-процеси і визначити, як ці процеси взаємодіють з потоками даних в організації. Моделювання бізнес процесів (використання стандарту IDEF0) дозволяє виконувати систематичний аналіз діяльності підприємства, фокусуючи увагу на стандартних, щоденних функціях і засобах управління, які підтримують ці функції.

Таким чином побудова структурно-функціональної моделі антикризового фінансового управління набуває особливої уваги, на її основі можна створити програму регулювання кризових процесів на підприємстві. Метою побудови функціональних моделей є виявлення найбільш слабких і вразливих місць діяльності підприємства, аналіз переваг нових процесів бізнесу і міри зміни існуючої структури організації господарювання.

Структурно-функціональне моделювання процесу антикризового фінансового управління підприємством моделі «ТО – ВЕ» передбачає проведення комплексного аналізу з використанням спеціальних методів та складається з етапів:

- формування інформаційної бази антикризового управління;
- стратегічний аналіз підприємства;
- розробка антикризової фінансової стратегії;
- реалізація та моніторинг фінансової стратегії;
- контроль за виконанням антикризової стратегії.

Для реалізації першого етапу необхідна підготовка даних, потрібних для аналізу. Дана підготовка представляє собою збір, обробку та систематизацію внутрішніх даних з метою представлення її у зручному для аналізу вигляді. Останнім етапом є отримання інформаційної бази для оцінки фінансового стану підприємства.

На другому етапі запропоновано проводити стратегічний аналіз підприємства, який проводиться в три етапи: аналіз зовнішнього та внутрішнього середовища підприємства, аналіз та оцінка фінансових показників підприємства, оцінка потенціалу та стійкості підприємства на ринку. На виході отримано аналітичну довідку про фінансовий стан підприємства.

Надалі необхідно розробити антикризову фінансову стратегію. Для цього необхідно провести на ступні процеси: постановка стратегічних та тактичних цілей підприємства, генерування та порівняльний аналіз стратегічних альтернатив, оцінка ризиків реалізації альтернатив антикризових стратегій. Вихідною інформацією є план антикризової фінансової стратегії.

Наступним етапом є реалізація і моніторинг фінансової стратегії, який складається з:

- розробки плану реалізації антикризових заходів;
- пошуку джерел фінансування антикризових засобів;
- впровадження антикризових заходів на підприємстві;
- моніторинг ефективності впроваджених заходів.

В результаті отримуємо сформовану антикризову стратегію підприємства.

Останнім етапом є контроль за виконанням антикризової стратегії, у результаті якого отримуємо звіт з виконання запропонованих антикризових заходів.

Комплексність оцінки та аналізу процесів антикризового фінансового управління підприємством забезпечиться тільки у випадку використання всіх запропонованих етапів. Таким чином, запропонований підхід до антикризового фінансового управління підприємством дозволяє: синтезувати у межах єдиної методології часткові завдання антикризового фінансового управління підприємством; забезпечити регулювання параметрів управлінської діяльності на кожному з етапів розробки моделі управління. У значній мірі скорочує вплив чинників невизначеності на точність схвалюваних управлінських рішень, що створює передумови для вдосконалення антикризового фінансового управління підприємством та подальшої ефективної діяльності підприємства.

Література

1. Антикризове фінансове управління підприємством: Навчальний посібник / С.Я.Салига, Є.І.Ляшенко, Н.В.Дацій, С.О.Корецька, Н.В.Нестеренко, К.С.Салига. – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 208с.
2. Бандурин В. Стратегические направления выхода из кризиса / В. Бандурин, В.Лариукий // Антикризис. менеджмент. – 2008. - № 1. – С. 3 – 5.
3. Берест М. М. Теоретичне підґрунтя антикризового фінансового управління підприємством / М.М.Берест // Бізнесінформ. – 2014. - № - С.250-255
4. Василенко В.О. Антикризове управління підприємством: Навч.посібник. Вид. 2-ге, виправл. і доп. – Київ: Центр навчальної літератури, 2005. – 504с.
5. Герасименко Н. Антикризисное управление: информ.-аналит. Системы поддержки принятия решений / Н. Герасименко // Проблемы теории и практики упр. – 2007. - № 3 . – С. 68 – 78.
6. Дубинская Е..С. Анализ современных моделей и методик прогнозирования кризисного состояния предприятия / Е. С. Дубинская // Вісник Донбаської державної машинобудівної академії. – 2009. – № 2 (16). – С. 84–89.
7. Лігоненко Л.О. Антикризове управління підприємством: теоретико-методологічні засади та практичний інструментарій. Монографія.: К., 2000 – 390с. Лахтіонова Л.А. Фінансовий аналіз суб'єктів господарювання. Монографія. – К.: КНЕУ, 2001. – 387 с.

НАПРЯМИ ОПТИМІЗАЦІЇ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВА

КОРОЛЬ О. С.

(науковий керівник – к.е.н., доц. Сабліна Н.В.)

Для ефективного функціонування підприємства важливе значення має визначення реальної потреби в фінансових ресурсах, формування оптимальної структури джерел їх формування. Фінансові ресурси розглядаються як важливий вид ресурсів підприємства, що трансформується в будь-який інший вид ресурсів. З урахуванням того, що фінансові ресурси вважаються найважливішим чинником економічного зростання, організацію управління фінансовими ресурсами підприємств необхідно визначати як ключову ланку усього комплексу заходів, спрямованих на підвищення результативності їх функціонування.

Вагомий внесок у розвиток теорії та практики організації управління фінансовими ресурсами підприємств зробили такі вчені, як: І.Т. Балабанов, О.І. Барановський, А.М. Бірман, І.А. Бланк, Е.О. Вознесенський, А.П. Грицай, А.М. Ковальова, А.М.Поддєрьогін, К.С. Стоянова, М.І. Туган-Барановський, Р.Н. Холт та інші. У дослідженнях названих економістів відображено окремі аспекти сутності й ролі фінансових ресурсів, їхнього впливу на економіку і фінанси на мікро- і макроекономічному рівні. Проте залишається ще багато невирішених питань, особливо у сфері розробки теоретичних та практичних основ формування фінансових ресурсів підприємств.

Фінансові ресурси підприємства забезпечують безперервність процесу виробництва та реалізації продукції. Не потребує доведення той факт, що розвиток підприємництва неможливий без надходження фінансових ресурсів, які формуються з різних джерел. При цьому важливе значення має оптимальне визначення їхньої структури, що сприяє мінімізації залучення додаткових фінансових ресурсів за рахунок кредитів. Відомо, що висока питома вага залучених ресурсів ускладнює фінансову діяльність підприємств і потребує додаткових витрат на сплату відсотків за банківські кредити, дивідендів на акції, процентів на облігації, зменшує ліквідність балансу підприємств. Це обумовлює необхідність у кожному конкретному випадку глибоко обґрунтовувати доцільність залучення запозичених фінансових ресурсів у господарську діяльність підприємств [1].

Оптимізація структури джерел фінансування повинна бути спрямована на забезпечення ефективного використання капіталу та підвищення його здатності генерувати прибуток. Оскільки отримання прибутку та зростання ринкової вартості є головною метою діяльності кожного підприємства, то формування оптимальної структури фінансових ресурсів є актуальною проблемою не лише для менеджерів підприємства, а й для кола науковців, які розробляють теоретичну базу для її застосування у межах галузі та економіки країни загалом [2].

Теоретичний виклад та практичне застосування методів вибору оптимальної структури ресурсів, розрізняється в різних вчених і диференціюється в залежності з обраним критерієм оптимізації. Найбільш

детально зазначена проблема розглянута у роботах Бланка І.О. [1], який виділяє наступні критерії оптимізації:

1) метод оптимізації структури ресурсів за критерієм максимізації рівня прогнозованої фінансової рентабельності власного капіталу. Цей метод ґрунтується на багатоваріантних розрахунках рівня фінансової рентабельності при різній структурі ресурсів. Остання виражається через такий показник, як ефект фінансового левереджу, який полягає у тому, що підвищення частки залученого капіталу обумовлює зростання рентабельності власного, але позитивний ефект має місце лише у тому випадку, коли різниця між валовим прибутком та середнім розміром відсотка за кредит є позитивною величиною;

2) метод оптимізації структури ресурсів за критерієм мінімізації його вартості. Метод ґрунтується на попередній оцінці власного та залученого капіталу за різних умов їх формування, обслуговування та здійснення багатоваріантних розрахунків середньозваженої вартості капіталу;

3) метод оптимізації структури ресурсів за критерієм мінімізації рівня фінансових ризиків, який пов'язаний із процесом диференційованого вибору джерел фінансування різних складових частин активів підприємства.

Визначення оптимальної структури джерел формування капіталу відбувається з метою досягнення максимального рівня фінансової рентабельності із одночасною мінімізацією його середньозваженої вартості. При цьому необхідно враховувати рівень операційного та фінансового ризиків, які виникли на підприємстві на визначену дату. Процес оптимізації структури капіталу підприємства потрібно проводити з урахуванням визначених чинників: форма власності, індивідуальний характер кожного суб'єкта господарювання, організаційно-правовий статус, галузева належність, розмір, виробнича та фінансова структури, стан фінансового ринку, на якому функціонує підприємство та рівень економічного розвитку держави.

Література

1. Руденко М. І. Методика оцінки ефективності формування фінансових ресурсів підприємства та оптимізація їх структури / М. І. Руденко // Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки. – 2010. – Вип. 18. – Ч. 2. – С. 214-219.
2. Дропа Я. Б. Фінансові ресурси розвитку національної економіки України: монографія / Я. Б. Дропа. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2017. – 426 с.
3. Бланк И.А. Управление формированием капитала / И. А. Бланк.- К.: Ника-Центр, Эльга, 2002. - 512 с.

PEST-АНАЛІЗ МАКРОСЕРЕДОВИЩА ПІДПРИЄМСТВ-ВИБРОБНИКІВ КЕРАМІЧНОЇ ПЛИТКИ УКРАЇНИ

КРОТЕНКО П.А.

(науковий керівник — к.е.н., доц. Полтініна О.П.)

За останні роки склалась стійка тенденція до зростання кількості неплатоспроможних та збанкрутілих підприємств практично в усіх сферах національної економіки [5]. Це пояснюється тим, що на сучасному етапі підприємства знаходяться під постійним впливом зовнішніх та внутрішніх факторів. З огляду на це виникає потреба у формуванні фінансової стратегії підприємства з метою запобігання та ліквідації загроз фінансовій безпеці.

Дослідженням даної тематики займається цілий ряд вчених, таких, як: Ачкасова О. В., Бартишевська Ю. М., Довгань Л. Є., Колісник М. К., Трухан О. Л., Шапуров О. О. та ін.

Метою роботи є виявлення вектору управління фінансовою безпекою суб'єкта господарювання задля поліпшення її стану та якості функціонування підприємства в цілому.

PEST-аналіз – це інструмент, який дає змогу зрозуміти ринок, позицію компанії в ньому, потенціал підприємства та напрями його безпосереднього розвитку на основі аналізу зовнішнього середовища підприємства за чотирма напрямками [4]:

Таблиця 1

PEST-аналіз факторів макросередовища

Р Політика	вага	бал	оцінка	Е Економіка	вага	бал	оцінка
1. Нестабільна ситуація на сході країни	0,17	4	0,68	1. Ріст ціни на транспортування (+15% за 2017 рік), віддаленість продавця і покупця.	0,14	5	0,7
2. Висока конкурентність іноземного виробника (45% експорту у 2017 році)	0,16	5	0,8	2. Висока вартість банківських кредитів (17-25%).	0,13	4	0,52
3. Непрозорість розподілу державних замовлень на виконання будівельно-ремонтних робіт.	0,2	4	0,8	3. Зниження купівельної спроможності	0,13	5	0,65
4. Недостатній розвиток фондового ринку	0,11	3	0,33	4. Зростання інфляції (13,7% у 2017 році)	0,11	4	0,44
5. Податкове навантаження (18% ППП)	0,13	4	0,52	5. Нестабільність валютного курсу.	0,15	5	0,75
6. Відсутність принципу «стримувань і противаг» у системі влади	0,07	3	0,21	6. Зростання вартості енергетичних, сировинних і комунікаційних ресурсів (+9% у 2017).	0,19	5	0,95
7. Відсутність імпорتنих обмежень на керамічну плитку	0,16	5	0,8	7. Інфраструктурні та ресурсно-сировинні зміни.	0,9	4	0,36
				8. Залежність від імпоротної сировини	0,5	5	0,25
Всього	1	-	4,14	Всього	1	-	4,69

S Соціум	вага	бал	оцінка	T Технологія	вага	бал	оцінка
1. Недовіра до продавців	0,16	5	0,8	1. Наявність інноваційних здібностей і можливості їх реалізації	0,23	5	1,15
2. Зростання репутації серед покупців	0,15	4	0,6	2. Підвищення науково-технічного потенціалу підприємства	0,19	5	0,92
3. Зниження активності споживачів (-15,6% обсягів продажів товару)	0,19	4	0,76	3. Зростання активності виробничої діяльності, пов'язаної з інноваціями (+13,3 % інноваційних продуктів)	0,17	4	0,68
4. Недостатність кваліфікованих спеціалістів у галузі	0,11	3	0,33	4. Висока ціна устаткування	0,25	5	1,25
5. Відношення до імпортованих та вітчизняних товарів	0,19	4	0,76	5. Ризик прийняття стандартів, гармонізованих з нормативними документами ЄС методом «підтвердження», що ускладнить їх практичне застосування.	0,16	4	1,64
6. Зміна вимог споживачів до продукції	0,2	4	0,8				
Всього	1	-	4,05	Всього	1	-	4,64

Для оцінювання важливості впливу кожного із факторів на діяльність було сформовано групу з п'яти експертів. За допомогою системи балів (від 1 до 5) експерти оцінили силу дії кожного фактора на обраний показник. Вагу окремого фактора було встановлено як його частку в загальній кількості балів за групою.

Таким чином пріоритет впливу різних груп факторів на підприємство виявився у такому порядку: економіка, технологія, політика, соціум.

У зв'язку з цим, основною вимогою для успішної діяльності підприємств стає їх гнучкість та здатність швидко та вчасно пристосовуватися до динамічного зовнішнього середовища. Проте відповідно до оцінки значущості факторів, можна зазначити, що жодний з них не загрожує існуванню підприємств, за умови прийняття зважених стратегічних та оперативних рішень на основі постійного моніторингу внутрішнього та зовнішнього середовища підприємств.

Література

1. Біденко К. Р. Стратегічний аналіз зовнішнього середовища функціонування підприємств як інструмент антикризового управління / К. Р. Біденко // Управління розвитком. – 2012. – № 12(133). – С. 107–109.
2. Данілов О. Д. Фінанси підприємств у запитаннях і відповідях : навч. посібн. / О. Д. Данілов, Т. В. Паєнко. – К. : Центр учбової літератури, 2011. – 256 с.
3. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ukrstat.gov.ua>
4. Калініченко А.Ю. Стратегічний аналіз середовища функціонування підприємств промисловості на основі використання технологій SWOT-та PEST-аналізу / А.Ю. Калініченко // Управління розвитком. - 2013. - №18. - С. 14 - 18
5. Рибінцев В. О. Особливості стратегічного аналізу зовнішнього середовища підприємств України в ринкових умовах [Електронний ресурс] / В. О. Рибінцев. – Режим доступу : <http://www.nbuv.gov.ua>

СТРУКТУРНО-ФУНКЦІОНАЛЬНА МОДЕЛЬ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ СТІЙКІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

ЛІТВІНОВА А. А.

(науковий керівник – к.е.н., доц. Алексеєнко І. І.)

Для повсякденного управління сучасним підприємством необхідно постійно відслідковувати фактори, що впливають на його фінансову стійкість та оперативно реагувати на них. Це вимагає застосування ефективних методів управління та організації діяльності підприємства, що дозволяють досягти найвищих кінцевих результатів діяльності за рахунок впровадження нових технологій і прийомів організації бізнес-процесів.

Значний вклад в теоретично-методичні аспекти управління фінансовою стійкістю підприємств внесли такі вітчизняні науковці як Білик М. Д. [0], Терещенко О. О. [0], Цал-Цалко Ю. С. [0]. Але при цьому не достатньо опрацьованими залишаються науково-методичні підходи щодо застосування структурно-функціонального моделювання при управлінні фінансовою стійкістю підприємства.

Метою роботи є побудова структурно-функціональної моделі управління фінансовою стійкістю як чинник впливу на ефективність функціонування підприємств металургійної галузі, яка дозволить підвищити рівень фінансової стійкості у поточному та прогнозному періодах.

Бізнес-процес - це сукупність різних видів діяльності, в межах якої на вході використовується один або декілька ресурсів, а в результаті цієї діяльності на виході створюється продукт, що має цінність для споживача [0].

Декомпозицію контекстної діаграми управління фінансовою стійкістю як чинник впливу на ефективність функціонування підприємств металургійної галузі (ТО-ВЕ) представлено на рис. 1 [0].

Як можна побачити на рис. 1 блок А0 було розділено на наступні етапи: планування показників на засадах комплексного підходу до визначення ефективності управління фінансовою стійкістю підприємства (блок А1); моніторинг та контроль за дотриманням планових показників фінансової стійкості підприємства з урахуванням факторів зовнішнього та внутрішнього середовища (блок А2); прогнозування рівня фінансової стійкості підприємства на засадах стратегічних методів (блок А3); розробка рекомендацій щодо підвищення ефективності управління фінансовою стійкістю (блок А4).

Так, наприклад, на основі галузевої статистичної інформації, звітності підприємства та планових показників фінансової стійкості, за допомогою ЗУ «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», методичних рекомендацій щодо аналізу фінансової стійкості підприємства, інтегральної оцінки фінансової стійкості підприємства та методичного забезпечення визначення факторів впливу на ефективність управління фінансовою стійкістю підприємства фінансовий аналітик зможе провести моніторинг та контроль за дотриманням планових показників фінансової стійкості

підприємства з урахуванням факторів зовнішнього та внутрішнього середовища для того, щоб зробити звіт щодо дотримання планових показників фінансової стійкості на підприємстві.

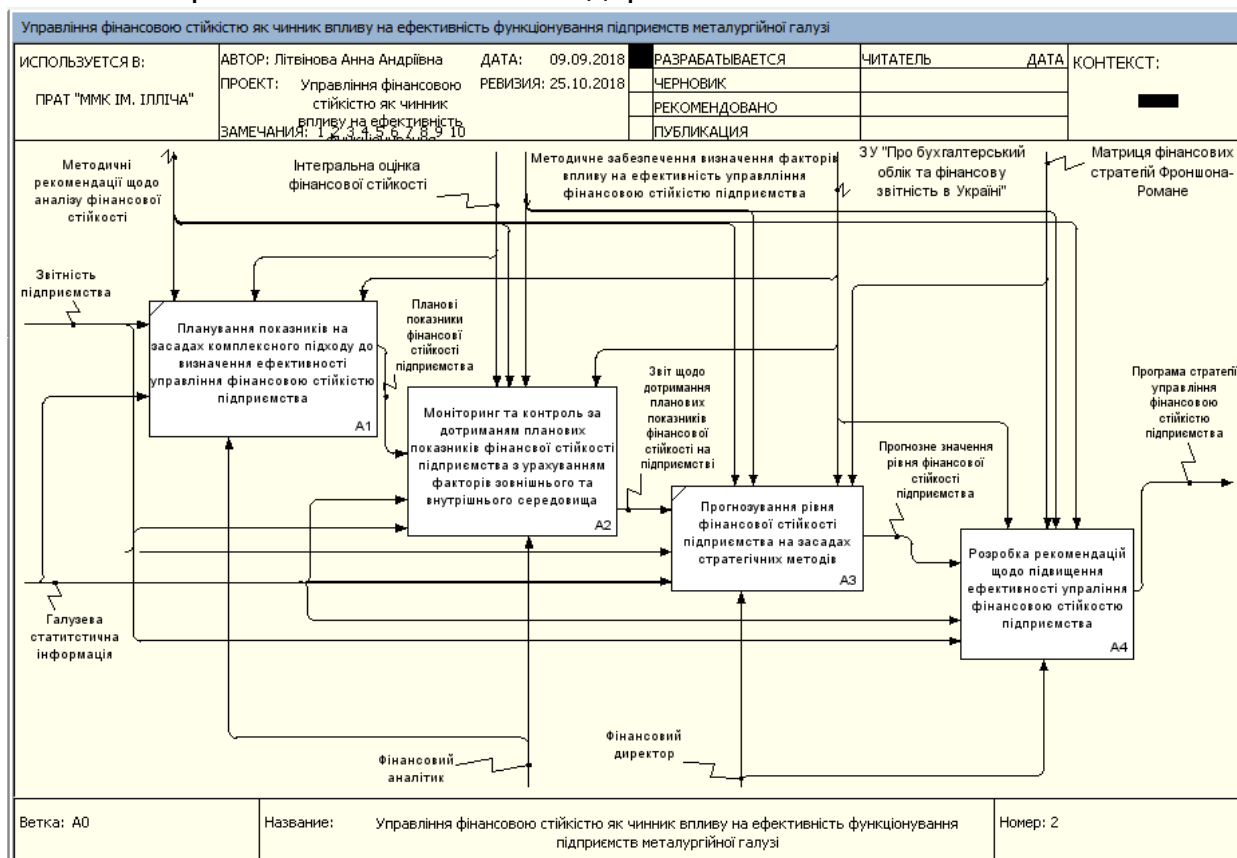

Рис. 1. Декомпозиція контекстної діаграми управління фінансовою стійкістю як чинник впливу на ефективність функціонування підприємств металургійної галузі (TO-BE)

Отримана структурно-функціональна модель надає можливість проілюструвати порядок дій в процесі досягнення необхідного рівня фінансової стійкості на основі реалізації послідовних етапів управління. Суттєвою перевагою застосування структурно-функціональної моделі є можливість відслідковувати фінансовими аналітиками процесу виконання робіт щодо управління фінансовою стійкістю підприємства, вчасно вносити необхідні корективи, та, на цієї основі, підвищити ефективність управлінських рішень. Висновки та перспективи подальших досліджень.

Література

- Білик М. Д. Фінансовий аналіз: навч. посібн. / М. Д. Білик, О. В. Павловська, Н. М. Притуляк, Н. Ю. Невмержицька. – К.: КНЕУ, 2005. – 592 с.
- Терещенко О. О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання : навч. посібник / О. О. Терещенко. – К.: КНЕУ, 2003. – 554 с.
- Цал-Цалко Ю. С. Фінансова звітність підприємства та її аналіз: навч. посібн. / Ю. С. Цал-Цалко. – К.: ЦУЛ, 2002. – 360 с.
- Яценко В. М. Фінансовий аналіз: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. [Текст] / В. М. Яценко, О. М. Шинкаренко, Н. М. Бразілій. – Черкаси : ЧДТУ, 2010. – 267 с.
- Миндалёв И. В. Моделирование бизнес-процессов с помощью IDEF0, DFD, BPMN за 7 дней: учеб. Пособие / И. В. Миндалёв; КГАУ. – Красноярск, 2016. – 123 с.

СУТНІСТЬ ТА ЗМІСТ ЕКОНОМІЧНОЇ КАТЕГОРІЇ «УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ ПІДПРИЄМСТВА»

МАРИНЮК А.О.

(науковий керівник – к.е.н., доц. Кіна М.О.)

Для сучасної національної економіки характерна нестабільність і висока динамічність зовнішнього середовища. Всі ці фактори надають згубну дію на фінансовий стан підприємства і змушують його керівників постійно приймати рішення в умовах невизначеності. Внаслідок цього на перший план виходять саме фінансові аспекти діяльності підприємства.

Одним з таких аспектів є вартість активів підприємства та підтримання їх на достатньому рівні. Політика управління активами підприємства, у рамках його фінансової політики, формує ідеологію управління фінансами, орієнтовану на реалізацію заходів, спрямованих на підвищення ефективності їх використання, і в окремому випадку на збільшення їх вартості і вартості бізнесу в цілому.

Для здійснення успішної фінансово-господарської діяльності підприємство повинне контролювати наявність в господарському обороті власних оборотних активів та раціональність їх використання.

Теоретичні та практичні основи управління оборотними активами підприємства знайшли відображення у наукових працях таких вчених, як: М. Білик [1], М. В. Володькіна [2], Н. Русак [3], О. Філімоненков [4], Т. Демченко [5] та ін.

Метою роботи є розкриття сутності та змісту економічної категорії «управління оборотними активами підприємства».

Дослідження генезису терміну “оборотні активи”, проведені І. В. Бабенко та Е. Н. Кузьбожевим, аргументовано доводять, що він є досить новим для держав, які вийшли зі складу СРСР, та почав застосовуватися під час переходу від планово-адміністративної економіки до ринкової [Ошибка! Источник ссылки не найден.]. По-перше, це зумовлене тим, що за ринкових умов економісти постсоціалістичних країн отримали можливість дослідити та використати накопичений західними економістами досвід та напрацьовування; по-друге, були реформовані системи обліку та звітності з метою наближення до міжнародних стандартів.

Категорія оборотних коштів більш складна для сприйняття, ніж категорія основних засобів. Оборотні кошти підприємства неоднорідні за своїм складом, зокрема, серед них можуть бути матеріальні елементи (запаси сировини, матеріалів), які в подальшому становитимуть матеріальну основу виготовленої продукції або будуть спожиті в процесі виробництва, але в речовій формі не увійдуть у створений продукт (запас пального); грошові кошти (готівка в касі підприємства або кошти на банківських рахунках), невідчутні активи (дебіторська заборгованість).

Науковець О. П. Крайник пропонує такий склад виробничих запасів підприємства: запаси сировини, основних матеріалів і напівфабрикатів, допоміжні матеріали, паливо, тара, запасні частини для ремонту машин і

обладнання, спецінструмент і спецустаткування та інші матеріальні цінності, що призначені для виробництва продукції, виконання робіт, надання послуг, обслуговування виробництва й адміністративних потреб [0].

Вивченням теми оборотних активів підприємства займалися багато вітчизняних та зарубіжних вчених.

Так, згідно з думкою І. В. Ковальчук « Кошти підприємства, авансовані в предмети праці, разом із залишками грошей на його банківському рахунку, становлять оборотні засоби (оборотні кошти) підприємства. Оборотні засоби є найбільш мобільною частиною його активів. За умов звичайної господарської діяльності вони безперервно здійснюють кругообіг, знаходячись на стадії виробництва, то в сфері обігу, змінюючи при цьому свою форму у відносно короткий строк» [0].

Отже, з результатів аналізу, можна дати визначення поняттю фінансовій стійкості банку. Оборотні активи підприємства – це сукупність майнових цінностей в обігу підприємства, для забезпечення фінансування поточної виробничо-господарської діяльності підприємства протягом року.

Дослідження сутності управління оборотними активами підприємства дозволило сформувати авторське визначення даного поняття, окреслити мету, задачі та порядок здійснення управління оборотними активами.

Отже, існує багато наукових підходів до визначення поняття «управління оборотними активами», і кожен науковець трактує це поняття по-своєму. На нашу думку, можна дати таке визначення поняттю управління оборотними активами: це сукупність майнових цінностей в обігу підприємства, для забезпечення фінансування поточної виробничо-господарської діяльності підприємства протягом року.

Література

1. Білик М. Д. Управління фінансами державних підприємств / М. Д. Білик. – К. : Знання, 1999. – 312 с.
2. Володькіна М. В. Економіка промислового підприємства: навчальний посібник / М. В. Володькіна. — К.: Центр навчальної літератури, 2004. — 196 с.
3. Русак Н. А. Фінансовий аналіз суб'єкта господарювання: справ. посібник / Н. А. Русак – Мн.: Вища. шк., 1997. – 309 с.
4. Філімоненков О. С. Фінанси підприємств: навч. посіб. / О.С. Філімоненков. – К.: МАУП, 2004. – 328 с.
5. Демченко Т. А. Оборотні активи та їх відображення в бухгалтерському обліку і фінансовій звітності. Актуальні проблеми економіки / Т. А. Демченко. – 2007. – №9. – 227 с.
6. Савицька Г. В. Економічний аналіз діяльності підприємства [Текст]: Навч. посібник / Г. В. Савицька. - Міністерство освіти і науки України. – 3-тє вид., випр. і доп. – Київ: Знання, 2007. – 668 с.
7. Економіка підприємства: Навчальний посібник / За редакцією О.П. Крайник. – Львів: Національний університет „Львівська політехніка” „Інтелект-Захід”, 2003. – 208 с.
8. Ковальчук І. В. Реальна економіка: навчальний посібник з економіки підприємства / І. В. Ковальчук. – К.: ВІПОЛ, 2004. – 393 с.

МЕТОДИЧНИЙ ПІДХІД ДО ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ СТРАТЕГІЇ ПІДПРИЄМСТВА

МАХОРИНА Ю. М.

(науковий керівник – к. е. н., доц. Полтініна О. П.)

Сучасна економіка дуже нестабільна, розвиток ринку динамічний та стрімкий, а конкуренція жорстка. Будь-яке підприємство задля успішного функціонування має вміти передбачати можливі зміни на ринку та бути здатним швидко пристосовуватись до них. Щоби досягти цієї мети основним завданням для керівників є розробка бачення підприємства, довгострокових цілей та стратегії. Від того на скільки якісно збудована стратегія буде залежати ефективність та правильність прийняття управлінських рішень, а відповідно й вдалий майбутній розвиток фірми.

Важливість визначення стратегії підприємства давно усвідомлена науковцями, менеджерами та економістами, і освітлюється у багатьох наукових працях. Вивченню даної тематики присвятили свої роботи Ансофф І. Г., Ареф'єва О. В., Бланк І. О., Боумен К. С., Дойль П. Ф., Забродська Л. Д., Томпсон А. А., Стрікланд А. Д., Чандлер А. М. та інші. Проте, незважаючи на велику наукову спадщину, питання формування стратегії до сьогодні містить в собі багато суперечливих аспектів.

Проаналізувавши поняття «стратегії» в роботах зарубіжних та вітчизняних науковців найбільш повним та описовим є наступне тлумачення. Стратегія підприємства – визначення у формі певного типу плану, перспективних орієнтирів діяльності (напрямів бізнесу) та шляхів розвитку підприємства на основі оцінювання її потенційних можливостей і прогнозування змін (розвитку) зовнішнього середовища її існування [1].

Фінансова стратегія є засобом виконання місії підприємства та його загальної корпоративної стратегії, та має узгоджуватись з іншими функціональними стратегіями: виробничою, маркетинговою, стратегією логістики, НДДКР, ведення ЗЕД, управління персоналом та іншими [2].

Цільова орієнтація підприємства визначає спрямованість і специфіку фінансової діяльності. Якщо загальним напрямком діяльності є обраний розвиток, особливу увагу слід звернути на фінансування нових об'єктів і отримання високого прибутку для забезпечення інвестиційних процесів, спрямованих на досягнення або підтримку позицій лідера (конкурентних переваг). У випадку, коли показники фінансового становища свідчать про вірогідне банкрутство, а підприємство прагне до виживання, необхідно зосередитися на збереженні припустимого рівня ліквідності і платоспроможності [3].

Фінансова стратегія розробляється у формі фінансової програми розвитку та конкретизується у фінансовому плані (бюджеті) організації з урахуванням необхідних змін у структурі капіталу та фондів для досягнення розроблених стратегій зростання та підвищення конкурентних переваг підприємства [4].

Можна сказати, що за своєю суттю, стратегія тісно пов'язана із попередженням виникнення можливих ризиків. Так фінансова стратегія має

враховувати ризики неплатежів, інфляційних коливань, фінансової кризи, коливань курсу валют.

Мета, на досягнення якої направлена фінансова стратегія, це максимізація ринкової вартості підприємства та підвищення рівня добробуту його власників [5].

Тож система фінансових цілей має забезпечувати:

формування достатнього обсягу власних фінансових ресурсів і високу рентабельність використання власного капіталу;

оптимізацію структури активів і оборотного капіталу;

установлення прийнятного рівня фінансових ризиків у процесі виробничо-господарської діяльності підприємства у довготерміновому періоді [6].

Формування фінансової стратегії проводиться у декілька етапів:

визначення місії і цілей формування фінансової стратегії підприємства;

розробка фінансової стратегії, яка включає аналіз зовнішнього і внутрішнього середовища, проведення SWOT-аналізу, комплексного аналізу фінансового стану підприємства; розробку цільових стратегічних нормативів фінансової діяльності, прийняття основних стратегічних фінансових рішень;

реалізація фінансової стратегії;

контроль реалізації фінансової стратегії та її коригування [7].

Потрібно зауважити, що обґрунтування вибору відповідного виду фінансової стратегії та формування системи стратегічних фінансових цілей має базуватись на дослідженні умов та оцінці можливостей фінансового розвитку підприємства у стратегічній перспективі. Одним із підходів, що дозволяє зробити комплексну оцінку є використання "матричного методу". Найбільшу популярність у використанні здобув метод побудови матриці Франсона і Романа [5]. Перевага цього методу – можливість враховувати у процесі вибору видів стратегії вплив декількох факторів.

Таким чином, можна зробити висновок, що формування фінансової стратегії є складним процесом, який вимагає наукового підходу у розробці та комплексної оцінки стану підприємства в ринковому середовищі на поточний момент. Правильно сформована стратегія має забезпечити всі виробничі потреби підприємства без шкоди для його фінансової стійкості.

Література

1. Бурак О. М. Конспект лекцій з дисципліни «Стратегія підприємства» / О. М. Бурак; Харк. нац. акад. міськ. госп-ва. – Х. : ХНАМГ, 2012. – 59 с.
2. Бойченко Н.В., Сутність та місце фінансової стратегії в системі управління підприємством / Н. В. Бойченко, О.В. Ілляшенко // ХДУХТ . – 2012 . – С. 151–158.
3. Щербань О. Методичний підхід до розробки фінансової стратегії підприємства / О. Щербань // Економічний аналіз . – 2013. – № 12. – С. 161–165.
4. Баринов В. А. Стратегический менеджмент / В. А. Баринов, В. Л. Харченко . – М. : ИНФРА-М, 2016. – 237 с.
5. Шелудько В. М. Фінансовий менеджмент : підручник / В. М. Шелудько ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – 2-ге вид., стер. – К.: Знання, 2013. – 375 с.
6. Ансофф И. Г. Стратегический менеджмент. Классическое издание / И. Г. Ансофф . – СПб : Питер, 2011. – 344 с.
7. Бланк И. А. Основы финансового менеджмента : в 2 т. / И. А. Бланк . – 4-е изд., стер. – М. : Омега-Л, 2012. – 521 с.

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ КАПІТАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА

МЕЛЬНИКОВ О.А.

(науковий керівник – к.е.н., доц. Юшко С.В.)

Капітал посідає одне з головних місць в системі соціально-економічних та політичних відносин суспільства. Через недосконале управління капіталом як на макро- так і на мікрорівні, економіка України доволі повільно долає кризовий стан. Прискорити процес виходу з кризи можна за допомогою управління, що відповідає сучасним умовам, спирається на досягнення науки та враховує практику. Саме тому проблема управління капіталом набуває особливої актуальності на сучасному етапі розвитку економіки України.

Управління капіталом є невід'ємною складовою системи фінансового управління, що має забезпечити одержання позитивного фінансового результату господарської діяльності, досягнення її стратегічних і тактичних цілей. Теоретичні й практичні аспекти управління капіталом розглядаються в роботах вітчизняних та зарубіжних авторів: І. О. Бланка, М. І. Баканова, В. В. Ковальова, О. Стоянової, Дж. Ван Хорна, Дж. К. Шим, Дж. Г. Сігел й ін. Однак недостатньо обґрунтований комплексний підхід до вивчення функції управління капіталом вимагає подальшого до слідження й практичних розробок.

Капітал підприємства є головним вимірником його ринкової вартості, що залежить як від об'єктивних чинників (масштабу цін в економіці країни і ряду макроекономічних показників), так і суб'єктивних чинників (наприклад, найпростішого – облікової політики підприємства); індикатором виступає, насамперед, власний капітал підприємства, що визначає обсяг його чистих активів. Простіше кажучи, управління капіталом – це вплив суб'єкта ринку на об'єкт управління з метою ефективного та оптимального використання цього об'єкта для ведення господарської діяльності суб'єкта.

В умовах трансформаційних перетворень в економіці значно зростає роль механізму ефективного управління капіталом підприємства. Капітал є багатогранною економічною категорією, яка може розглядатися у різних формах. Головною особливістю капіталу є його постійний рух, що спричинює його перетворення із однієї форми в іншу.

Оптимізація процесу формування та використання капіталу підприємства є головною метою в управлінні капіталом, при цьому важливим завданням є визначення ефективної форми організації підприємства з урахуванням умов і особливостей його діяльності.

Капітал підприємства представляє відображені в грошовій формі фінансові, матеріальні і не матеріальні ресурси підприємства, що акумулюються ним із різних джерел для забезпечення економічних умов безперервної підприємницької діяльності з метою одержання прибутку і забезпечення зростання добробуту власників і найманого персоналу.

На практиці вітчизняних та зарубіжних підприємств переважає утилітарний, вузько направлений підхід до аналізу капіталу. У той же час необхідно відзначити, що капітал є категорією, що має складну економічну

природу, і показники його не відбиваються прямо у фінансовій звітності підприємства. Тому одержання показників капіталу можливо тільки з застосуванням розрахункових і аналітичних методів. Дані обставини, у свою чергу, і визначають гостру необхідність у розробці і використанні при проведенні оцінки й аналізу капіталу системи показників, що найбільше повно характеризують його стан, рух і ефективність використання.

Ефективність діяльності значною мірою залежить від рівня розвитку та вдосконалення системи управління капіталом. Управління капіталом суб'єктів господарювання тісно пов'язане із прийняттям управлінських рішень, оскільки його величина та динаміка є важливими критеріями для встановлення їхньої оптимальності. Капітал завжди є необхідним атрибутом діяльності – від моменту створення підприємства до його ліквідації або реорганізації. У свою чергу, управління капіталом передбачає вплив на його обсяг і структуру, а також джерела формування з метою підвищення ефективності його використання. Налагоджений механізм управління капіталом передбачає:

- чітку постановку цілей і завдань управління капіталом, а також контроль за їх дотриманням у планово му періоді;

- удосконалення методики визначення й аналізу ефективності використання усіх видів капіталу;

- розроблення напрямків оптимізації процесу управління капіталом, а також їх аналізу і впровадження;

- розроблення методики оперативного управління високоліквідними обіговими активами;

- розроблення загальної стратегії управління капіталом;

- використання у процесі управління економічних методів і моделей, зокрема під час аналізу і планування;

- орієнтацію на використання внутрішніх важелів впливу на процес управління капіталом.

Використання зазначених підходів до системи управління капіталом дозволить максимізувати ефективність господарської діяльності та забезпечити стабільне економічне зростання. Виходячи з цього можна зробити висновок: не існує єдиної оптимальної структури капіталу не тільки для різних підприємств, але навіть і для одного підприємства на різних стадіях його розвитку.

Література

1. Золотаренко В. О. Функціонально-структурна модель управління структурою капіталу підприємства / В. О. Золотаренко // Управління розвитком – 2011. – № 1 (98). – С. 147 – 150.

2. Рудницька, О. М. Система управління капіталом підприємства [Текст] / О. М. Рудницька, Н. З. Шпак // Економіка, планування і управління галузі. – Л. : Видво Нац. унт. «Львівська політехніка», 2012. – № 1. – С. 257–259.

3. Чорна О. М. Економічний зміст та проблематика управління капіталом підприємства реального сектору економіки в Україні / О. М. Чорна, О. О. Мацнева // Фінанси, банки, інвестиції. – 2013. – № 2. – С. 48–56.

4. Шевчук Н. Капітал підприємства: формування та ефективність функціонування // Ринок цінних паперів України. – 2016. – № 5, 6. – С. 39 – 43.

5. Яремко І. Й. Управління капіталом підприємства: економічний і фінансовий інструментарій : монографія / І. Й. Яремко. – Л. : Каменярь, 2009. – 176 с

УЗАГАЛЬНЕННЯ СКЛАДОВИХ ЕЛЕМЕНТІВ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВА

МОРОЗ Т.Ю.

(науковий керівник – к.е.н., доц. Полтініна О. П.)

Процес управління фінансовою безпекою підприємства визначається як сукупність робіт із забезпечення максимально високого рівня платоспроможності підприємства і ліквідності його оборотних активів, найбільш ефективної структури капіталу підприємства, підвищенню якості планування і здійснення фінансово-господарської діяльності підприємства в усіх напрямках стратегічного й оперативного планування і управління технологічним, інтелектуальним і кадровим потенціалом підприємства, його основними й оборотними активами з метою максимізації прибутку і підвищення рівня рентабельності.

Проблеми управління фінансовою безпекою є предметом уваги багатьох науковців, зокрема Єрмошенка М. М., Матвійчука А. В., Судакової О. І., Полтініної О. П. та інших.

Метою роботи є узагальнення складових елементів процесу управління фінансовою безпекою підприємства.

У процесі реалізації головної мети управління фінансовою безпекою підприємства – мінімізації загроз зовнішнього та внутрішнього середовища – зусилля органів управління фінансовою безпекою повинні бути направлені на вирішення таких завдань:

1) визначення пріоритетних фінансових інтересів, які потребують захисту в процесі розвитку підприємства.

2) ідентифікація і прогнозування загроз та оцінка їх рівня з точки зору нанесення можливих збитків підприємству;

3) здійснення ефективних заходів для попередження загроз та усунення їх наслідків.

Дані задачі повинні вирішувати акціонери і менеджери підприємства в цілях забезпечення безпечного і ефективного функціонування не лише елементів фінансової системи підприємства, але і всіх взаємозв'язаних з нею елементів управління підприємством.

Щодо сутності функцій в системі управління фінансовою безпекою підприємств, то, як зазначає О. П. Полтініна, функції системи - це її реакція на вплив середовища, спрямована на збереження визначеного типу відношень між елементами системи, її - стійкості [1]. Відштовхуючись від цього поняття, основними функціями системи управління фінансовою безпекою є: виявлення, попередження, зниження, нейтралізація, локалізація та усунення загроз фінансовим інтересам підприємства.

Стосовно загроз, аналіз наукових джерел дозволив виявити таке їх тлумачення: загрози є формами небезпеки, чинниками, що ускладнюють чи роблять неможливою реалізацію економічних інтересів підприємства, перешкоджають досягненню цілей суб'єкта господарської діяльності, здатні порушити його стійкість і стабільний розвиток чи призвести до припинення

господарської діяльності та порушення процесу розширеного чи нормального відтворення капіталу.

У фаховій літературі [2, 3, 4] виділено зовнішні та внутрішні загрози, що впливають на фінансову безпеку.

До зовнішніх загроз відносяться: скупка акцій, боргів небажаними партнерами, високий рівень фінансових зобов'язань підприємства, недостатній рівень розвитку ринку капіталів та законодавчої бази економічної діяльності підприємств, нестабільність економіки та кризи грошово-кредитної системи, недосконалість механізмів формування економічної політики держави.

До внутрішніх загроз належать помилки менеджменту підприємства (навмисні та випадкові), пов'язані з вибором стратегії підприємства та керуванням і оптимізацією активів і пасивів підприємства.

Основними принципами управління фінансовою безпекою є: первинність господарського законодавства; застосування програмно-цільового управління; обов'язкове визначення сукупності власних фінансових інтересів підприємства у складі його місії; інтегрованість підсистеми управління фінансовою безпекою із загальною системою фінансового менеджменту; забезпечення збалансованості фінансових інтересів підприємства, окремих його підрозділів і персоналу; взаємна матеріальна відповідальність персоналу і керівництва за стан фінансової безпеки; необхідність постійного моніторингу реальних і потенційних загроз; відповідність заходів щодо забезпечення фінансової безпеки економічній стратегії розвитку підприємства, його місії; координація реалізації заходів щодо забезпечення фінансової безпеки; необхідність і своєчасність удосконалення в разі потреби системи фінансової безпеки; наявність зворотного зв'язку; необхідність організаційного і методичного оформлення підсистеми фінансової безпеки; мінімізація витрат на забезпечення фінансової безпеки.

Отже, проведене дослідження дозволяє зробити висновок, що управління фінансовою безпекою підприємства є складним процесом, який доцільно здійснювати на основі системного підходу. Побудова ефективної системи фінансової безпеки дасть можливість забезпечити фінансову стійкість, рівновагу, стабільність розвитку та зростання ринкової вартості підприємства у довгостроковій перспективі.

Література

1. Полтініна О. П. Забезпечення ефективності фінансової діяльності на основі контролінгу в системі забезпечення фінансової безпеки суб'єктів підприємництва автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.08 „Гроші, фінанси і кредит” / О. П. Полтініна. – Харків, 2013. – 23 с.
2. Єрмошенко М. М. Фінансова безпека держави: національні інтереси, реальні загрози, стратегія забезпечення / М. М. Єрмошенко. – К. : Київ. нац. торг. екон. університет, 2001. – 309 с.
3. Матвійчук А. В. Моделювання фінансової стійкості підприємств із застосуванням теорій нечіткої логіки, нейронних мереж і дискримінаційного аналізу / А. В. Матвійчук // Вісн. Нац. акад. наук України. – 2010. – № 9. – С. 24 – 46.
4. Судакова О. І. Стратегічне управління фінансовою безпекою підприємства / О. І. Судакова // Економічний простір. – 2008. – № 9. – С. 140 – 148.

ТЕОРЕТИКО-ОРГАНІЗАЦІЙНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ ПІДПРИЄМСТВА

НАУМЕНКО Е. В.

(науковий керівник – к.е.н., доц. Кіна М. О.)

У сучасних умовах становлення економіки України розвиток вітчизняного бізнесу набуває особливої динамічності. Це пояснюється наявністю досить жорсткої конкуренції як з боку українських, так і зарубіжних підприємств, підвищенням вимог споживачів до товарів та послуг, що пропонуються на ринку. З іншого боку, підприємства є також споживачами різних видів ресурсів. У процесі своєї господарської діяльності вони вступають у взаємодію з багатьма контрагентами (постачальниками, кредиторами, споживачами тощо). Тому, щоб посісти своє місце на ринку й успішно працювати, кожне підприємство має враховувати багато чинників, що впливають на його діяльність, планувати й прогнозувати власні кроки. Звичайно, досить важливе значення має професійна робота маркетингової та інших служб підприємства. Однак, як слушно зазначає В. В. Костецький, на сучасному етапі розвитку дедалі вагомішого значення набуває саме управління фінансами підприємства з метою фінансового забезпечення його діяльності, оскільки фінансові ресурси є базисним ресурсом, без якого неможливе функціонування й розвиток підприємства [1].

З огляду на сказане, актуальним є детальне дослідження системи управління фінансовими ресурсами, яке спрямоване на досягнення таких цілей: виживання фірми в умовах конкурентної боротьби; уникнення банкрутства і великих фінансових невдач; лідерство в боротьбі з конкурентами; збільшення ринкової вартості фірми; прийнятних темпів зростання економічного потенціалу фірми; зростання обсягів виробництва та реалізації; збільшення прибутку; зменшення витрат; забезпечення рентабельної діяльності і т. д.

Дослідження управління фінансовими ресурсами підприємства проводили такі вчені-економісти, як: В. В. Костецький, А. М. Кравцова, І. О. Бланк, О. О. Шеремет, Л. О. Коваленко.

Метою роботи є розкриття сутності та змісту економічної категорії «управління фінансовими ресурсами підприємства» та дослідження системи управління фінансовими ресурсами підприємства.

Управління фінансовими ресурсами – це система інструментів, методів, форм розробки і реалізації управлінських рішень, пов'язаних з процесами формування, розподілу і використання фінансових ресурсів для досягнення стійкого фінансового стану та ефективної діяльності підприємства [2].

Система управління фінансовими ресурсами підприємства є складовою фінансового механізму підприємства. Як зазначає І. О. Бланк «механізм фінансового менеджменту представляє собою систему основних елементів, регулюючих процес виробки і реалізації управлінських рішень в області фінансової діяльності підприємства». І. О. Бланк розглядає його як сукупність фінансового забезпечення, фінансового регулювання, управління фінансовими ресурсами та управління фінансовими потоками, системи

конкретних методів та прийомів здійснення управління фінансовою діяльністю підприємства [3].

Таким чином, процес управління фінансовими ресурсами повинен здійснюватися в рамках певної системи. Її можна розглядати як:

частину загальної системи управління підприємством, яка складається з двох підсистем: суб'єкта та об'єкта управління (системний підхід до управління фінансовими ресурсами) [4];

сукупність форм, методів та прийомів, за допомогою яких здійснюється управління грошовим оборотом та фінансовими ресурсами (процесний підхід до управління фінансовими ресурсами) [5].

Зміст системи характеризується цілеспрямованим впливом управлінських працівників різних рівнів ієрархії на процес формування, розподілу і використання фінансових ресурсів з метою досягнення поставленої мети за найменших затрат і ризику.

Управління фінансовими ресурсами – складний і багатогранний процес, який поділяють на кілька етапів: визначення і постановка проблеми; збір, обробка та аналіз даних згідно поставленої проблеми; прийняття управлінських рішень на основі проведеного аналізу; реалізація прийнятих рішень; оцінка результатів реалізації рішень [3; 4; 6].

У системі управлінні фінансовими ресурсами виділяють три рівні: стратегічний, тактичний, оперативний. Коваленко Л. О. робить акцент на тому, що фінансові ресурси на рівні стратегічного управління переважають над іншими видами ресурсів (матеріальними, трудовими). На тактичному рівні управління ресурсами здійснюється постановка поточних цілей і планування руху фінансових ресурсів за окремими напрямками в зв'язку з загальною метою діяльності підприємства. На оперативному рівні увага приділяється управлінню матеріальними і трудовими ресурсами. Важливим при цьому є ефективне використання наявних фінансових ресурсів для забезпечення поточної діяльності підприємства [6].

Отже, управління фінансовими ресурсами належить до основних завдань фінансового менеджера на будь-якому підприємстві, оскільки їх структура і вартість значною мірою впливають на основні показники фінансово-господарської діяльності підприємства та на ефективність діяльності господарюючого суб'єкта в цілому.

Література

1. Костецький В. В. Сутнісно-теоретичні підходи до визначення фінансового забезпечення діяльності підприємства / В. В. Костецький // Галицький економічний вісник. – 2010. – №4(29). – С. 135-145.
2. Кравцова А. М. Фінансові ресурси підприємств: механізм формування та ефективного використання [Текст] : монографія / А. М. Кравцова; – Вінниця., 2011. – 219 с.
3. Бланк И. А. Финансовый менеджмент: Учебный курс / И. А. Бланк. – К. : Ника-Центр, 2008. – 528 с.
4. Шеремет О. О. Фінансовий аналіз. Навчальний посібник. – К. : Міленіум, 2003. – 160 с.
5. Фінансовий аналіз: [навч. посіб.] / М. Д. Білик, О. В. Павловська, Н. М. Притуляк, Н. Ю. Невмержицька; М-во освіти і науки України, ДВНЗ «Київський нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана». – Вид. 2-ге, без змін. – К. : КНЕУ, 2009. – 588 с.
6. Коваленко Л. О. Фінансовий менеджмент : [навч. посіб.] / Л. О. Коваленко, Л. М. Ремньова. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К. : Знання, 2005. – 485 с.

ОСНОВНІ ПІДХОДИ ДО УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВА

ОБОЗНА Ю.С.

(науковий керівник – к.е.н., доц. Сабліна Н.В.)

Актуальність теми дослідження обумовлена тим, що важливим питанням при забезпеченні фінансової безпеки підприємства є формування підходів до управління нею як самостійним об'єктом.

Проблематика полягає в ефективному аналізі існуючих підходів до управління фінансовою безпекою підприємства, визначення їх недоліків та можливостей використання. В дослідження проблеми внесли вагомий вклад провідні науковці-економісти: І.О. Бланк, Р.С. Палехіна, О.М. Сорокіна, О.М. Ястремська, В.В. Орлова, В.Л. Ліпкан, О.М. Марченко, Х.О. Турхан тощо. Однак питання щодо забезпечення фінансової безпеки підприємства потребують подальшого дослідження.

На сьогодні розглядаються різні підходи до управління фінансовою безпекою підприємства, що представлено на рис. 1.1. Всі вони мають свої переваги та недоліки. Тому для вибору обґрунтованого напрямку забезпечення фінансової безпеки підприємства є дослідження підходів до управління фінансовою безпекою підприємства.

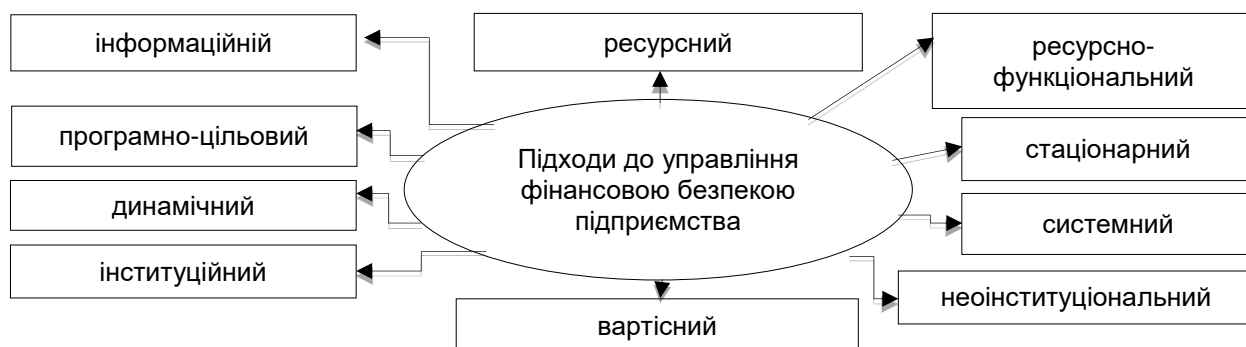

Рис. 1.1. Підходи до управління фінансовою безпекою підприємства

На етапі виникнення та розвитку теорії безпечного функціонування підприємства найбільшого розвитку набув інформаційний підхід шляхом збереження комерційної таємниці та мінімізації розголосу фінансової інформації. Інформаційний підхід до управління фінансової безпеки підприємства передбачав забезпечення надійності інформаційної системи підприємства та збереження інформаційних ресурсів шляхом проведення спеціальних перевірок осіб, що допускаються до роботи з фінансовими документами та недопущення її незаконного розповсюдження [1]. Проте на сучасному етапі розвитку ринкової економіки інформаційний підхід не має достатнього застосування, оскільки не ураховує всіх аспектів проблеми управління фінансовою безпекою.

Одночасно цей напрям забезпечення фінансової безпеки набув розвитку та отримав практичне застосування у межах ресурсного підходу, коли інформаційний ресурс розглядається лише як елемент цілісної системи

ресурсів підприємства. З позицій ресурсного підходу фінансова безпека визначається як стан корпоративних ресурсів і підприємницьких можливостей, який забезпечує їх ефективне використання в поточному періоді та на перспективу з метою забезпечення розвитку підприємства [2].

Офіційно визнаним підходом до управління фінансовою безпекою є стаціонарний підхід. В його межах фінансова безпека розглядається як стан об'єкта з точки зору його рівня, визначається незалежністю, стійкістю, стабільністю та потребує застосування інструментів фінансового менеджменту. Проте можливості застосування такого підходу на практиці заперечують прихильники динамічного підходу, які вважають, що безпека є сукупністю умов функціонування суб'єкта, що контролюється ним.

Інституційний підхід акцентує увагу на суб'єктах управління. В цьому контексті фінансова безпека характеризується сукупністю фінансових умов, які формуються під впливом наявних обсягів фінансових ресурсів; можливостей їх формування та використання згідно з нормативно-правовими підставами фінансової діяльності підприємства; механізмами, що забезпечують виконання цих норм та правил, а також формалізованими та неформалізованими нормами відносин між суб'єктами господарювання.

Проте певні суперечності в інституціональних відносинах обумовили застосування в управлінні фінансовою безпекою неоінституціонального підходу. Він передбачає обов'язкове урахування в процесі управління інституційних пасток, які характеризують наявність стійких неефективних інституціональних норм та правил. Серед них найбільш впливовими на фінансову безпеку підприємства є: оподаткування та субсидування суб'єктів господарювання; корумпованість посадових осіб державних органів влади; поширення «тіньових» відносин між суб'єктами господарювання тощо [3].

В практиці управління фінансовою безпекою підприємства значного розповсюдження набув системний підхід, який виник на підставі вивчення питань безпеки економічних систем з використанням дедуктивних методів. Саме цей підхід та особливості застосування інструментів та методів управління підприємством в фінансовій науці обумовили виокремлення в системі економічної безпеки підприємства її складових, зокрема фінансової безпеки [4].

Таким чином основним способом забезпечення ефективного управління фінансовою безпекою підприємства є обґрунтоване використання всіх розглянутих підходів, як основи для прийняття управлінських рішень на всіх рівнях фінансового менеджменту, планування і здійснення фінансово-господарської діяльності підприємства.

Література

1. Колесник О. К. Альтернативні підходи в теорії безпеки і їх застосування у фінансовій науці [Електронний ресурс] / О. К. Колесник. – Режим доступу : http://www.library.tane.edu.ua/images/nauk_vydannya/KZITgn.pdf
2. Кракос Ю. Б. Підхід до оцінки рівня фінансової складової економічної безпеки підприємства / Ю. Б. Кракос, Н. О. Серік // Економіка, фінанси, право. – 2006. - №12. – С.7 – 12.
3. Гацька Л. П. Інституціональний підхід до реформування системи оподаткування в Україні / Л. П. Гацька // Научные труды ДОНТУ. – 2014. – № 103. – С.144–147.
4. Козаченко Г. В. Економічна безпека підприємства: сутність та механізм забезпечення: навч. посіб. / Г. В. Козаченко. – К: Лібра, 2013. – 280 с.

СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМ КАПІТАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА

ОВЧАРЕНКО Д.О.

(науковий керівник – к.е.н., доц. Сабліна Н.В.)

В умовах нестабільності економіки управління фінансовими ресурсами підприємства є важливим етапом фінансового менеджменту. Особливу увагу необхідно приділяти оборотному капіталу, адже від якості управління ним залежить безперервність процесу виробництва та реалізації продукції, ліквідність підприємства та його платоспроможність.

Дослідженню управління оборотним капіталом підприємств присвячено численні роботи зарубіжних вчених, таких як Х. Вейнрауб, М. Делуф, Х. Донг, Р. Прасад, Д. Редді, а також вітчизняних вчених: Р. Бугріменко, Ю. Прохорової, Романенко, О. Швидкої та інших. Однак, окремі аспекти ефективного управління оборотними активами промислових підприємств потребують подальших досліджень і розробок.

Під системою управління оборотним капіталом підприємства варто розуміти сукупність відокремлених, але взаємопов'язаних елементів, що забезпечують цілеспрямований вплив на об'єкт управління шляхом реалізації функцій управління через застосування комплексу методів управління з метою забезпечення достатнього рівня ліквідності та платоспроможності підприємства. Система управління оборотним капіталом підприємства являє собою частину загальної фінансової стратегії підприємства, що полягає у формуванні необхідного обсягу і складу оборотного капіталу, раціоналізації й оптимізації структури джерел його фінансування [1, с. 231].

Підприємства з адекватним обсягом оборотного капіталу відносно обсягу їх операційної діяльності мають більш успішні результати господарської діяльності в порівнянні з підприємствами, що мають дефіцит фінансування оборотного капіталу [2, с. 36]. Це пояснюється тим, що в разі недостатнього фінансування оборотного капіталу підприємство вимушене виробляти обсяги товарів і послуг нижче обсягів його виробничих потужностей, що, в свою чергу, веде до заниженої прибутковості вкладеного капіталу.

Одним з головних завдань управління капіталом є оптимізація величини оборотних коштів [3, с.104]. Перш за все необхідно виключити можливість їх гострого дефіциту, який може призвести до фінансової кризи на підприємстві. У той же час небажаним є і перевищення поточних активів над поточними зобов'язаннями, тому що це погіршує ліквідність підприємства, уповільнює оборотність оборотних коштів, мінімізує прибуток тощо.

Система управління оборотним капіталом включає в себе процес прийняття управлінських рішень, але на цьому її функції не обмежуються. Під час аналізу систем управління оборотним капіталом як інструмент необхідно використовувати системний підхід, який базується на певних принципах:

1) принцип взаємопов'язаності. Згідно із цим принципом, управління оборотним капіталом здійснюється у межах загальної системи управління фінансами підприємств, оскільки будь-яке управлінське рішення прямо або опосередковано впливає на ефективність діяльності підприємств;

2) принцип своєчасності; принцип координації - спрямовуватиме управлінців підприємств на досягнення узгодженості управлінських рішень у сфері оборотного капіталу з рішеннями щодо поточних зобов'язань;

3) принцип безперервності - управління оборотним капіталом розглядається як постійний процес, який забезпечує прийняття низки управлінських рішень, що впливають на ліквідність та платоспроможність підприємства; принцип оптимальності;

4) принцип раціональності - всі складники оборотного капіталу повинні бути раціонально розміщені між стадіями відтворювального процесу підприємства [4, с. 41].

Створення ефективної системи управління оборотним капіталом здійснюється для оптимізації забезпечення потреб у придбанні необхідних видів оборотного капіталу, досягнення таких обсягів оборотного капіталу, які б відповідали обсягам фінансово-господарської діяльності з метою оптимізації прибутку та мінімізації витрат за безпечного рівня ризику. Раціональне використання оборотного капіталу сприяє підвищенню фінансової стійкості підприємства, його платоспроможності та рентабельності. У разі виконання даних умов підприємство в змозі своєчасно і повністю виконувати розрахунковоплатіжні зобов'язання, які в них є перед іншими економічними суб'єктами, що дасть можливість для ефективної функціональної діяльності.

Література

1. Люта О.В., Ёйбоженко О.С. Система управління оборотними активами підприємства / О.В. Люта, О.С. Ёйбоженко // Молодіжний вісник УАСБ НБУ. – Серія: Економічні науки. – 2013. – № 5. – С. 230–239.
2. Singh K. Working Capital Management: Comparison of Policies And Performance / K. Singh, F. Chekol // The Indian Journal of Commerce. - 2009. - № 63. - P. 34-42.
3. Кустріч, Л.О. Підвищення рівня управління оборотним капіталом / Л.О. Кустріч // Вісник Хмельницького національного університету. – 2010. – № 3. – С.103–106.
4. Бондаренко О.С. Методологічні основи управління оборотними активами підприємств / О.С. Бондаренко // Інвестиції: практика та досвід. – 2012. – № 4. – С. 40–44.

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВА

ПАСТУШКО А. І.

(науковий керівник – к.е.н., доц. Полтініна О. П.)

В сучасних умовах економічної нестабільності, посилення впливу кризових явищ на всі сфери економічного життя нагальними постають питання забезпечення фінансової стабільності, ефективної протидії наявним та можливим загрозам, нейтралізації впливу негативних чинників зовнішнього та внутрішнього середовища на діяльність суб'єктів господарювання. Це потребує створення дієвої системи управління підприємством і, зокрема, її підсистеми – управління фінансовою діяльністю.

Дослідженню окремих аспектів забезпечення фінансової безпеки на рівні господарюючих суб'єктів приділяли увагу такі вітчизняні вчені як: Картузова Є. П., Бланк І. О., Некрасенко Л. А., Рибалкою Ю., Козаченко Г. В., Пономарьов В. П., Горячева К. С., Ареф'єва О. В., Пристемський О. С., Козак Л. С., Пономаренко О. Е., Кузенко Т. Б., Сабліна Н. В. та інші. Наявність в науковій літературі великої кількості різноманітних до управління фінансовою безпекою підприємства зумовила необхідність здійснення подальших досліджень у даному напрямі.

Метою роботи є розкриття сутності та змісту теоретико-методичні підходів до управління фінансовою безпекою підприємства.

Важливою складовою механізму управління фінансовою безпекою підприємства є сукупність функцій, що повинні реалізовувати даний механізм. У науковій літературі висвітлюється різноманітний набір функцій управління фінансовою безпекою. Так, І.О. Бланк у групі таких функцій виділяє наступні: формування ефективних інформаційних систем, здійснення аналізу стану фінансової безпеки, здійснення планування заходів щодо забезпечення фінансової безпеки підприємства, розробка результативної системи стимулювання реалізації ухвалених рішень, здійснення ефективного контролю над реалізацією ухвалених рішень у галузі забезпечення фінансової безпеки підприємства [1].

В літературі з точки зору побудови управління фінансовою безпекою підприємств розглядається як підсистема загальної системи управління безпекою з подальшою її деталізацією. Так, Некрасенко Л. А., Рибалкою Ю. М. виокремлюють підсистеми фінансової безпеки підприємства наступних рівнів: підсистема управління; підсистема контролінгу; підсистема планування; підсистема аналізу; підсистема інформаційного забезпечення [4].

Підсистема управління в системі управління фінансовою безпекою охоплює наступні процедури: збір, обробка аналітичної інформації про заходи забезпечення безпеки підприємств; аналіз інформації про заходи забезпечення безпеки підприємств; моніторинг та прогнозування умов, загроз, небезпек та індикаторів фінансової безпеки; розробка та запровадження необхідних заходів щодо підтримки фінансової безпеки на належному рівні [2].

Підсистема аналізу охоплює «аналіз можливих загроз з економічної безпеки та попередження збитків фінансової безпеки підприємства, фінансової стійкості, ліквідності та платоспроможності підприємства, ефективності використання наявних фінансових ресурсів», передбачає використання методів SWOT-аналіз, PEST-аналіз, SNW-аналіз, розробку сценаріїв подій.

Функціональний підхід до побудови системи (механізму) управління представлений і в роботі Картузова Є. П. [5, с. 122], де виділені наступні підсистеми: планування; організація і регулювання, стимулювання, контроль у вигляді обліку, аналізу і аудиту. Вважаємо за доцільне виокремити в якості підсистем управління облік і аналіз, при цьому організація і регулювання, облік як інформаційна підсистема, аналіз за послідовністю управлінських дій повинні передувати підсистемі планування.

Окрім функціонального підходу до побудови системи управління фінансовою безпекою дослідниками розглядаються компонентний та структурний підходи [4]. Компонентний підхід передбачає виділення основних компонентів механізму (системи) управління: мета, критерії досягнення мети, фактори управління, методи управління, ресурси підприємства. Структурний підхід до побудови механізму (системи управління) передбачає виділення локальних підсистем (механізмів). В рамках компонентного підходу Медведєва І. Б., Погосова Ю. М. виділяють суб'єкт, об'єкт управління, цілі і завдання, критерії, засоби управління, важелі і інструменти, методи, функції, досягнення цілей [1, с. 43].

Таким чином, на основі вище викладеного матеріалу, можемо зробити наступні висновки: управління фінансовою безпекою підприємств розглядається як підсистема загальної системи управління безпекою з подальшою її деталізацією. Основними підходами до побудови системи управління фінансовою безпекою підприємства є компонентний, структурний та функціональний теоретико-методичні підходи.

Література

1. Бланк І. О. Фінансовий менеджмент : навч. посіб. / І. О. Бланк.. – К.: Ельга, 2008. – 118 с.
2. Некрасенко Л. А., Рибалко Ю. М. Складові управління фінансовою безпекою підприємств / Л. А. Некрасенко, Ю. М. Рибалко. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.pdaa.edu.ua/sites/default/files/nppdaa/3.2/162.pdf>
3. Горячева К. С. Фінансова безпека підприємства. Сутність та місце в системі економічної безпеки / К. С. Горячева // Економіст. – 2007. – № 8. – С. 65-67.
4. Картузов Є. П. Аналіз механізму управління фінансовою безпекою підприємства / Є. П. Картузов // Актуальні проблеми економіки. – 2012. – № 7 – С. 118-124.
5. Сабліна Н. В., Кузенко Т. Б. Формування стратегічних карт у рамках реалізації процесу управління фінансовою безпекою підприємства / Н. В. Сабліна, Т. Б. Кузенко // БІЗНЕСІНФОРМ. – 2013. – № 4. – С. 327-331.
6. Медведєва І. Б. Діагностування безпеки промислового підприємства у трирівневій системі фінансових відносин : монографія / І. Б. Медведєва, М. Ю. Погосова. – Харків : Вид. ХНЕУ, 2011. – 264 с.

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ ПІДПРИЄМСТВА

ПЕРЕВЕЗІЙ Є. Ю.

(науковий керівник – к.е.н., доц. Добринь С. В.)

Швидкий розвиток економіки України зумовлює необхідність всебічного дослідження проблем фінансування суб'єктів господарювання, у тому числі, процесів формування та використання фінансових ресурсів як основи фінансового забезпечення господарської діяльності підприємств. За таких умов важливим стає застосування сучасних механізмів, принципів, ефективних методів, інструментів в управлінні підприємствами для фінансування необхідного обсягу витрат та забезпечення бажаного рівня доходів. Необхідність дослідження процесів формування, розміщення та використання фінансових ресурсів підприємств обумовлена, насамперед, основними принципами, пов'язаними з проблемами забезпечення ефективної діяльності та досягнення динамічної рівноваги із зовнішнім середовищем, пошуком шляхів виживання підприємств за умов розвитку ринку та інтеграційних процесів, нових факторів їх успіху в конкурентному середовищі.

Метою роботи є дослідження методичних підходів до оцінки ефективності управління фінансовими ресурсами підприємства.

У науковій літературі на сьогодні немає єдиної думки щодо сучасного визначення фінансових ресурсів, їх складу, методів впливу на ефективність господарювання і на кінцеві результати діяльності підприємств. Саме тому на сучасному етапі розвитку дедалі вагомішого значення набуває пошук додаткових джерел формування фінансових ресурсів, їх ефективне використання у процесі виробництва підприємства, оскільки їх роль є визначальною у функціонуванні й подальшому розвитку підприємств.

В цілому, під методами управління фінансовими ресурсами розуміються комплексні процедури управління, спрямовані на рішення укрупнених задач в рамках фінансової системи. Аналіз ефективності використання фінансових ресурсів підприємства проводиться за допомогою цілого комплексу різного типу моделей, методів та методичних підходів, що дозволяють структурувати та ідентифікувати взаємозв'язки між основними фінансовими показниками підприємства [1].

Для досягнення головної мети – оцінювання фінансового стану підприємства та підвищення ефективності управління фінансовими ресурсами – використовують такі методи аналізу:

економічного аналізу (класичні): ланцюгових підстановок, арифметичних різниць, балансовий, відсоткових чисел, диференціальний, логарифмічний, інтегральний, простих та складних відсотків, дисконтування;

традиційні методи економічної статистики – середніх та відносних величин, групування, графічний, індексний, елементарні методи обробки показників у динаміці;

методи економетрії та дослідження операцій: кореляційний, регресивний, дискримінантний, дисперсійний, факторний, кластерний, коваріаційний аналіз, матричні, теорії міжгалузевого балансу та ін.

Застосування методів економетрії дозволяє визначити вплив зміни ринкового середовища на значення результуючого показника, провести аналіз причинно-наслідкових зв'язків між економічними змінними, здійснити пошук нових покращених альтернатив розвитку економічного процесу, розглянути декілька можливих варіантів майбутнього стану фінансової системи [2].

Кореляційно-регресійний аналіз – це побудова та аналіз економіко-математичної моделі у вигляді рівняння регресії (рівняння кореляційного зв'язку), що виражає залежність результативної ознаки від однієї або кількох ознак-факторів і дає оцінку міри щільності зв'язку. Слід зазначити, що побудова регресійної моделі дає змогу керівництву підприємства відстежувати вплив детермінованих факторів на зміну управління фінансовими ресурсами підприємства та вносити корективи в процес прийняття управлінських рішень щодо структури фінансових ресурсів, що є надзвичайно важливим в умовах сучасного динамічного розвитку [3].

Факторний аналіз використовують у процесі дослідження статистично пов'язаних ознак з метою виявлення деяких прихованих від безпосереднього спостереження факторів. За допомогою факторного аналізу не просто встановлюють зв'язок між змінними, що перебувають у стані перетворень, а визначають ступінь цього зв'язку та виявляють основні фактори, що спричиняють вказані перетворення [4].

Сутність кластерного аналізу полягає у здійсненні класифікації об'єктів дослідження за допомогою численних обчислювальних процедур. В результаті цього утворюються «кластери» або групи дуже схожих об'єктів. На відміну від інших методів, цей вид аналізу дає можливість класифікувати об'єкти не за однією ознакою, а за декількома одночасно. Для цього вводяться відповідні показники, що характеризують певну міру близькості за всіма класифікаційними параметрами [5].

Таким чином, у ході аналізу можуть використовуватися найрізноманітніші прийоми, методи та моделі аналізу, їхня кількість та широта застосування залежать від конкретних цілей аналізу та визначаються його завданнями в кожному конкретному випадку.

Література

1. Опарін В. Фінансові ресурси: проблеми визначення та розміщення / В. Опарін // Вісник НБУ. – 2000. – № 5. – С. 10-11.
2. Каркавчук В. Економетричне моделювання динаміки рівня фінансової безпеки підприємства / В. Каркавчук // Вісник Львівського університету. – 2008. – № 40. – С. 121-125.
3. Мельник В. М. Основи економічного аналізу: короткий теоретико-методологічний курс / В. М. Мельник. – К. : Кондор, 2008. – 128 с.
4. Осипов В. И. Методы факторного анализа и планирования в промышленности : [учеб. пособ.] / В. И. Осипов. – К. : УМК ВО при Минвузе УССР, 1989. – 212 с.
5. Дюран Б. Кластерный анализ / Б. Дюран / Пер. с англ. Е. З. Демиденко. – М. : Статистика, 1977. – 64 с.

УЗАГАЛЬНЕННЯ ПІДХОДІВ ДО РОЗРОБКИ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ФІНАНСОВОЇ СТРАТЕГІЇ ПІДПРИЄМСТВА

ПРОШУТЯ О. А.

(науковий керівник – к.е.н., доц. Полтініна О. П.)

Найскладнішими умовами прийняття стратегічних рішень є нестабільність навколишнього середовища, в яких високий ступінь невизначеності зумовлює низьку ймовірність правильного вибору стратегічного рішення та відсутність упевненості в досягненні успіху підприємства. Правила прийняття рішень управлінцем характеризуються оцінкою наслідків наведених альтернатив, прогнозуванням умов, які визначають ці наслідки. Багато науковців описують моделі розробки та реалізації фінансової стратегії підприємств, принципи їхньої побудови та застосування на практиці. Серед них варто відмітити наступних науковців: Р. Бугайов, Т. Бурденюк, О. Дзеніс, В. Зінченко, Р. Каплан, Д. Нортон, А. Семенов та інші. Проте відсутність в науковій літературі єдиного підходу до застосування методів та моделей розробки та реалізації фінансової стратегії підприємства зумовила необхідність здійснення подальших досліджень в даному напрямі.

Метою роботи є узагальнення основних моделей розробки та реалізації фінансової стратегії підприємства.

Найбільш доступними для застосування на підприємствах і ефективними стратегічними моделями є наступні: модель Ж. Франсона, І. Романе; модель Дюпона; модель Альтмана; модель Д. Нортон та Р. Каплана; SPACE-аналіз. Розглянемо кожен з цих моделей. Матриця фінансових стратегій Ж. Франсона і І. Романе дає змогу визначати поточне положення підприємства стосовно фінансового ризику, розглядати ситуацію в динаміці та прогнозувати зміни фінансової стратегії, планувати майбутнє положення [1]. Зональне розмежування матриці дозволяє попередньо оцінити успішність діяльності, переміщення із квадрата в квадрат матриці дає можливість здійснювати аналіз стратегії в динаміці. Недоліками є те, що матриця враховує в основному фінансові фактори, що знижує її можливості як інструмента управління підприємством в цілому. Існує присутність галузевої специфіки. В моделі Дюпона вперше декілька показників поєднані та приведені у вигляді трикутної структури, у вершині якої знаходиться коефіцієнт рентабельності сукупного капіталу [2]. Модель Дюпона дозволяє виявити фактори, що визначають ефективність бізнесу, оцінити тенденції змін і ступінь впливу кожного з цих факторів, дати порівняльну оцінку ризиків та результатів від інвестування у підприємство. Проте спостерігається відсутність мінімальних зав'язків з нефінансовими факторами, відсутність компонентів, які об'єктивно відображають перспективний фінансовий стан. Також модель не корелює з життєвим циклом діяльності підприємства.

Серед підходів до прогнозування банкрутства набула широкого застосування модель аналізу ризику банкрутства Альтмана. Переваги цієї моделі – максимальна точність, проте питання про застосування моделі для економіки України залишається відкритим, оскільки її використання ускладнене через нестачу інформації, передусім аналітичного характеру [3].

Вагові коефіцієнти моделі не є надійними для оцінки фінансового стану вітчизняних підприємств. Це пов'язано з тим, що модель була створена на основі дослідження підприємств США і Західної Європи, що робить неможливим її застосування для вітчизняних підприємств без належної адаптації вагових коефіцієнтів та прогнозних значень.

Девідом Нортон та Робертом Капланом було запропоновано модель, яка за ідеєю мала передбачати як зв'язок стратегічних і тактичних планів, так і інтеграцію з підсистемами управління підприємством [4]. Застосування збалансованої системи показників та стратегічних карт дозволяє виявити внутрішні процеси, які позитивно або негативно впливають на ефективність підприємства. Проте підхід не має механізму для вибору показників і цілей, причинно-наслідковий зв'язок між фінансовими і нефінансовими показниками відображає суб'єктивне розуміння керівництва, що є недоліком. SPACE-аналіз – це модель аналізу позицій на ринку та вибору оптимального варіанта стратегії розвитку для підприємств [5]. Вона дає змогу вибрати, класифікувати та проаналізувати найважливіші характеристики внутрішнього й зовнішнього середовища підприємства та на цій основі рекомендувати варіант стратегії його розвитку. Дозволяє швидко зробити оцінку та представити отримані результати та рекомендації щодо вибору напрямків дій. Проте дана модель є загальною та недостатньою для прийняття управлінських рішень, присутня суб'єктивність експертної оцінки. Виявлені недоліки дають підставу вважати, що питання дослідження та вдосконалення інструментарію оцінки стану та реалізації фінансового потенціалу підприємств залишається актуальним і вимагає вжиття таких заходів щодо їх усунення: вивчення особливостей економічного розвитку підприємств України; акцентування уваги на методиках оцінки потенціалу підприємства із врахуванням цих особливостей; формування переліку деталізованих та альтернативних наборів фінансових стратегій на основі представлення інформації про потенціал та зовнішнє середовище; врахування можливості внесення змін до фінансової стратегії під впливом змін в середовищі господарювання.

Отже, за сучасних умов розвитку економіки України необхідно комплексно оцінювати ефективність діяльності підприємства, в такий спосіб, щоб урахувати всі суттєві з погляду фінансової стратегії аспекти функціонування підприємства задля його ефективного розвитку в довгостроковій перспективі.

Література

1. Семенов А. Г. Матриця фінансових стратегій / А. Г. Семенов // Вісник економічної науки України. – 2008. – № 2. – С. 139–146.
2. Економіко-математичні моделі оцінки фінансового стану суб'єктів господарювання: монографія / Тридід О. М., Тижненко О. Г., Тижненко Л. О. – К.: УБС НБУ, 2009. – 213 с.
3. Викиданець І. В. Проблемні аспекти розробки фінансової стратегії підприємства / І. В. Викиданець // Держава та регіони. – 2010. – № 4.
4. Каплан Р. С. Сбалансированная система показателей: от стратегии к действию / Р. С. Каплан, Д. П. Нортон. – М.: Олимп-Бизнес, 2003. – 214 с.
5. Бурденюк Т.Г. SPACE-аналіз як метод формування стратегічних альтернатив підприємства / Т.Г. Бурденюк // Економічна думка. – 2011. – С.44-50.

ВИЗНАЧЕННЯ СКЛАДОВИХ МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВА

СИДОРЕНКО А. А.

(науковий керівник – к.е.н., доц. Полтініна О. П.)

Фінансову безпеку розглядають як систему, яка дає змогу виявити потенційні загрози та ризики, оперативно знаходити ефективні шляхи протистояння цим загрозам, що гарантує стійкий фінансовий стан суб'єкта підприємництва, можливість подальшого розвитку та існування.

Проблему управління фінансовою безпекою підприємства розглядали багато вчених, серед яких окремо слід відзначити: Портнову Г. О., Бланка І. О., Горячеву К. С., Клименко Т. В.

Метою роботи є систематизація складових механізму управління фінансовою безпекою підприємства

Управління фінансовою безпекою передбачає створення механізму адаптації до умов функціонування підприємства, що змінюються, розроблення й впровадження контрзаходів, що активно знімають загрози, а також механізму узгодження інтересів сторін, який забезпечує досягнення взаємовигідного результату [1].

За І. О. Бланком, елементами механізму управління фінансовою безпекою є: сукупність фінансових інтересів; функції, принципи і методи управління; організаційна структура; управлінський персонал; техніка і технології управління, фінансові інструменти, критерії оцінки рівня фінансової безпеки [2].

Такий механізм управління фінансовою безпекою підприємства дозволяє:

- 1) забезпечити фінансову стійкість, платоспроможність, ліквідність та достатню фінансову незалежність підприємства у довгостроковому періоді;
- 2) забезпечити оптимальне залучення та ефективне використання фінансових ресурсів підприємства;
- 3) ідентифікувати зовнішні і внутрішні небезпеки та загрози фінансовому стану підприємства та розробляти заходи для їх вчасного усунення;
- 4) самостійно розробляти та впроваджувати фінансову стратегію управління фінансовою безпекою підприємства;
- 5) забезпечувати достатню фінансову незалежність підприємства;
- 6) забезпечувати достатню гнучкість при ухваленні фінансових рішень для управління фінансовою безпекою;
- 7) забезпечувати захищеність фінансових інтересів власників підприємства [3].

Враховуючи, що фінансова безпека не статична характеристика (на неї впливає конкретна ситуація, яка складається на певному етапі розвитку підприємства і суспільства в цілому), то механізм управління фінансовою безпекою має включати такі елементи:

об'єктивний і всебічний моніторинг фінансового середовища підприємства з метою виявлення і прогнозування внутрішніх і зовнішніх загроз його фінансовим інтересам;

розрахунок гранично допустимих значень фінансових показників (індикаторів), перевищення яких може спровокувати фінансову нестабільність і фінансову кризу;

діяльність з виявлення та попередження внутрішніх і зовнішніх загроз фінансової безпеки.

У цілому, механізм забезпечення ФБП можна представити як сукупність конкретних дій суб'єктів фінансової безпеки, які полягають у використанні спеціальних методів, інструментів і важелів, спрямованих на своєчасне виявлення, попередження, нейтралізацію і ліквідацію загроз фінансової безпеки підприємства.

Отже, формуючи механізм забезпечення фінансової безпеки, підприємство має намагатися забезпечити його найбільш повну відповідність вимогам фінансової політики конкретного періоду, що передуює повній реалізації її цілей і завдань.

Загальна схема механізму управління станом фінансової безпеки охоплює такі заходи управління, що здійснюються послідовно або одночасно: формування необхідних корпоративних ресурсів (капіталу, персоналу, прав інформації, технології та устаткування); загальностратегічне прогнозування та планування економічної безпеки за функціональними складовими; стратегічне планування фінансово-господарської діяльності підприємства; загальнотактичне планування фінансово-економічної безпеки за функціональними складовими; тактичне планування фінансово-господарської діяльності підприємства; оперативне управління фінансово-господарською діяльністю підприємства; здійснення функціонального аналізу рівня фінансово-економічної безпеки; загальна оцінка досягнутого рівня економічної безпеки [4].

Таким чином, в основі механізму управління фінансовою безпекою підприємства знаходиться системне поєднання певних інструментів, методів, важелів та інформаційно-аналітичного забезпечення, створюваних на базі принципів забезпечення фінансової безпеки, що об'єктивно існують як економічні закономірності, а також виробляються суб'єктами управління фінансової безпеки підприємства для досягнення і захисту фінансових інтересів останнього.

Література

1. Портнова Г. О. Фінансова безпека підприємств: сучасні погляди щодо сутності та оцінки / Г. О. Портнова, В. М. Антоненко // Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. – 2012. – № 1. – С. 345 – 355.
2. Бланк И. А. Управление финансовой безопасностью предприятия / И.А. Бланк. – К. : Изд-во "Ельга", "Ника-Центр", 2004. – 784 с.
3. Горячева К. С. Фінансова безпека підприємства. Сутність та місце в системі економічної безпеки / К. С. Горячева // Економіст. – 2007. – № 8. – С. 65 – 67.
4. Клименко Т. В. Основні елементи механізму забезпечення фінансової безпеки суб'єктів господарювання / Т. В.Клименко // Вісник ЖДТУ. – 2011. – № 4 [58]. – С. 340 – 343.

МЕХАНІЗМ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ БЕЗПЕКОЮ НА ПІДПРИЄМСТВІ

ТИМОШИК С.С.

(науковий керівник – д.е.н., проф. Проноза П.В.)

Процес успішного функціонування і економічного розвитку вітчизняних підприємств багато в чому залежить від ступеня забезпечення їх фінансової безпеки. Це пояснюється тим, що рівень фінансової безпеки будь-якого підприємства визначає його можливості забезпечувати інші складові економічної безпеки, а зміни в будь-якій сфері підприємства в кінцевому результаті відображаються на його фінансовій безпеці [1]. Одним із головних чинників організації фінансової безпеки підприємства є організація її управління. Відповідно до цього під управління системою фінансової безпеки підприємства розуміється свідомий цілеспрямований вплив із боку суб'єктів управління підприємством і системою його безпеки на суб'єкти безпеки, який здійснюється з метою направлення їх дії на зниження рівня загроз і ризиків, а також попередження небажаних результатів фінансової діяльності [2].

Управління фінансовою безпекою підприємства являє собою систему принципів і методів розробки та реалізації управлінських рішень, пов'язаних із забезпеченням захисту його пріоритетних фінансових інтересів від зовнішніх та внутрішніх загроз [3]. В процесі реалізації своєї головної мети управління фінансовою безпекою підприємства спрямовано на вирішення наступних трьох найбільш загальних задач. Перша задача реалізується шляхом пошуку найбільш ефективних шляхів максимізації ринкової вартості підприємства та їх ранжування за критерієм ефективності, відповідно до його фінансової філософії.

Друга задача передбачає визначення основних видів загроз, що перешкоджають реалізації пріоритетних фінансових інтересів підприємства, здійснюється оцінка ймовірності їх реалізації та розмір пов'язаного з цим можливого фінансового збитку, досліджуючи характер окремих факторів, що здійснюють деструктивний вплив на реалізацію кожного із фінансових інтересів.

Третя задача забезпечується шляхом відбору найбільш ефективних механізмів, що мінімізують як рівень ймовірності реалізації окремих погроз, так і розмір можливого фінансового збитку [4].

Процес управління фінансовою безпекою підприємств базується на певному механізмі. Механізм управління фінансовою безпекою підприємства являє собою сукупність основних елементів впливу на процес розробки і реалізації управлінських рішень по забезпеченню захисту його фінансових інтересів від різних загроз [5].

В структуру механізму управління фінансовою безпекою підприємства входять наступні елементи

Ринковий механізм регулювання фінансової безпеки підприємств формується в сфері фінансового ринку у розрізі окремих його видів та сегментів. Попит та пропозиція на фінансовому ринку формує рівень цін та

котировок по окремим фінансовим інструментам, визначають доступність кредитних ресурсів у національній та іноземній валютах, виявляють середню норму дохідності капіталу тощо.

Внутрішній механізм управління фінансовою безпекою підприємства. Система цього механізму формується у рамках самого підприємства, відповідно регламентуючи методичні підходи по розробці управлінських рішень в галузі забезпечення його фінансової безпеки. Основу формування цього механізму складає фінансова філософія підприємства.

Система методів управління фінансовою безпекою підприємства являє собою сукупність способів та прийомів, за допомогою яких обґрунтовуються та контролюються конкретні управлінські рішення у різних сферах фінансової безпеки підприємства: метод техніко-економічних розрахунків; балансовий метод; економіко-статистичні методи; економіко-математичні методи; експертні методи; методи дисконтування вартості тощо.

Система інструментів управління фінансовою безпекою підприємства складається з наступних контрактних зобов'язань, що забезпечують механізм реалізації окремих управлінських рішень в галузі його фінансової безпеки та фіксують його фінансові відносини з іншими економічними об'єктами:

- платіжні інструменти (платіжні доручення, чеки, акредитиви та інші);
- кредитні інструменти (договори про кредитування, векселя тощо);
- депозитні інструменти (депозитні договори, депозитні сертифікати та інші);
- інструменти інвестування (акції, інвестиційні сертифікати і т.д.);
- інструменти страхування (страховий договір, страховий поліс та інші).

Отже підсумовуючи вище написане можна стверджувати, що ефективний механізм управління фінансовою безпекою підприємства дозволяє в повному обсязі реалізувати цілі та завдання, що перед ним стоять, сприяє результативному захисту його фінансових інтересів від різноманітних загроз внутрішнього та зовнішнього характеру.

Література

1. Орлик, О. В. Механізм управління фінансово-економічною безпекою підприємства та його основні складові [Текст] / О. В. Орлик // Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики. – 2015. – Том 2. – № 19. – С. 222-232.
2. Захаров, О. І. Організація та управління економічною безпекою суб'єктів господарської діяльності [Текст]: Навч. посіб. / О. І. Захаров, П. Я. Пригунов. – К., 2008. – 257 с.
3. Антоненко В.М. система забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства Режим доступу : <http://www.sworld.com.ua/konfer28/51.pdf>. 11.
4. Бланк И. А. Управление финансовой безопасностью предприятия / И. А. Бланк. – К. : Ника-Центр, Эльга, 2006. – 776 с.
5. Клименко Т. В. Основные элементы механизма обеспечения финансовой безопасности субъектов хозяйствования [Текст] / Т. В. Клименко // Вісник ЖДТУ. Серія: Економічні науки. – 2011. – № 4(58). – С. 340-343.

ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «МЕХАНІЗМ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ»

ТОВСТОНОГ Т.А.

(науковий керівник – к.е.н., доц. Кузенко Т. Б.)

Оскільки кризи є різними, то і процес управління ними може бути різним. Така багатосторонність буде проявлятися в тому числі в системі та процесах управління і особливо в механізмі управління.

Вивченням поняття «механізм антикризового управління» займалися такі вчені як Коротков Е. М. [1], Ніколенко С. С. та Пінчук І. О. [2], Погребняк А. Ю. [3], О., Скібіцький О. М. [4], Чернявський А. Д. [5] та ін. Відсутність в науковій літературі однозначного визначення механізму антикризового управління зумовила необхідність здійснення подальших досліджень у даному напрямі.

Метою роботи є розкриття сутності та змісту економічної категорії «механізм антикризового управління». Існує багато поглядів на визначення поняття «механізм антикризового управління». Так Коротков Е. М. доводить, що механізм антикризового управління поділяється на два види: механізми попередження кризи на підприємстві та механізми усунення наслідків кризи, до яких відносять організаційні перетворення, управління ризиками, контролінг, інвестиційну політику та санацію [1]. Ніколенко С. С. та Пінчук визначають механізм антикризового управління як засіб виявлення кризових ознак на кожній стадії існування економічної системи, це система управління економічними відносинами між власниками, інвесторами, кредиторами, податківцями та ін. за допомогою важелів (системи показників), які є індикаторами, що характеризують стан фінансово-господарської діяльності, спрямована на впровадження відповідних стимулів, методів та заходів запобігання або усунення кризових явищ [2]. В свою чергу, Погребняк А. Ю. зазначає, що механізм антикризового управління – це сукупність правил, процедур, методів, моделей, важелів і форм управління процесами запобігання, профілактики, подолання кризи, зниження рівня її негативних наслідків щодо діяльності підприємства, спрямованих на формування різнорівневих систем заходів запобігання виникненню та негативному впливу небезпек і загроз, а також збереження стабільності функціонування економічної системи [3]. Скібіцький О. М. дотримується системного підходу у трактування даної дефініції та визначає механізм як систему дій на об'єкт з метою досягнення бажаного результату, що включає сукупність елементів, внутрішня взаємодія яких приводить механізм у рух [4]. Враховуючи вищезазначені погляди сучасних вчених-економістів, у процесі дослідження визначено механізм антикризового управління як сукупність взаємопов'язаних та взаємодоповнюючих елементів, узгоджена взаємодія яких сприяє виявленню, недопущенню та подоланню кризи, під впливом дії факторів зовнішнього та внутрішнього середовища.

Загальна схема механізму антикризового управління підприємством наведена на рис. 1.

Система антикризового управління підприємством – це сукупність взаємодоповнюючих та взаємопов'язаних елементів, узгоджена взаємодія

яких сприятиме подоланню кризи, виявленню ознак її прояву та відновленню стабільного функціонування соціально-економічної системи під впливом несприятливих чинників зовнішнього та внутрішнього середовищ.

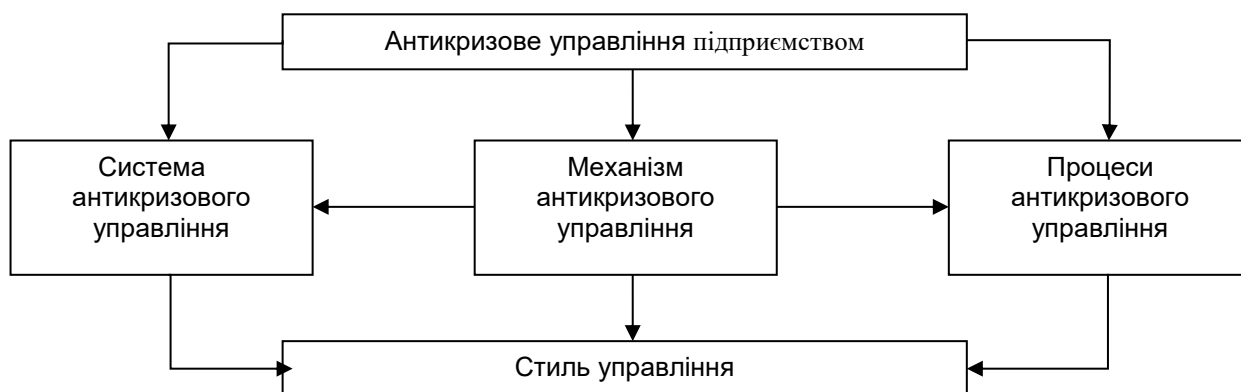

Рис. 1. Загальна схема механізму антикризового управління підприємством

Антикризове управління також має особливості в процесах: мобільність та динамічність у використанні ресурсів, проведенні змін, реалізації інноваційних програм; здійснення програмно-цільових підходів у технологіях розробки та реалізації управлінських рішень; збільшення чутливості до фактору часу під час управління, реалізація своєчасних дій в динаміці ситуації; використання антикризового критерію якості рішень під час їх розробки та реалізації.

Стабілізація на підприємстві здійснюється за допомогою наступних стилів управління: оперативний, заснований на принципі «відсікання зайвого», являє собою захисну реакцію підприємства на несприятливий фінансовий розвиток і позбавлений наступальних управлінських рішень; тактичний являє собою наступальну тактику, спрямовану на перелом несприятливих тенденцій фінансового розвитку; стратегічний являє собою винятково наступальну стратегію фінансового розвитку, що ставить за мету прискорення загального економічного розвитку підприємства.

У результаті комплексної взаємодії всіх складових досягається стратегічна мета механізму антикризового управління.

Література

1. Коротков Э. М. Антикризисное управление / Под ред. Э. М. Короткова. – М. : Инфра-М. 2003. – 364 с.
2. Ніколенко С. С. Господарсько-політичний механізм сучасної ринкової економіки : [монографія] / С. С. Ніколенко, І. О. Пінчук. – Полтава : РВВ ПУСКУ, 2008. – 153 с.
3. Погребняк А. Ю. Місце механізму антикризового управління у структурі господарського механізму підприємства / А. Ю. Погребняк – Дніпропетровськ : НО «Перспектива». – 2013. – С.73 – 78.
4. Скібіцький О. М. Антикризове управління / О. М. Скібіцький //– К. : ЦНЛ. 2009. – 568 с.
5. Чернявський А. Д. Антикризове управління підприємством / А. Д. Чернявський. – К. : МАУП. 2006. – 256 с.

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РИЗИКАМИ

ХИРНА К. С.

(науковий керівник – к.е.н. доц. Кузенко Т. Б.)

Поступовий перехід України на ринкові відносини супроводжується значною кількістю чинників, які негативно впливають на функціонування підприємства, насамперед, фінансово-економічна нестабільність, висока конкуренція, недосконалість податкового і регуляторного законодавства, інфляційні процеси, падіння рівня виробництва, зростання безробіття, тому особливої актуальності набуває питання ефективного управління фінансовими ризиками, як умови їх ефективного функціонування та стабільного розвитку.

Питанням управління фінансовими ризиками підприємства займалися українські та зарубіжні вчені, зокрема: Бланк І. А., Донець Л.І., Внукова Н.М., Лі Ч. Ф., Фіннерті Д. І. та інші. Даними вченими висвітлені теоретико-методологічні аспекти управління фінансовими ризиками та запропоновано об'єктивні шляхи вдосконалення стану даної сфери. Однак ця проблема дотепер залишається відкритою, що насамперед обумовлюється відсутністю єдиних підходів до визначення сутності управління фінансовими ризиками та методичних підходів до їх управління.

Під фінансовим ризиком підприємства розуміють ймовірність виникнення несприятливих фінансових наслідків у формі втрати доходу чи капіталу у ситуації невизначеності умов здійснення його фінансової діяльності [0]. Особливістю прояву цих ризиків полягає у тому, що вони з одного боку, становлять загрозу можливої втрати ресурсів або недоотримання доходів, а з іншого боку – несуть ймовірність отримання додаткового прибутку.

Вченими-економістами розроблено різні підходи до класифікації фінансових ризиків: за рівнем фінансових втрат (допустимий ризик, критичний ризик, катастрофічний ризик); за сферою виникнення: зовнішній ризик (до цієї групи ризиків можуть бути віднесені: інфляційний ризик, процентний ризик, валютний ризик, податковий ризик), внутрішній ризик (може бути пов'язаний з некваліфікованим фінансовим менеджментом, неефективною структурою активів і капіталу, надмірною прихильністю до ризикових фінансових операцій з високою нормою прибутку, недооцінкою господарських партнерів); за можливими наслідками: ризик, що викликає фінансові втрати; ризик, що викликає упущену вигоду; ризик, що викликає втрати або додаткові доходи; за об'єктом виникнення: ризик окремої фінансової операції, ризик різних видів фінансової діяльності, ризик фінансової діяльності підприємства в цілому. Також фінансові ризики класифікують за видами. В рамках даної класифікації виділяють наступні: інфляційний, податковий, кредитний, депозитний, валютний, інвестиційний, процентний, бізнес-ризик, ризик зниження фінансової стійкості, ризик неплатоспроможності [0, с.32].

Зазначене різноманіття класифікацій фінансового ризику створює необхідні передумови задля формування системи управління фінансовими ризиками на підприємстві.

Управління фінансовими ризиками підприємства займає важливе місце в системі фінансового менеджменту та в системі управління підприємством. На

практиці цю сферу управління фінансами здебільшого виокремлюють у специфічний напрям діяльності фінансового менеджменту – ризик-менеджмент [0]. Основною метою якого є забезпечення фінансової безпеки підприємства в процесі його розвитку і запобігання можливому зниженню його ринкової вартості [0].

Процес управління фінансовими ризиками включає широкий спектр дій, який у систематизованому вигляді може бути представлений як послідовність наступних етапів [0, с.93]: ідентифікація – на цьому етапі необхідно виявляються всі властиві підприємству фінансові ризики та причини їх виникнення; аналіз можливості настання окремих фінансових ризиків та прогнозування можливого розміру фінансових втрат – полягає у використанні певного набору методів для відображення наслідків впливу ризиків та ймовірності їх настання в кількісному виразі; розробка управлінських рішень щодо запобігання виникнення ризиків та мінімізації їх наслідків – вжиття відповідних заходів щодо зменшення ймовірності настання ризиків або зменшення наслідків їх впливу; моніторинг та контроль за розробленими заходами – здійснення постійного контролю за рівнем ризику. Даний етап забезпечує зворотний зв'язок у зазначеній системі.

Покрокова реалізація наведених елементів сприятиме формуванню ефективної системи управління фінансовими ризиками на підприємстві, реалізації його фінансової політики і, відповідно, досягнення поставлених цілей.

Узагальнюючи досвід вітчизняних та зарубіжних науковців, можна сказати, що управління фінансовими ризиками підприємства – це діяльність суб'єкта, що дістає вияв у цілеспрямованому, організуючому впливі на фінансові ризики, що виникають в процесі функціонування суб'єктів господарювання та відображають ймовірність виникнення несприятливих фінансових наслідків у формі втрати або недоотримання доходу, капіталу, банкрутства за невизначеності умов здійснення операційної, фінансової та інвестиційної діяльності.

Таким чином, формування ефективної системи управління фінансовими ризиками підприємства є однією з найважливіших умов забезпечення його фінансової стійкості, ліквідності, платоспроможності, стабільності результатів діяльності та досягнення цілей, що відповідають інтересам власників і суспільства в цілому.

Література

1. Грачов В. І. Класифікація ризиків та управління ними / В. І. Грачов, Т. П. Коюда // Фінанси України. – 2002. – № 10. – С.56–61.
2. Жихор О.Б. Управління фінансовими ризиками та методи їх нейтралізації на підприємстві [Електронний ресурс] / О.Б. Жихор, Ю.С. Балясна // Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики. – 2011. – Том 2. – № 11. – Режим доступу : <http://fkd.org.ua/article/view/28932/26011>.
3. Кравченко А.С. Управління фінансовими ризиками / А. С. Кравченко // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. – 2017. – №2.– С. 91–94.
4. Плосконос Г.М. Економічні ризик-фактори діяльності підприємств / Г.М. Плосконос // Актуальні проблеми економіки. – 2003. – № 9. – С.166 –171.
5. Рогов М. А. Введение в финансовый риск-менеджмент. Управление рыночными рисками: учеб. пособ. / М. А. Рогов. – Международный ун-т природы, общества и человека «Дубна», 2001. – 71 с.

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНИМ РИЗИКОМ БАНКУ

ХУДОБІН Д.Е.

(науковий керівник – к.е.н., доц. Холодна Ю.Є.)

Важливу роль у стимулюванні відтворювальних процесах в українській економіці відіграє банківський кредит як основне джерело забезпечення фінансовими ресурсами операційної та інвестиційної діяльності суб'єктів господарювання: підприємств різних форм власності, організацій та установ, а особливо малих і середніх підприємницьких структур.

Кредит є однією з найскладніших економічних категорій, дослідження сутності якої займає досить важливе місце в наукових публікаціях і статтях як вітчизняних, так і зарубіжних учених-економістів і практиків. Окрім цього, істотне зростання обсягів кредитування та інвестування, яке супроводжується підвищеними ризиками, порівняно з іншими видами банківської діяльності, та відповідним зниженням дохідності, зумовлює потребу застосування нових підходів, методів та прийомів щодо ефективного управління кредитним портфелем банківської установи, розроблення дієвого механізму кредитного процесу та використання його у практичній діяльності.

На даний час, в Україні відсутнє достатнє ефективне управління кредитними ризиками, що негативно впливає на процес кредитування. У державі потрібно розвивати управління кредитними ризиками, щоб зменшувати їх, що призведе до зменшення витрат, які виникають у банківській установі, це спонукне розвиток ринку фінансових послуг та економіки.

Під час проведення кредитних операцій банки зустрічаються з ризиками, які впливають на діяльність банківських установ. До кредитних ризиків слід віднести [1]:

1) ризики, які пов'язані із позичальником (нездатність позичальника виконати свої зобов'язання, тобто повернути суму кредиту та сплати відсотки за користування коштів, недоліки в складанні договору);

2) ризики, які пов'язані із забезпеченням (нездатність гаранта виконати свої зобов'язання, неможливість використання предмета застави, або його знецінення).

Для управління кредитними ризиками банківські установи використовують багато різних методів та інструментів, до них можна віднести [1]:

1) лімітування (ліміт встановлюється на основі фінансових показників позичальника);

2) оцінка кредитоспроможності та платоспроможності позичальника;

3) страхування (існує декілька способів страхування ризиків, по-перше, це створення страхових фондів, по-друге, це страхування високих ризиків у страхових компаніях);

4) визначення кредитної політики (визначення сукупності форм, методів, принципів кредитування);

5) якісне забезпечення наданого кредиту.

Для управління ризиками на ринку фінансових послуг, а саме при кредитних послугах треба звертати особливу увагу на ознаки позичальника, бо саме від нього залежить більша частина ризиків.

Оскільки кредитний ризик притаманний найбільш значущому виду діяльності банків – кредитуванню, можна стверджувати, що процес управління кредитним ризиком як в управлінському, так і в нормативному аспектах знаходиться на стику ризик- менеджменту з іншим напрямом діяльності банку – управлінням кредитним процесом [3]. З метою формування комплексного уявлення про науково- методологічні засади управління кредитним ризиком, необхідно, насамперед, враховувати їх особливості відповідно до прийнятого часового горизонту управління. У найширшому розумінні можна розрізняти специфіку стратегічного і тактичного управління кредитним ризиком. При такому розмежуванні стратегічне управління полягає у розробці базових принципів, прийнятних якісних та кількісних параметрів загального та індивідуальних кредитних ризиків, визначення допустимих способів їх досягнення. У свою чергу, тактичне управління зводиться до обґрунтування та обрання комплексу методів та інструментів щодо управління певним різновидом кредитного ризику. Відповідно, проблеми формування методології управління кредитним ризиком належать безпосередньо до стратегічних аспектів кредитного ризик-менеджменту.

Процес управління ризиками повинен бути послідовним та чітким. По-перше, потрібно оцінити ймовірність появи певного ризику, проаналізувати його негативний вплив та масштаби наслідків на діяльність фінансової установи. По-друге, потрібно створювати та реалізовувати заходи щодо зменшення ризиків та покращення становища фінансової установи [2].

Із розвитком суспільства, економіки з'являються новітні технології, які дають можливість розвивати та покращувати систему управління ризиками на фінансовому ринку. З'являються нові можливості слідкування за використанням коштів, перевіркою та підтвердженням платоспроможності та кредитоспроможності суб'єктів, які беруть участь у процесі фінансових послуг, це все може значно зменшити ризики, та витрати, які несуть фінансові організації у зв'язку з виникненням ризиків.

Отже система управління ризиками є важливим інструментом на фінансовому ринку, бо за його допомогою можна зменшити витрати, збільшити прибуток та розвивати економіку держави.

Література

1. Кредитний ризик комерційного банку : навч. посіб. / В. В. Вітлінський, О. В. Пернарівський, Я. С. Наконечний, Г. І. Великоіваненко; за ред. В. В. Вітлицького. – К. : Знання, КОО, 2000. – 251 с.
2. Мілай А. О. Кредитно-розрахункові операції : Навч. посіб. – К. : МАУП, 2004. – 204 с.
3. Ковзун Л. І. Основні проблеми банківського кредитування в Україні та шляхи їх вирішення / Л. І. Ковзун // Управління розвитком. – 2013. – № 19. – С. 140 – 142.

УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕЗУЛЬТАТАМИ ПІДПРИЄМСТВ: СУТНІСТЬ ТА ЗМІСТ

ЧЕРНІЧКІНА А.В.

(науковий керівник – к.е.н., доц. Берест М. М.)

Особливості фінансових результатів суб'єкта господарювання визначають об'єктивну необхідність виділення у фінансовому менеджменті функціонально-організаційного блоку, спрямованого на управління фінансовими результатами підприємства з метою формування, підтримання та зростання конкурентоспроможності як у короткостроковому, так і в довгостроковому періоді та забезпечення доходу власників корпоративних прав такого підприємства. Це обумовлює актуальність дослідження змістовних аспектів поняття «управління фінансовими результатами підприємств» як комплексної економічної категорії.

Підходам до розуміння сутності управління фінансовими результатами підприємств приділяли належну увагу вчені І. А. Бланк, В. А. Василенко, Н. М. Мельтюхова, С. В. Мочерний, Н. Г. Пігуль, Т. Р. Фецович та ін. Метою даного дослідження є розкриття та уточнення сутності та змісту поняття «управління фінансовими результатами підприємств».

За всі роки незалежності України в законодавстві не розглядається цільного поняття «фінансовий результат», що в свою чергу спричиняє розмитість значення та ролі даного показника в фінансовому аналізі. В чинному Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [10] представлено лише значення таких показників, як «збиток» та «прибуток». Кожен вчений трактує поняття «фінансовий результат» в межах певних критеріїв. Наприклад, С. В. Мочерний та М. Я. Коробов акцентували увагу на тому, що фінансовий результат виражається в грошовій формі і показує економічний підсумок виробничої діяльності господарюючих суб'єктів. Н. В. Тарасенко стверджує, що фінансовий результат виражається у формі прибутку або збитку, а також характеризує приріст або зменшення капіталу організації в процесі фінансово-господарської діяльності за звітний період. На думку О. О. Вороніної фінансовий результат – це якісна характеристика фінансово-господарської діяльності, яка в цілому характеризує результат економічних відносин підприємства.

Таким чином, аналіз розглянутих в економічній та обліковій літературі визначень досліджуваного поняття дозволяє зробити висновок, що фінансовий результат – це результат діяльності суб'єктів господарювання, що визначається як різниця між сумами доходів та відповідних їм витрат, виражена у абсолютних показниках прибутку або збитку.

У найбільш загальному вигляді терміном «управління» позначається діяльність, яка за своїм змістом є впорядкуванням взаємодії певної множини елементів. Такі науковці як Н. М. Мельтюхова, М. Г. Лапуста та С. В. Мочерний розглядають поняття з точки зору функцій й стверджують, що управління – це функція організованих систем (біологічних, соціальних, технічних), яка забезпечує збереження їх певної структури, підтримку режиму діяльності, реалізацію їх програм і цілей [2].

В той час, більшість вчених акцентують увагу на цілеспрямований вплив суб'єкта на об'єкт від час управління. У праці Л. І. Нечаюк та Н. О. Телеш наголошено, що поняття «управління» – це цілеспрямований вплив суб'єкта на об'єкт управління за допомогою певної системи методів і технічних засобів з використанням особливої технології для досягнення поставленої мети [3].

А. С. Большаков пояснює управління як це процес розподілу й руху ресурсів в організації з наперед заданою метою, за наперед розробленим планом і з безперервним контролем за результатами діяльності [4].

У наукових працях управління виступає у вигляді [5]:

управління як наука – система впорядкованих знань у вигляді концепцій і теорій, що розглядають теоретично-методичний інструментарій управління як сукупність відповідних принципів, методів, засобів і форм;

управління як функція – вид професійної діяльності, що включає планування, організацію, координацію, мотивацію й контроль за виробничо-господарською діяльністю підприємства;

управління як цілеспрямована, інформаційна дія суб'єкта управління на об'єкти управління;

управління як процес – сукупність взаємопов'язаних, взаємозумовлених і взаємоузгоджених управлінських дій елементів адміністративного апарату підприємства, націлених на підвищення ефективності виробництва і максимальне використання потенціалу всіх виробничих ресурсів;

управління як керівний орган – сукупність елементів системи управління, що забезпечують роботу підприємства як єдиного цілого.

Виходячи з результатів аналізу поняття «фінансовий результат» та «управління», можна дати визначення терміну «управління фінансовими результатами». Відповідно, управління фінансовими результатами – це процес пошуку та реалізації найбільш ефективних рішень щодо формування, розподілу й використання фінансових результатів, який базується на координації дій з іншими підсистемами управління підприємством, на підставі зворотного впливу, та здійснюється для досягнення стійкого фінансового стану та забезпечення ефективної діяльності підприємства.

Література

1. Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні : Закон України від 12.05.2011 р. № 3332-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/>.
2. Мельтюхова Н. М. Управління / Н. М. Мельтюхова // Енциклопедичний словник з державного управління / уклад.: Ю. П. Сурмін, В. Д. Бакуменко, А. М. Михненко та ін.; за ред. Ю. В. Ковбасюка, В. П. Трошинського – К.: Вид-во НАДУ, 2010. – 722 с.
3. Нечаюк Л. І. Навчальний посібник. 3-тє видання. / Л. І. Нечаюк. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 344 с.
4. Бланк І. А. Управління прибутком : навч. посібн. / І. А. Бланк. – К. : Ніка-Центр, 2007. – 544 с.
5. Пігуль Н. Г. Управління прибутком підприємства / Н. Г. Пігуль // Проблеми і перспективи розвитку системи управління прибутком в Україні. – 2010. – № 28. – С. 125–132.

СУТНІСТЬ ТА ЗМІСТ ПОНЯТТЯ «КАПІТАЛ», «УПРАВЛІННЯ» ТА «УПРАВЛІННЯ КАПІТАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА»

ШЕВЧЕНКО Л.Ю.

(науковий керівник – к.е.н., доц. Кіна М.О.)

Ринковий напрямок розвитку економіки України головною метою має забезпечення стійкого функціонування суб'єктів господарювання та підвищення рівня життя населення, що передусім пов'язано з відновленням ефективності процесів виробництва та обігу капіталу.

Капітал посідає одне з головних місць в системі соціально-економічних та політичних відносин суспільства. Особливої уваги заслуговують питання управління структурою капіталу підприємства як основного осередку економічної системи, в процесі функціонування якого здійснюється процес кругообігу капіталу: його залучення, розміщення та використання.

Основним надбанням наукової думки в галузі розуміння сутності капіталу можна назвати декілька основних концепцій. Такими є натуралістична концепція (А. Сміт, Д.Рикардо, А. Маршалл, Дж. Б. Кларк, С. Сисмонді, Дж. Р. Хікс, Т. Мілль), монетаристська концепція (Д.М. Кейнс, Д. Стоун, К. Хітчинг, Д. Бегг, Б. Мінц, М. Шварц, Дж. Робінсон) та соціальна («людського» капіталу) концепції (Г.Беккер, Дж. Мінцер, Т. Шульц, С.Фішер, Р. Дорнбуш, Р.Шмалензі), а також системна теорія капіталу К.Маркса. У сучасних дослідженнях капіталу увага спрямовується в основному на аналіз окремих аспектів, характеристик капіталу, а цілісна концепція, на жаль, відсутня[6].

Метою даної роботи є узагальнення підходів до визначення сутності капіталу підприємства та його елементів, дослідження теоретичних та практичних аспектів управління структурою капіталу підприємства.

Під фінансовою структурою капіталу розуміють співвідношення власних та позикових засобів, що використовуються підприємством у процесі господарської діяльності [1].

Проаналізувавши велику базу визначень категорії «капітал» [6] можна зробити наступні висновки:

- незважаючи на різноманітність трактувань капіталу, основні підходи - які визначають його сутність - залишаються актуальними і на сьогоднішній день, а саме це: предметно-функціональний, соціально-економічний, фінансовий, часовий концепції і капіталовкладення;

- основний акцент дослідників, як вітчизняних, так і зарубіжних, робиться на таких характеристиках капіталу, як його постійний оборот і прибуток, який він приносить;

- спостерігається різниця в принципах досліджень вітчизняних і зарубіжних економістів. Тобто, в зарубіжній літературі «капітал» розуміється, як чітко уніфікована категорія і дослідники не намагаються внести корективи в уже існуючі трактування - основна мета полягає в глибокому аналізі попередніх досліджень. У той час як вітчизняні економісти намагаються внести в визначення власне розуміння даної категорії.

Капітал підприємства характеризує загальну вартість засобів у грошовій, матеріальній і нематеріальній формах, які інвестуються у формування його активів.

Управління – це процес планування, організації, мотивації і контролю, необхідний для того, щоб сформулювати і досягти цілей організації.

Під управлінням капіталом розуміється управління структурою та вартістю джерел фінансування (пасивів) з метою підвищення рентабельності власного капіталу та здатності підприємства виплачувати дохід кредиторам та співвласникам (акціонерам) підприємства [2]. Джерела фінансування відрізняються в залежності від шляхів їх залучення: власні та позикові [2]. Вартістю капіталу є відсоткова ставка, яку підприємство платить інвесторам.

Таким чином, крайнощі в управлінні структурою капіталу досить небезпечні і можуть мати руйнівні наслідки. Щоб їх уникнути, фінансові менеджери повинні вивчити досвід найуспішніших у своїй галузі підприємств і намагатися підтримувати баланс між позиковим і власним капіталом. Потрібно будь-що уникати такого розміру боргів, за якого виплати за фіксованими зобов'язаннями перевищують розумну межу. Для цього необхідно кожного разу, приймаючи рішення про залучення додаткових позикових коштів, прораховувати найгіршу ситуацію (спад ділової активності, різке падіння попиту або цін на продукцію, подорожчання кредитів тощо) і з'ясувати, чи зможе підприємство виконувати свої фіксовані фінансові зобов'язання за несприятливих умов діяльності [5].

Література

1. Ареф'єва О. В. Фінансовий менеджмент: Навч.-метод. посіб. / Європейський ун-т. — К. : Видавництво Європейського ун-ту, 2006. — 94 с.
2. Бланк И. А. Управление активами и капиталом предприятия. — К. : Эльга, 2003. — 446 с.
3. Герасимчук В. Г. Стратегічне управління підприємством. Графічне моделювання: Навч. посіб. / Київський національний економічний ун-т. — К., 2000. — 360 с.
4. Гриньова В. М., Коюда В. О. Фінанси підприємств: Навч. посіб. / Харківський держ. економічний ун-т. — 3. вид., перероб., доп. — Х. : ВД «ІНЖЕК», 2004. — 432 с.
5. Ковалев В.В. Финансовый анализ: Управление капиталом. Выбор инвестиций. Анализ отчетности. — 2-е изд., перераб. и доп. — М.: Финансы и статистика, 2004. — 512 с.
6. Мних Є. В., Бутко А. Д., Большакова О. Ю., Кравченко Г. О., Никонович Г. І. Аналіз і контроль в системі управління капіталом підприємства / Київський національний торговельно-економічний ун-т / Євген Володимирович Мних (ред.). — К. : КНТЕУ, 2005. — 231 с.

АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ТОРГІВЕЛЬНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

ЩЕБУНЯЄВ М. П.

(науковий керівник – к.е.н., доц. Берест М. М.)

В сучасних умовах розвитку країни надзвичайної важливості набуває внесок кожної сфери економічної діяльності в розвиток національного господарства. Внутрішня торгівля займає особливе місце в економічній системі України та в її соціальній сфері. Негативний вплив на здійснення торговельної діяльності підприємств торгівлі здійснила фінансова криза, яка знизила ділову активність даних суб'єктів господарювання та зумовила зміну платоспроможного попиту споживачів. Дослідження сучасного стану і можливих перспектив розвитку цієї галузі набувають важливого значення в сучасних умовах.

З метою діагностики сучасного стану торговельної галузі проведемо її комплексний статистичний аналіз, що ґрунтується на даних Державної служби статистики України [1] за період 2010 – 2017 рр.

Так, проаналізуємо динаміку і структуру роздрібного товарообороту. Незважаючи на стрімке збільшення обсягів роздрібного товарообігу, загальна чисельність об'єктів, що здійснюють роздрібну торгівлю товарами народного споживання в Україні зменшується. При цьому зменшення чисельності об'єктів роздрібної торгівлі відбулося у всіх секторах торгівлі (за формами власності). В структурі роздрібного товарообігу переважають непродовольчі товари. Як і в попередні роки, у 2016 і 2017 р. переважаючу частку об'єктів роздрібної торгівлі становили магазини – 38,5 тис. од. або 76 %, решта – кіоски і палатки.

Проте надалі магазини будуть витіснити кіоски та палатки, що відповідає світовим тенденціям розвитку торгівлі. Слід також відзначити тенденцію зменшення частки непродовольчих товарів та відповідного зменшення частки продовольчих товарів, що свідчить про зменшення добробуту населення України, його платоспроможності. Факт існування тенденції до загального зменшення кількості підприємств роздрібної торгівлі і відносного зниження рівня забезпеченості населення України пунктами продажу товарів не може не викликати занепокоєння.

Головним завданням оптової торгівлі є створення найсприятливіших умов суб'єктам товарного ринку для здійснення раціонального товарного обігу з метою якомога повнішого задоволення попиту організованих споживачів та підприємств роздрібної торгівлі в зручний для них час, у необхідній кількості та якості й потрібному асортименті.

Незважаючи на глибокі кризові явища в країні, а також проведення АТО, оптова торгівля має певні позитивні напрями розвитку. Згідно статистичних даних було виявлено, що обсяг оптового товарообігу у 2016 р. зменшився порівняно із 2015 р. на 86,7 млрд. грн, що складає 8%, обіг продовольчих товарів зменшився на 3%, а непродовольчих зменшився на 10%. У 2016 р. відзначається пік спаду оптового товарообігу (переважно за рахунок непродовольчих товарів), проте у 2017 р. можна спостерігати поступове його зростання.

В структурі оптового товарообігу суттєво переважають непродовольчі товари, однак їх частка на відміну від роздрібного товарообороту складає більше 80 %. Ця частка має тенденцію до коливання, тоді як тенденція постійного зменшення мала б позитивний характер. Позитивним явищем є зростання (хоча й незначне) питомої ваги товарів вітчизняного виробництва в оптовому товарообігу особливо продовольчих товарів. Ця тенденція викликана впливом економічної кризи, що призвела до зростання цін на імпортні товари.

Вітчизняна сфера торгівлі сьогодні переживає не найкращі часи. За 2015–2017 рр. виробництво практично у всіх галузях скоротилося, загальні показники скорочення виробництва в державі складають 17% і 24% відповідно у 2015 та 2017 роках. Найбільший спад зафіксовано у виробництві транспортного обладнання, а отже і його продажу. На основі статистичних даних Державної служби статистики України проаналізуємо динаміку індексів обсягів товарів, що перерозподіляються через торговельну галузь України у відсотках до попереднього року. У період 2013 – 2017 р. спостерігається тенденція до зниження обсягів товарів.

Можна спостерігати розвиток підприємств торговельної галузі України. Цей період можна характеризувати як нестабільний, оскільки у 2010 – 2012 р. підприємства галузі мали прибуток, а у 2013 – 2016 р. – збиток. Збитки у ці роки пов'язані, перш за все, із політичною та економічною ситуаціями у країні, а також торговельним ембарго із великою країною-сусідом Росією. Це мало вагомий вплив на торговельну галузь в Україні.

В результаті можна зробити висновок, що в цілому торговельна галузь України має позитивну динаміку розвитку. Збільшення обсягів як роздрібного, так і оптового товарообігу дає додатковий поштовх в розвитку економіки країни в цілому. В складних кризових умовах позитивним є те, що продукція вітчизняних виробників почала користуватися більшим попитом порівняно з іноземними товаровиробниками. Однак необхідно зазначити, що переважна більшість об'єктів господарювання в галузі торгівлі стикаються з дуже високим рівнем конкуренції, однак форми роботи залишаються незмінними. Для того щоб вийти на якісно новий рівень розвитку в галузі їм необхідно шукати нові форми роботи, а питання пошуку нових форм лягли на плечі сучасних науковців та практиків.

Таким чином, можна зазначити, що за допомогою сильних сторін та можливостей, галузь може зменшити негативний вплив загроз та зміцнити слабкі сторони і тим самим вивести торгівлю на більш конкурентоспроможний рівень. Загалом, причинами кризового стану підприємств практично усіх галузей та секторів економіки України є не тільки вплив зовнішніх факторів, а й стан управління господарсько-фінансовою діяльністю суб'єктів господарювання. Це вимагає постійного діагностування та впровадження в менеджмент спеціальних антикризових заходів як запоруки успішного функціонування підприємств.

Література

1. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.

ВИЗНАЧЕННЯ МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВА

ЮРКОВА К. В.

(науковий керівник – к.е.н., доц. Добринь С.В.)

Управління фінансовою безпекою входить до загальної системи управління безпекою підприємства, при цьому вона становить найважливішу його функціональну підсистему, яка забезпечує реалізацію управлінських рішень переважно у фінансовій сфері діяльності суб'єкта господарювання. Однією з головних проблем управління фінансовою безпекою суб'єктів господарювання є відсутність концептуальних основ побудови і функціонування механізму управління їх фінансовою безпекою, який дозволить здійснювати ефективну протидію загрозам, використовувати наявний потенціал та в цілому підтримувати стан фінансової безпеки.

Механізм управління фінансовою безпекою підприємства є однією із ключових підсистем загальної системи управління підприємством, що включає сукупність економічних методів, принципів, функцій, завдань, важелів та інструментів впливу на стан та розвиток суб'єкта господарювання. Елементи механізму мають складну, багаторівневу та ієрархічну організацію, виявляючи себе у вигляді певних підсистем: підсистема цілей, функціональна структура, організаційна структура, підсистема управлінської діяльності і, звичайно, підсистема принципів.

Механізм управління фінансовою безпекою підприємства (ФБП) являє собою єдність процесу управління і системи управління. До складу механізму управління ФБП слід також включати критерії оцінювання рівня фінансової безпеки. Їх наявність дає змогу якісно і кількісно оцінювати рівень фінансової безпеки на тому чи іншому підприємстві.

Управління фінансовою безпекою базується на широкому інструментарії обліку фактора ризику, що дозволяє вирішувати пов'язані з ним конкретні задачі забезпечення реалізації фінансових інтересів. Основним та найбільш складним в обліку фактора ризику є його оцінка. В найбільш широкому розумінні оцінка – це встановлення якості чого-небудь, ступеня, рівня [1]. Слідуючи з цього, оцінка ризику, з урахуванням його сутності – це встановлення ступеня (рівня) та ціни ризику. Причому визначення рівня ризику являє собою якісну оцінку, а визначення ціни ризику (величину збитків чи втрат підприємства у разі настання ризикового випадку) – кількісну.

Оцінка рівня та вартості ризиків фінансової безпеки потребує сучасного методичного інструментарію, високого рівня технічної та програмної оснащеності спеціалістів, а також залучення в необхідних випадках експертів. Для вірності висновків за результатами оцінки ймовірності настання окремих ризикових подій та пов'язаних з ними можливих втрат, вона повинна бути всебічною та об'єктивною. Для цього необхідно створити необхідну інформаційну базу, обрати сучасні методи та засоби, визначити розмір

прямого та непрямого фінансового збитку, що завдається підприємству при можливості настання ризикового випадку.

На першому етапі проведення оцінки рівня та вартості фінансових ризиків визначається ймовірність настання ризикового випадку за кожним видом ідентифікованих ризиків фінансової безпеки. Для цієї мети застосовуються широкий методичний інструментарій, що дозволяє провести оцінку у конкретних умовах. Найчастіше в даному випадку використовують економіко-математичні методи. Але вибір окремих методів оцінки повинен базуватися на факторах, що притаманні конкретній ситуації. Серед них: вид фінансового ризику; повнота та достовірність інформаційної бази, сформованої для оцінки рівня ймовірності різних фінансових ризиків; рівень кваліфікації фінансових спеціалістів, що проводять оцінку; можливість залучення кваліфікованих експертів та інші. На цій стадії також формується група ризиків, які передбачити неможливо тобто вони реалізуються в умовах невизначеності.

Другою стадією є визначення розміру можливого фінансового збитку при настанні ризикового випадку. Цей збиток – це розмір максимального збитку від проведення фінансової операції чи виду діяльності без врахування можливих заходів з нейтралізації негативних наслідків фінансового ризику. Фінансовий же збиток виражається сумою втрати прибутку, доходу чи капіталу, пов'язаного з проведенням операції, при найгіршому випадку. Методика визначення можливого фінансового збитку повинна в себе включати не тільки прямі, але й непрямі збитки (такі як втрата можливого прибутку, висунення претензій контрагентами та ін.) За розміром можливого фінансового збитку необхідно провести групування операцій, що плануються проводитися на підприємстві, та віднесення їх до конкретної зони ризику – межі допустимості рівня ризику [2].

Більшість теоретичних і практичних підходів щодо кількісного аналізу ризику [2-5] ґрунтується на його визначенні у термінах теорії ймовірностей і математичної статистики. Але важливою проблемою є розробка методик кількісної оцінки ступеня ризику в різних сферах економічної діяльності, удосконалення відповідного механізму відстеження (моніторингу), контролювання ризику та керування ним на засадах системного аналізу.

Література

1. Крестник М. Н. Фінансовий стан підприємства. Методика оцінки / М.Н. Крестник. – К.: Либідь, 1997. – 224 с.
2. Внукова Н. М. Економічна оцінка ризику діяльності підприємств: проблеми теорії та практики: монографія / Н. М. Внукова, В. А. Смоляк. – Х.: ВД «ІНЖЕК», 2006 – 180с.
3. Бланк И.А. Управление финансовыми рисками / И.А. Бланк. – Киев: Ника-Центр, 2005. – 600 с.
4. Вітлінський В. В. Аналіз моделювання та управління економічним ризиком. Навч.-метод. пос. / В. В. Вітлінський, П. І. Верчено. – К.: КНЕУ, 2014 – 292 с.
5. Єрмошенко М. М., Горячева К. С. Фінансова складова економічної безпеки: держава і підприємство: Наук. монографія. – К.: Національна академія управління, 2010. – 232 с.

ЗМІСТ

Акбаєва А. О.	Економічна сутність і зміст категорії «управління фінансовими ризиками»	3
Аксьонова К. С.	Визначення механізму управління фінансовими ризиками підприємства	5
Бабенко В. О.	Сутність поняття антикризового управління підприємством	7
Бойко О. М.	Економічний зміст категорії «управління вартістю підприємства»	9
Букарєва Г. І.	Визначення сутності поняття «управління структурою капіталу»	11
Варич В. М.	Теоретичні аспекти формування механізму управління фінансовою стійкістю підприємства	13
Вівчар Т. М.	Проблеми управління фінансовою стійкістю підприємств машинобудування	15
Глазко Д. Р.	Аналіз сучасного стану будівельної галузі в Україні	17
Гурба О. О.	Основні підходи до управління фінансовими ресурсами на підприємстві	19
Дарсанія Н. Р.	Система управління фінансовими ресурсами підприємств машинобудівної галузі	21
Дудник О. М.	Сутність поняття «управління фінансовими ризиками підприємства»	23
Жарікова А. А.	SWOT-аналіз ракетно-космічної галузі України	25
Карбан О. В.	Аналіз фінансової стійкості як необхідна умова забезпечення стабільності функціонування підприємств малого бізнесу	27
Квасников О. В.	Економічна сутність та зміст категорії «управління прибутковістю підприємства»	29
Клімова В. О.	Стратегічне управління витратами в системі фінансового менеджменту підприємства	31
Копоть А. О.	Структурно-функціональне моделювання процесу антикризового управління підприємства	33
Король О. С.	Напрями оптимізації фінансових ресурсів підприємства	35
Кротенко П. А.	PEST-аналіз макросередовища підприємств-виробників керамічної плитки України	37
Літвінова А. А.	Структурно-функціональна модель управління фінансовою стійкістю підприємства	39
Маринюк А. О.	Сутність та зміст економічної категорії «управління оборотними активами підприємства»	41
Махоріна Ю. М.	Методичний підхід до формування фінансовою стратегії підприємства	43
Мельников О. А.	Удосконалення механізму управління капіталом підприємства	45
Мороз Т. Ю.	Узагальнення складових елементів системи управління фінансовою безпекою підприємства	47

Науменко Е. В.	Теоретико-організаційні основи управління фінансовими ресурсами підприємства	49
Обозна Ю. С.	Основні підходи до управління фінансовою безпекою підприємства	51
Овчаренко Д. О.	Система управління оборотним капіталом підприємства	53
Пастушко А. І.	Теоретико-методичні підходи до управління фінансовою безпекою підприємства	55
Перевезій Є. Ю.	Методичні підходи до оцінки ефективності управління фінансовими ресурсами підприємства	57
Прошутя О. А.	Узагальнення підходів до розробки та реалізації фінансової стратегії підприємства	59
Сидоренко А. А.	Визначення складових управління фінансовою безпекою підприємства	61
Тимошик С. С.	Механізм управління фінансовою безпекою на підприємстві	63
Товстоного Т. А.	Теоретичні підходи до визначення поняття «механізм антикризового управління»	65
Хирна К. С.	Теоретичні основи управління фінансовими ризиками	67
Худобін Д. Е.	Особливості розвитку системи управління кредитним ризиком банку	69
Чернічкіна А. В.	Управління фінансовими результатами підприємств: сутність та зміст	71
Шевченко Л. Ю.	Сутність та зміст поняття «капітал», «управління» та «управління капіталом підприємства»	73
Шебуняєв М. П.	Аналіз сучасного стану торгівельної галузі України	75
Юркова К. В.	Визначення механізму управління фінансовою безпекою підприємства	77

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ СТУДЕНТСЬКОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

«ФІНАНСИ ОЧИМА СТУДЕНТІВ»

Матеріали подано в авторській редакції.

Стиль та оформлення збережені.

Відповідальність за достовірність фактів, дат, назв, імен, прізвищ, цифрових даних, посилань на літературу тощо несуть автори.

Відповідальний за випуск – Л. О. Меренкова

Комп'ютерна верстка – Л. О. Меренкова